7. Basım

Buket
UZUNER

BENİM ADIM MAYIS

BUKET UZUNER

Buket Uzuner (1955) Ankara'da doğdu. Değişik ülkelerde öğrenim gördü, araştırmacı olarak çalıştı, ders anlattı. Hacettepe, Bergen, Michigan, O.D.T.Ü. ve Tampere Teknik Üniversitelerinde çevrebilim dalında uzmanlaştı. İskandinavya, Amerika, Kanada ve Cezayir'de yaşadı, uzun tren yolculukları yaptı.
1977'den beri edebiyat ürünleri yayımlanmaktadır. Yayımlanmış altı kitabı bulunan Buket Uzuner, Türk edebiyatında post-modernizm ve neo-sürrealizmin temsilcilerinden kabul edilmektedir.

GÜNÜMÜZ TÜRK YAZARLARI: 15

7. Basım, Remzi Kitabevi, Ekim 1994

Kapak: *Ömer Erduran*
Vinyetler: *Ali - Murat Erkorkmaz*

ISBN 975-14-0388-X

Remzi Kitabevi A.Ş.
Selvili Mescit S. 3 34440 Cağaloğlu-İstanbul, 1994
Tlf: 511 6916 - 522 0583, Fax: 522 9055

BENİM ADIM MAYIS

Annem ve babam
Rabia ve Hayati Uzuner'e...

İçindekiler

1 • Elvan D. 9
2 • Dostoyevski Seven Bozkır Kurdu 19
3 • Kırk Yıllık Dostum Sulhi 27
4 • Restoran Laterna 37
5 • Vehbi Şanlı'nın Faust Tutkusu 47
6 • Bir Kadın Yazarın Satış Rekorları Kıracak Kitabı 61
7 • Adı Konmamış Yalnızlıklar 77
8 • Uzak Kasabaların Gri Hüznü 85
9 • Bir Kız Çocuğu Elinde Çiçekler ve Şarkı Söylüyor 97
10 • Stockholm'de Ölüm 105
11 • Oblomov Bar'da Bir Öğle Sonrası 119
12 • Cıvıl Cıvıl, Çığlık Çığlık İstanbul 127
13 • Ayışığında Cehennem Rengi Bir Dünya 137
14 • Çığlığın İçindeki Çığlık 151
15 • Otuz Yaş 159
16 • Eminönü Vapurunda Tuhaf Bir Adam 167
17 • Benim Adım Mayıs 175

Elvan D.

Dostluklarıyla beni çok mutlandırmış ve artık yittiğinde hep kederlendiğim bütün kız arkadaşlarıma hâlâ sevgiyle...

Geriye dönüp baktığımda bir çift yeşil göz, sümüklü, sakar ve sağlıklı bir kız çocuğu görüyorum. Çok sevimli. Hep soran, hep meraklı, çok güzel, erik yeşili bir çift göz. Onu tanıdığımdan bu yana çok şey değişmedi. Güzel bir kadın oldu. Yine sakar, yine burnunu sık sık çeken, sağlıklı ve çok hoş bir kadın. Okullara, yabancı dil kurslarına gitti, tezler yazdı, dereceler aldı, erkekler sevdi, acılar/sevinçler yaşadı, büyüdü, yaşlandı, ama onu ne zaman hatırlasam, iki yeşil göz, sevimli, sümüklü ve sağlıklı bir kız çocuğu canlanır gözümde.

Elvan D. kız kardeşlerinin en büyüğüydü. Babası bir turizm şirketinin küçük sahil kasaba-şubesinde çalışıyordu. İri-yarı, beyaz tenli, kumral bir adamdı. Öyle yumuşak ve sevecen bir sesi vardı ki, ince, narin bir bedene aitken, yanlışlıkla karışmıştı sanki. Gençliğinde hep şair olmayı düşlemiş, olamayışını da erken evlenip, üç çocuklu ailesine bakmak zorunda kalışına bağlamıştı. Orhan Veli'yi pek sever, şiirlerini sık sık ezbere okurdu bize.

"Küçüktüm, küçücüktüm / Oltayı attım denize / Bir üşüşüverdi balıklar / Denizi gördüm. / Bir uçurtma yaptım / Telli duvaklı / Kuyruğu ebemkuşağı renginde / Bir salıverdim gökyüzüne / Gökyüzünü gördüm. / Büyüdüm / İşsiz kaldım, aç kaldım / Para kazanmak gerekti / Gittim insanların içine / İnsanları gördüm."

Elvan D.'nin babası hassas, içedönük bir insandı. Yüzünde sık sık dünyanın onu anlamamakla büyük bir haksızlık yaptığının kederini görürdüm. Bu keder dalga dalga yüzüne yayılır, sonunda gözlerinde düğümlenir, kalırdı. Tek umudu ilk gözağrısı Elvan D. idi. Bu küçük kız büyüyecek, çok başarılı olacak, babasına yapılan haksızlığı böylelikle düzeltecekti. Bu yüzden değil mi, kızının kendisine benzediğini gururla yinelerdi. Baba-kızın öyle sıcak bir yakınlığı, öyle uyumlu bir dostluğu vardı ki, çoğu kez inanılmaz gelirdi bana, ama gerçekti ve çok güzeldi.

Hatırladığım bir başka şey de, bu iri, çoktan göbeklenmiş, kendini bırakmış adamın, bizi büyük insanlarmışız gibi ciddiye alıyor oluşuydu. Onun yanında iki çocuk değil, yetişkin insanlardık. Bizim arkadaşımızdı o.

Yaz tatilini geçirmek üzere ailemle beraber o sahil kasabasına gittiğimizde on iki yaşındaydım. Elvan D. benden üç yaş küçüktü, ama yaşından küçük gösteriyordu. Denizde gördük birbirimizi. Arkadaş olduk. O, sahil çocuğuydu; çok güzel yüzüyor, dalıyor, su oyunları biliyor, afacan bir balık gibi su ile sevişiyordu. Doğayı tanıyor, çiçeklerin, ağaçların, böceklerin adlarını bana öğretiyor, toprağın cinsini, rüzgârın yönünü, balık mevsimlerini, benim yabancısı olduğum her şeyi biliyordu. Büyük bir coşku ve içtenlikle bildiği her şeyi bana göstermek istiyor, onunla arkadaşlık etmemden heyecanlanıyordu. Büyük kentten gelmiş, yaşı ondan büyük, çok bilmiş bir kızın dostluğu pek gurur vericiydi. Bunu fark ediyor, domuzluğuna, abartarak, büyük kenti, kitapçıları, sinemaları, pastaneleri, en çok da oğlan

çocuklarını ballandırarak ona anlatıyordum. Aslında çoğu kez, düşlerimi gerçekmiş gibi hikâye ediyordum. Yeşil gözlerini kocaman açıp, bitmeyen bir iştahla beni dinliyor, anlattıklarımın hepsine inanıyordu. Aslında Elvan D. bana inanıyordu. Bana güveniyordu. O uyduruk öpüşme hikâyelerine, sigara, diskotek, haşhaş çekme, falanca pop şarkıcısıyla sohbet etme, filanca denizaşırı ülkelerdeki mektup aşkları, ünlü şairlerin şiirlerimi pek beğeniyor oluş hikâyelerime içtenlikle inanıyordu. Karşılıklı eğleniyor, mutlu oluyorduk.

Bir süre sonra, Elvan D.'nin babası ile akşam yemeklerinden önce, sahilde bazen saatlerce süren sohbetlerimiz başladı. Elvan D. keyiften bayılacak denli sarhoş, babasıyla benim – en çok – şiir üzerine konuşmalarımızı dinliyor, üçümüz güneş batışını dehşetli bir hazla paylaşıyorduk. Baba D. ezberinden şiirler okuyor, ben de kendi çocuk şiirlerimi onlara aktarıyordum.

Akşam yemeklerine geç kalmaya başlayınca, ailem önce kuşkuyla, fakat tanıdıkça sempatiyle beni Elvan D. ile başbaşa bıraktı. Artık sık sık Elvan D.'lerin evine gider, hatta yatıya kalır olmuştum.

Üç hafta çabucak tükendi, ayrılışımız pek üzücüydü. Babası ile bizi uğurlamaya otogara gelen Elvan D. otobüsümüzün arkasından gözleri yaşlı, burnunu çekerek el sallıyor, bense en ukala suratımla camdan sarkmış, Peter Pan ve Steinbeck okumasını salık veriyordum. Peter Pan ve Gazap Üzümleri...

Sonraki beş yıl boyunca, benim Elvan D. ile buluşmamı sağlamak üzere, yaz tatillerinde hep aynı kasabaya gidildi. Ne güzel yıllardı. Ne taze ve hiç kullanılmamış güzellikleri paylaştıklarımız. İki genç kız olmuştuk: Yaşamı keşfe çıkmış, pırıl pırıl iki çocuk. Coşkulu, meraklı, akıllı...

Bütün günü denizde geçiriyor, tepelere tırmanıyor, tükenmez bir enerji kaynağının rahatlığıyla planlar yapıyor,

düşler kuruyor, konuşuyor, konuşuyorduk. Elvan D.'nin babası yeni şairleri artık bize sorar olmuştu. Büyük kentte neler oluyor, eskisi gibi şiir okuma saatleri yapılıyor mu, gençler şiir okuyor mu, gerçekçi şiiri nasıl buluyorsunuz, ahh nerede Veli'nin tadı...

"Ben deniz kenarındaki odamda / Pencereye hiç bakmadan / Dışardan geçen kayıkların karpuz yüklü olduğunu bilirim. / Deniz benim eskiden yaptığım gibi / Aynasını odamın tavanında dolaştırıp beni kızdırmaktan hoşlanır.

Yosun kokusu / Ve sahile çekilmiş dalyan direkleri... / Sahilde yaşayan çocuklara hiçbir şey hatırlatmazlar..."

Elvan D., iki kız kardeşi ve dünyanın en güleryüzlü, en az konuşan annesi ile günlük ilişkileri dışında bir yakınlık yaşamıyordu. Bütün dünyası iki kişi üzerine kurulmuştu: Babası ve ben. Yani, güven ve akıl.

Son zamanlarda henüz kimsenin keşfetmediğine inandığımız bir tepeye gider, üç ağacın altında oturur, güneşin batışını oradan izler olmuştuk. Baba D. o tepeye "Şair Tepesi" adını takmıştı. Güneş batarken baba-kız, dünyanın güneş sistemindeki bir gezegen oluşunu çok yalınkat bulmaktan yakınır, dünya için daha estetik, daha gizemli bir sistem düşlerlerdi. Ne tuhaf diye düşünürdüm, böylesi hantal, kocaman elleri olan, üstelik bunun utancını, yeşil ufak gözlerinde taşıyan bir adamın bunca duygusal olması... Sonra bütün hainliğimle, gerçekçi olmak gerektiğine, dünyanın oksijenden başka özelliği olmayan bir yuvarlak olduğuna dair, kuru, acımasız bir söylev verirdim. Elvan D., güzelim erik gözlerini üzgün, yüzüme diker, bunun sorumlusu benmişim gibi hüzünlenirdi. Babası açıkça kırılırdı. Sonunda onlara biraz Orhan Veli okurdum. Şair Tepesi'nde, barışırdık.

Üniversiteye başladıktan sonra, yaz tatillerini okul arkadaşlarımla, değişik yerlerde geçirmeye başladım. Çok büyüdüğümü ve değiştiğimi sandığım yıllardı. Kendimi pek önemsiyor, oksijenden başka bir özelliği olmayan o küreyi avcumda oyuncak bir top gibi görüyordum. Elvan D. sık sık yazıyor, yanıtlamadığım için çok üzülüyordu. Oysa ben artık, politika, cinsellik ve bilim gibi büyüklerin dünyasına ait şeyleri keşfediyordum. Güneşin batışı, Şair Tepesi, küçük kasaba, baba ve kızı geride kalmış şeylerdi. Benim çok daha önemli işlerim vardı. Yanlış ve kötü bulduğum her şeyi değiştireceğime kesinlikle inandığım ilk gençlik yılları...

Elvan D.'ye yeniden rastladığımda, benim bitirmek üzere olduğum fakültenin birinci sınıf öğrencisiydi. Kız Öğrenci Yurdu'nda kalıyordu. Büyük kentte şaşkın, yoksul, ama çok heyecanlı, öğrenmeye aç yaşıyordu. Bana olan kırgınlığı çok sürmedi. Somurtup, yüzüme yeşil bir öfkeyle bakarken, kendini tutamadı, başladı gülmeye. Sarıldık. Birbirimizi hep çok sevdik biz.

Elvan D. kadınlığını, yetişkinliğini ve dünyayı heyecanla, hayretle ve en çok da sakar biçimde keşfederken, ona en yakın kişi yine bendim. Bir erkek arkadaş edindi. Çilli, kırmızı saçlı bir Siyasallı. Hırçın bir oğlandı, hırpalıyordu onu. Beğenmedim delikanlıyı. Elvan D. bir süre sonra ayrıldı ondan. Sonra benim pek uygun bulduğum basketçi bir Şehircilik öğrencisiyle çıkmaya başladı. Akşamları dil kursuna gidiyor, gündüzleri okul ve erkek arkadaşıyla uğraşıyordu.

Elvan D. her zaman öğrenmeye âşık bir insan oldu. Öğrenecek, keşfedecek yeni bir şey bulamadığında huzursuzlanan bir insan...

O zamanlar hayatına ne kadar çok dahil olduğumun ayrımında değildim. Ona doğruları göstermeyi âdeta bir hak sayıyordum kendime. Kendi doğrularımı elbette... Öyle bir ilişkiydi ki, ben kendimi, o beni dünyanın merkezi görü-

yor ve sorgusuz bunu kabulleniyorduk. İnanmak ve güvenmek, insan yaşamının en eskitilmemiş değerlerinin yaşandığı ilk gençlik dönemine denk düşüyor.

Okulu bitirdikten bir yıl sonra ülke dışında başka bir okula gittim. Elvan D. ile ilişkimiz, uzun mektuplar, bazen telefon konuşmalarıyla sürüyordu. Ertesi Noel, onunla Hamburg yakınlarında çalışan dayısının evinde buluştuk. Saçları yine kısaydı, iyice güzelleşmişti. Öyle sağlıklı, öyle doğal bir güzelliği vardı ki, hep deniz ve yosun kokusu tazeliği taşırdı. Yeşil gözleri hâlâ soruyor, hâlâ doğrularımı arıyordu. Sevimli sakarlığı ve sık sık burnunu çekişi sanki onu bütünleyen öğelerdi. Nezle falan olmazdı, alerjikti onunkisi.

Hamburg'da, endüstrinin ortasında bir hafta beraber olduk. En çok çocukluğumuzun güzelim sahil kasabasını, Şair Tepesi'ni ve Baba D.'yi özledik. Sinemalara gittik, kitapçıları dolaştık, kahvelerde Baba D.'ye uzun mektuplar yazdık. Ben kafamın çok karışık olduğu bir dönemi yaşamaktaydım o sıralarda. Dünya, sandığım gibi avcumda bir top değildi. Aksine ben onun üzerinde küçücüktüm. Yaşam sandığımdan daha karışıktı. Yorgundum. Bocalıyor, paniğe kapılıyordum. Korku ve kuşkularımı Elvan D.'ye anlatıyor, onunla konuşmak istiyordum. İnanmaz gözlerle yüzüme bakıp, düş kırıklığı içinde soruyordu: Nasıl olur da korkarsın, nasıl olur da sen?..

Sonraki yıllarda yazışmalarımız azaldı. Bana kızıyordu. Korkaklaştığımı, pasifleştiğimi düşünüyordu. Telaş içindeydi. Artık beni yanında bulamıyordu. Dört yıl görüşmedik.

Yaş günü, bayram, yeni yıl kartlarıyla idare ediyor, haberler yazıyorduk birbirimize kuru kuru. Burs kazanıp Hamburg'da master yaptı, ülkeye dönüp doktorasına başladı. Bütün savrukluğuna ve sakarlığına karşın akademisyen Elvan D. sistemli ve başarılıydı. Bir meslektaşı ile beraber, büyük kentte yaşıyordu. Bütün bildiğim bu kadardı.

Daha fazlasını yazmıyordu, sormuyordum. Bir gün kendiliğinden eskisine benzer bir dengenin kurulacağına inanıyordum hep. Çok sabırlı bir inançtı bu.

Dört yılın sonunda, kış ortasında bir telgraf aldım. "Babam öldü. Gel. Lütfen. Elvan D." Düş kırıklığıyla yitirdiği akıldan sonra, kalp krizi ile yitirdiği güven. Ne yapacağımı bilemeden, şaşkın kalakaldım. Yazdan önce ülkeye dönmeme olanak yoktu. Gidemezdim. Ne yazacağımı, telefonda ne söyleyeceğimi bilemedim. Çok kederliydim. Baba D. güzelliğe âşık güzel bir insandı. Tutuldum kaldım. Hani "basiretim bağlandı", derler ya, işte öyle olmalı. Uykularım kaçtı. Şair Tepesi'nde geçirdiğimiz o güzel yazlar boğazıma düğümlendi. Ama elim ne kaleme, ne de telefona gitti. Oysa beni, en çok beni beklediğini biliyordum. Yapamadım.

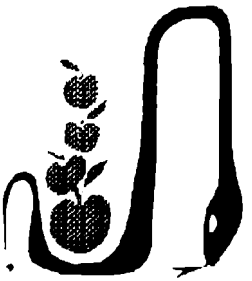
Aynı yaz büyük kente döndüğümde, hemen Elvan D.'ye telefon ettim. Eskiden sık sık gittiğimiz pastanede buluşmak üzere sözleştik. Heyecanlıydım. Hamburg'dan bir örnek aldığımız küpeleri taktım, hep oturduğumuz, cam kenarındaki üçüncü masaya kurulup, beklemeye başladım. Gecikti. Beraberken hep içtiğimiz gibi kahve konyak ısmarladım. Gecikti. Bir konyak daha.

Elvan D. gelmedi. Sokaktan geçen her kısa saçlı, yeşil gözlü güzel kadını ona benzettim. Bekledim. Cama baktım, kendi suretimi gördüm. Bekledim. Gelmedi.

Şimdi aradan uzun yıllar geçmiş ve ne çok şey yaşanmışken, ne zaman onu düşünsem, hâlâ yeşil bir çift göz, sümüklü bir burun, sakar ve sağlıklı bir kız çocuğu canlanır gözümde. Dehşetli sevimli bir kız çocuğu...

Eylül 28, 1985, Finlandiya

• Şiirler Orhan Veli'den alınmıştır.

Dostoyevski Seven
Bozkır Kurdu

Sıradan bir adamım. Kaşım, gözüm, burnum, ellerim, ayaklarım, gözlüklerim ve uzun bir sakalım var.

Ne çok gencim, ne çok yaşlı. Hiç asansör kullanmam. Uzun yıllar var, hiç otobüse binmedim. Ya yürürüm, ya da taksi tutarım.

Akşam yemeklerinde önce salata yer, sonunda kahveyle konyak içerim.

Pek önemli biri değilim. Gündüzleri iş yerinde çalışır, akşamları çoğunlukla evimde geçiririm.

Aslında kendimi anlatmaya tıpkı Dostoyevski gibi başlamak isterdim. Bir gün derdim, bir gün kendimi anlatsam, tıpkı *Yeraltından Notlar*'da olduğu gibi anlatırdım. Bakın işte şöyle:

"Hiç de gösterişli biri değilim. Karaciğerimden hastaymışım gibi geliyor bana. Hastalığımın bir urdan ileri geldiğini sanmıyorum. Daha doğrusu neremin ağrıdığını bilmiyorum. Tedavi de olmuyorum. Tıbba ve doktorlara saygım olduğu halde hiç doktora gitmedim (...) Hayır,

yalnızca tersliğimden dolayı tedavi olmak istemiyorum. Ama doğrusu siz bunu anlayamazsınız. Olsun, ben kendimi anlıyorum ya, yeter bana."

Ama ne gezer. Artık benim anlatmak istediğim her şeyi, hem de en iyi biçimde Dostoyevski anlatmıştır. Tekrarlamak yakışık almaz. Hiç denemiyorum, yazar olamam ben. Yok hayır, yeteneksiz oluşumdan değil. Pek iyi bir yazar olabilecekken, Dostoyevski'den sonra doğduğum için yazar olamam.

Bir çatı katında yalnız yaşıyorum. Kalabalık bir yalnızlık benimkisi. Kitaplarım, anılarım, kuşkularım, plaklarım, başarılarım, korkularım, telefonun öbür ucundaki seslerim ve içimdeki Bozkır Kurdu ile beraber sürdürüyorum yaşantımı. Söylemeyi unuttuğum birisi daha var benimle yaşayan. Homeros. Homeros, şişman, yaşlı, iri-yarı bir kedidir. Bir kedi gibi koşmasını bilmez. Bir at gibi koşar, çabucak yorulur. Dalgın bir insan gibi düşünceli bakar. Haşlanmış sebzeyle et karışımı yer, süt içer. Sıradan bir kedidir.

Dostum Pablo'yu tanımazsınız. Kumral, yeşil gözlü bir Barcelonalı. Pablo nereye gitse İncil'ini alır yanına. Asla dindar değildir. Bu, tıpkı diş fırçasız seyahat edememek gibidir onun için. Eski karım Virginia Woolf sever. Woolf kitaplarıyla gezer. Askerlik arkadaşım Sinan, ya aklında, ya da cebinde daima, *"Ben Ruhi Bey Nasılım"* şiirini taşır. Sevseniz de, sevmeseniz de Sinan'la beraberken mutlaka Cansever aranızdadır. Bense yıllardır Bozkır Kurdu ile beraber yaşıyorum. Harry Haller'i tanıyorsanız Bozkır Kurdu'nu da biliyorsunuz demektir. Tanımıyorsanız hiç önemli değil, ben tanıyorum ya, önemli olan bu.

Eşim dostum pek yoktur. Anneannemle beraber yaşayan bir annem, kocaları ve çocuklarıyla pek mutlu yaşayıp giden iki kız kardeşim var. Aynı kentte yaşayan kariyeri yüksek enişte lerim, güzel yeğenlerim, başka kentlerde ve

ülkelerde yaşayan, yıllar var görmediğim kuzenlerim, amca ve teyzelerim var. Hayır, sakın insanın akrabaları olmasını istemediğimi sanmayın. Ama akrabaları olmasa, bir ağaç kovuğundan çıkmış kadar bağımsız olurdu kişi.

Bayramlarda ve yılbaşlarında anneannemle yaşayan annemi ziyarete giderim. Anneannem kestane şekeri sever, annem ceviz şekerlemesi. Onlar tatlılarını yerken, ben eve göz atarım. Her şey bakımlı, yerli yerindedir. Rahatlarım. Annem mevsime göre ya kremalı levrek, ya da zeytinyağlı enginar, yılbaşlarında ise kestaneli hindi veya fıstıklı tavuk hazırlamıştır benim için. Bir kenarda mutlaka çok sevdiğim Peter Heering, Danimarka Kiraz Likörü bulundurur. Keyiflenirim. Çünkü, Bozkır Kurdu da bir annenin oğludur.

Kız kardeşlerim arada bir büroma uğrarlar. Yeğenlerim güzel, sağlıklı çocuklardır. Benim gibi bir adamın nasıl böyle genetik uzantıları olabilir diye şaşırırım her keresinde. Bir yabancı gibi severim onları. Çekingen gülümserler bana.

Soğuk bir adam sayılmam. Yalnız çocukları sevdiğim pek söylenemez. Yetişkin, akıllı insanlarla anlaşabilme olasılığı, çocuklara göre daha fazla. İşte bunun için ilgi duymam çocuklara. Yo hayır, beni bir çocuk düşmanı olarak görmenizden korkmuyorum. İsterseniz öyle düşünün. Beni nasıl anladığınız, ya da anlamadığınız pek umurumda değil. Anlaşılma kaygısı olmayacak denli sıradan, kendi halinde bir adamım ben.

Kadınlar beni rahatsız etmez. Hatta kendine yetmesini bilen, kendinin farkında kadınları çekici bulduğumu söyleyebilirim. Eski karıma bir zamanlar âşık olduğumu bile anımsıyorum. Bu konuda daha fazla söyleyecek sözüm yok.

— Ah Hermine, gerçekte var olabilseydin sen...

Akşam olup da, evime döndüğümde içimi taze bir coş-

ku kaplar. Hiç eskimeyen, yalnızca bana ait bir coşkudur bu. Artık günlük koşturmalar, yüz sözcükle geçiştirilen iş konuşmaları, birilerine katlanmak zorunda oluşlar, hepsi evet hepsi güneşin yüzüne asılı olarak çekip giderler. Artık huzur, sessizlik, artık gece başlar. İçimdeki Step Kurdu canlanır, soluklanır. Gece simsiyah, pırıl pırıl, gece güzeldir. İşte ben bu yüzden güneşi sevmem, güneş, gündüze nedendir.

Derim: Ey Sevgili Gece, hoşgeldin, sefalar getirdin.

Der ki: Uzat kollarını, sarıl bana. Öp ağzımdan milyonlarca yıllık gençliğimi.

Sarılır, öpüşürüz. Simsiyah uzun saçları eflatun çiçekler kokar.

Çıplaktır gece, üşümez. Soğumaz. Sıcacık, çırılçıplak ve tazedir.

Yüzünde geniş bir gülümsemeyle, iki kişilik ceviz kanepeme uzanır ve beni izler. Çalışırım, okurum, yazarım. Bazen içim içime sığmaz, görünmez bir orkestrayı yönetir, Mozart senfonisi çaldırtırım. Bazen de oturur düşünürüm. Bir insanın düşünmeye ayıracak vakti olması ne güzel diye düşünürüm. Saatler ilerler, gece çoğalır, dirileşir, gece daha da güzelleşir.

Der ki: Bana şiir oku, bana Rilke oku.

Derim: Şiir okurum.

"Gece. Sen ey derinliklere işleyen / yüz, benim yüzümün karşısında duran / Ağır basarsın sen / benim en güçlü bakışımdan. Gece. Seyredişimden titreyen / ama korkmadan / tükenmez kaynak, yersel nesnelerden / daha sürekli olan."

Sabah olmadan az önce, geceye şokulur, onu yatağıma götürürüm. Uysaldır. İstediği için uysaldır gece. Onun sıcak dişiliğinde, erkek oluşumdan müthiş bir tat alırım.

Derim: Ey Sevgili Gece, hiçbir kadın senin kadar yakın olmadı bana.

Der ki: Peki ya erkekler?

Derim: Bilmem. Hiç düşünmedim... Pablo'yu ve Sinan'ı düşünürüm. Yine de bilemem.

Gece ısrar etmez. Susar. Ben de susarım. Sessizlik olur.

Derim: Ey Sevgili Gece, sen bana bütün insanlardan daha yakınsın.

Der ki: Gülümser.

Bakın bu anlattıklarımdan sonra beni bir misantrop sanıyor olmanızdan da korkmuyorum. Benim korkularım, ne sanıldığım, ya da ne sanılmadığım konusunda değil, sıradan bir adamım ve sıradan bir adamın korkuları var bende. Başka bir deyişle, ben, insanların yaşayanlarından çok, artık yaşamayanlarına yakınlık duyuyorum. Bunun adına ne derseniz deyin, bence tek nedeni, yakınlık duyabileceğim bütün insanların çoktan ölmüş olmaları. Yüzyıl başında doğmalıymışım hiç değilse...

Çarşamba günlerini çok severim. Benim için önemli ve anlamlıdır Çarşamba. Geniş ceviz yatağıma Gece ile birlikte uzanmış konuşuyor, ya da sevişiyorken kapı çalınır. Çarşamba günüdür ve gelenlerin kim olduğunu biliriz. Gider, kapıyı açar, onları buyur ederiz. Üç kişidirler. Tanırsınız onları. **Hesse, Dostoyevski** ve **Atay.**

Hesse daima eli boş gelir, parasızlığından değil, huysuzluğundan. **Dostoyevski** yuvarlak bir kutuda havyar getirir, **Atay** ise kahverengi bir kesekâğıdında bir büyük şişe votka ile katılır Çarşamba ziyaretlerine. Ben gider, Hermann ile Feodor'un arasına otururum, Oğuz ve Gece ceviz kanepeye. İçkiler yudumlanır, havyar, peynir, salamura et, salata yenir, sohbet edilir. Hemen her şeyden konuşulur ama, eninde sonunda mutlaka Bozkır Kurtlarına dalar, zamanı unuturuz. Atay'ın "Bozkır Kurdu" bizimkilerden çok daha neşeli ve esprilidir, fakat o da bir Bozkır Kurdudur.

Biz Bozkır Kurtları birbirimizi çok iyi tanırız. Sohbet sırasında, zaman zaman iki aksi adam arasında tatsızlıklar çıkar. Birbirine laf atar, huysuzlanır, hırçınlaşırlar. Ortalığı yatıştırmak daima bana ve Oğuz'a düşer. Onların aksiliğini, **Atay**'ın neşeli karamsarlığını, Gece'nin sabırlı güzelliğini seyreder, doyumsuz bir keyifle içkimi yudumlarım. Bu ne lezzet, bu ne seçkinliktir ki, zevkten çıldıracağım sanırım.

Bilmem hâlâ ölülerle mi, yoksa ölümsüzlerle mi daha iyi anlaştığımı düşünmektesiniz. Ama bunun gerçek yaşamda ne önemi var? Herkes gibi benim de düşlerim var. Sıradan bir adamım.

Ne gencim, ne de yaşlı,
Ne güzel, ne de çirkin,
Ne mutlu, ne de mutsuz.

Artık sabah olmaktadır. Gece, sessizce koynumdan çıkıp gidecek, içimdeki Bozkır Kurdu uykuya kaçacaktır. Güneş arsız suratıyla her şeyi aydınlatacak, soluk renklerin güzelliği, karanlığın gizemi bu arsızlığa katlanamayıp günlük yaşamın ayrıntıları arasına saklanacaktır. İşte o zaman ben kahvaltımı edip, büroma gideceğim. Gündüz bana bakanlar, arsız güneşin aydınlattıklarını görebilecekler. Beni bilen bir kişi var. Adı Gece'dir. Bir de öyküyü okuyan sen.

Sıradan bir adamım. Kaşım, gözüm, burnum, ellerim, ayaklarım, gözlüklerim ve uzun bir sakalım var.

Aralık 1984, İzmir - Mayıs 1985, Cezayir

Kırk Yıllık Dostum
Sulhi

Sabahın o muhteşem ilk saatlerini yakalayabilen akıllı adamlardan olamadım hiç. Ancak kuvvetli bir dürtü olursa, isteyerek ve severek erkenden uyanır, her gün böyle erkenci olmaya söz verir, sonra hemen unuturum. Fakat son iki haftadır yalnızca onunla beraber olabilmek için erkenden kalkıyorum. Saat altı oldu mu, beynim otomatik olarak uyanıyor, ama bedenim yarı uykuda, bir kavgadır başlıyor:

"Yat uyu! Tatildesin. Öğleye doğru kalkarsın, iki rafadan yumurta, sıcak ballı süt, peynir, tereyağı, kızarmış ekmek ve tavşan kanı büyük bir bardak çayla güzel bir kahvaltı yaparsın. Denizi seyredersin. Gazetelerin beş para etmez sayfaları arasında tembellik edersin. Yat uyu. Tatildesin. Ta-til-de-sin!"

"Hayır. Hemen fırla yataktan. Soğuk bir duş yap. Çivi gibi ol. Sokağa at kendini. Şimdi herkes uyuyor. Sokaklar senin, köy senin. Doğmakta olan güneş senin. Deniz senin. Sabah rüzgârının genç, uçuk mavi ışıltısı, taze serinliği senin. Çok erken sabahın o inanılmaz gücü senin. Tembellik etme. Kalk. Bütün bunların tadına var."

Kısa bir sessizlik olur, hangi yanı tutacağıma karar veremem bir süre. "Tatildesin. Yıllardır sabahları erkenden kalkıp işe gitmekten bıkmadın mı? Şimdi tatil yapıyorsun. Yat uyu. Yastık yumuşak, yatak sıcak. Çek pikeyi üzerine, bir düş düşle. Dünyanın herhangi bir kuzey kentine uçak bileti alıyorsun. Neresi olduğunu sakın belirleme. Sonrasını düşünde görürsün. Bırak kendini uykunun şefkatli kollarına. Bırak rüyanın sihirli değneği işlesin. Bırak uyku çeksin seni. Uzun, sessiz, dipsiz bir kuyuya deli bir hızla yuvarlan. Uyu. Uyku alsın götürsün seni. Uykularında olsun bir kez teslim olmayı dene. Gevşe, rahatla. Uyu. Tatildesin!"

"Peki ya Sulhi?"
"Ta-til-de-sin!"

Sulhi şimdi dükkânını açmaktadır. Bu saatte müşterisi olmaz. Müşterisi olsun diye açmaz zaten: Kendisi için. Çiçeklerini sular bir bir. Yeni bir konserve kutusuna birkaç gündür kökü suya bırakılmış bir bitki diker. Bol bol sardunyalar... Rengi artık hiç çıkmayacak ilaçlarla boyanmış vişne çürüğü parmak uçları toprakla kaynaşır. Çamurlu ellerini kadife pantolonuna siler, sonra kapının önünü sular. Sabahın en erken toprağı Akdeniz açlığıyla emer suyu. Mis gibi kokar sabah.

Kısa bacaklı bir tabure koyar dükkânının önüne. Eski, her yanı eğrilmiş, isten kapkara olmuş küçük cezvesine ölçerek bir fincan su doldurur. İspirto ocağını yakar. Bir çay kaşığı şeker. Şeker suya iyice karışmalıdır. İki kaşık kahve. Dikkatle karıştırır kahveyi. Severek ve özenle. Sorunca; "iyi ve güzel işler severek, özenle yapılmalıdır." der. Kahve ve şeker tamamen suya karışmıştır ki, cezveyi ateşe koyar. Büyük bir sabırla kahvenin hafif ateşte köpüklenmesini bekler. O sırada ne düşünür, nereleri yaşar bilmiyorum. Çözemiyorum. Biraz sonra dünyanın en güzel kokusu yayılır çevreye: Sabah kahvesi kokusu! Toprak, sabah kahve-

si ve su kokusu birbirine karışır. Bu, çok sık rastlanmayan bir güzellik yaratır. Görülür, koklanır ve tadılır bir güzellik... Önce kahvenin köpüğünü boşaltır fincana, sonra tekrar cezveyi ateşe tutar, fokur fokur kaynayana dek. Kahve pişmiştir artık. Günün ilk sigarasının vaktidir şimdi. Mavi -beyaz kareli gömleğinin sol cebinden bir sigara çeker, kibrit aranır. Dükkâna girer, kibrit bakınır. O karmaşa ve deli dağınıklıkta masanın altına düşmüş kibriti bulur. Sigarasını yakar. Kısa bacaklı taburesine döner. Höpürdeterek kahvesinden bir yudum alır, bir nefes de sigarasından. Oh be! Gözlerini kısar, kimselerin bilmediği bir yeri görür gibi gizemli, hazlı birkaç dakika yaşar. Derin bir iç çekerek elli sekiz yaşında yaşamaktan ne çok tat aldığına yanarak, kahrolarak sevinir. Sabahı koklar, kahve içer, sigara içer.

"Uyu. Tatildesin."
"Kalk ve Sulhi ile sabahı yaşa."
"Ta-til-de-sin!"
"Sulhi'nin sabah kahvesini kaçırma!"

Kalktım. Uykumu soğuk duş ve sabah ile yendim. Ayak seslerimi dinleyerek paket taş döşeli, dar köy sokaklarında yürüdüm. Yalnızca kendi ağırlıklarını omuzlarında taşıyan bağımsız ve yalnız adamların gururuyla keyiflendim. Onu dükkânının önünde oturmuş, kahvesini içerken buldum. Gözlerini uzaklara dikmiş düşünüyordu. Bir teneke kutunun üzerine minder koyup oturdum karşısına. Bana baktı. Beni gördü. "N'aaber" anlamına göz kırpıp, başını salladı. "İyidir" gibisine gülümsedim. Kahvesinin kalan kısmını ben orada yokmuşum gibi ağır ağır içti, bitirdi. Kalktı. Yaşına bir türlü uymayan çevik adımlarla fırladı gitti. Elinde bir fincan suyla geri geldi. Suskun ve dikkatli yeniden şekeri sonra kahveyi suya karıştırdı. Sorunca: "İnsan susar, varlığı konuşur." der. Varlıklarımız konuştu. Varoluşumuzun bilincine ve tadına vardık. Kahvemi uzattı, bir de siga-

ra yakıp verdi. Yıllar var birilerine hiç yakın olamazken, Sulhi'ye yakın oluşum, varlığını duyabilişim tedirgin etmeden şaşırttı beni. Onun yanında hoşnuttum ve böyle kolay hoşnut oluşumdan huzursuz değildim. Kendimi sorgulayıp, hırpalamadım bu kez. Hoşnutluğumu yaşadım kahvemin tadında. "İnsana insan gerek" diye geçti içimden. Bu da yetmedi. İçimdeki sesi de susturdum. Sessizleştim. Dükkânın açık kapısından içerdeki berbat dağınıklığa gözlerimi diktim. Gördüğüm en gösterişli dağınıklık beni yine büyüledi. Bana hep sevimli ve zekice gelen o kocaman STÜDYO levhasının, aslında bana ince ince dokunan bir acıklı yanı vardı ki, yıkıntılar üzerine kurulu bir imparatorluk gibiydi. Don Quichote'u pek severim ben.

Sulhi yeniden kalktı, yirmi yıl önce ömrünü tamamlamış Stüdyoya girdi. Bir zamanlar masa olan bir tahtanın çekmecesinden bir zarf çıkarttı, geldi karşıma oturdu. Zarfın içinde kurutulmuş bir kelebek vardı. Özenle kurutulmuş, sonra eski bir masa gözüne hapsedilmiş.

"Askerliğimi yapmak için geldim buraya ilk kez. Askerlik bitince de yerleştim. O zamanlar adı pek bilinmez bir köydü burası; ama güzelliği tanır benim gözlerim. Bu kelebek köydeki ilk dostumdu. Onu çok severdim. Öldürdüm ve saklıyorum. Başkası öldürmesin diye."

Kelebeğe baktım. Yüzünde en yakın dostun eliyle öldürülmüş olmanın kederini aradım. Bulamadım.

"Askere gitmeden önce İstanbul'da bir sevgilim vardı. Onunla evlenmedim. Karım olmak onu soldurur diye. Başkasının mutfağında soluyor şimdi, benimkinde değil."

Sevdiği kızı düşündüm. Terk edilişinin nedenini ve anlamını kavradı mı diye. Hiç inanmadım.

"İlk müşterim ebe hanımdı. Geldi. Vesikalık resim çektirdi. Onun kızı ile evlendim. İlk müşteri uğurludur diye."

Karısının Akdeniz köylüsü yüzü ve iri elleri geldi aklıma. Gençken güzeldi herhalde dedim. Yine de Sulhi'yle

yan yana koyamadım bir türlü. Sulhi yeniden dükkâna girdi. Küçük, eski "mono" teybine Vivaldi kaseti koydu. *Dört Mevsim* yayıldı dükkâna, içeriye sığmadı, kapıdan taştı, kapı önüne birikti; tam benim oturduğum yere. Müzikle beraber, hâlâ ıslak toprak canlandı. Havada rengârenk bir sevinç kıpırdadı. İçim kımıl kımıl, sıcacık, ışıl ışıl oluverdi.

Komşu köylerden bir bebek, üç kadın ve bir erkek çıkageldiler. Yeni doğmuş bebek kucaklarında bir "aile hatırası" çektirdiler. Sulhi o zavallı stüdyosuna aldı onları. Sanki muhteşem bir stüdyoda kraliyet ailesinin fotoğrafını çekiyormuş gibi özenle öne üç kadını oturttu. Bebeği ortada oturan "yeni-anne"nin kucağına verdi. Baba arkada, ayakta elleri iki kız kardeşinin omuzlarında vakurca dikildi. Bu pozu iki kez çekti Sulhi. Sonra bir de, baba, bebek ve annenin üçlü fotoğrafını. Köylüler sevinç içinde teşekkür edip gittiler. Teypte hâlâ Vivaldi çalıyordu. Bu kadar birbirini tutmaz manzaraları iç içe yaşamak beni hem şaşırtıyor, hem de anlatılmaz biçimde çekiyordu.

İzin isteyip kalktım. Sahile indim. Bir sahil kahvesinde çay içtim. Biraz dolaştım ve pansiyonuma döndüm. Günün kalan kısmı herkesle ve herkesinki gibi geçti: Arkadaşlar, deniz, güneş, yemek, falan filan... Bunlar bedenimi dinlendiriyor ya, aklım fikrim Sulhi'de.

Benim gibi sevgililerine – topu topu üç tane zaten – bile çok yakın olamamış, kuşkucu, soğuk bir insanın, bu garip yaşlı adamı böyle çok seviyor oluşu bir garibime gidiyordu. Buna en çok tatile beraber geldiğim iki erkek arkadaşım gülüyor, açık açık dalga geçiyorlardı benimle.

Akşam yemeğinden sonra Sulhi'yi her zamanki sahil lokantasında yakaladım. Bozuk Fransızcası ile bir turist kıza bir şeyler anlatıyordu. "Denizi ve güneşi en erken ve en geç saatlerinde yaşamamış olanlar daima ortalama kalacak insanlardır." Kızcağız anlamamış kocaman gözlerle şaşkın, Sulhi'ye bakıyordu. Ben anlattım. Güldü kız. "Bu adam fi-

lozof " dedi ve gitti. Burun büktü Sulhi kızın ardından. Filozof kelimesini sevmemişti besbelli. Ben de onun gibi bir kadeh rakı alıp, oturdum karşısına. Deniz önümüzde simsiyah uzanıyordu. Hiç konuşmadan uzun bir süre denize baktık. Kumların üzerindeki tahta masada rakı içtik, denizi dinledik. Ne sabırlı bir derinlik, ne anlatılmaz bir huzur taşır bu konuşulmadan paylaşılan dostluk anları...

"Büyük oğlumdan mektup aldım bugün. Hollanda'da gitar çalıyor oğlum.' Baktım. Sesindeki kederi gördüm. Dükkânının duvarında asılı fotoğraflardan iki oğlunu anımsadım. Yakışıklı, uzun boylu iki delikanlı. "Büyük oğlum bana benzer. Hiç uslanmayacak ve hiç mutlu olmayacak!"

Yeni bir rakı daha istedi. Canı sıkkın diye düşündüm. Çok içiyor diye hayıflandım. O orada, gözleri denizde, kaskatı oturuyordu. Konuşmaya cesaret edemedim. Bu ne garip bir adam diye yeniden düşünmeye başladım. Bazen ne olağandışı, inanılmaz güzel, bazen de ne sıradan... İşte şimdi karşımda alkole düşkün, oğlunu özleyen yaşlı bir baba olmuş oturuyor, oysa bu sabah köylü ailenin soylu fotoğrafçısı, Vivaldi sever, düşünen bir adamdı. "Yarın sabah erkenden yola çıkıyoruz. İstanbul'a dönüyoruz" dedim. Başını çevirmeden, buz gibi "İyi ya, yolun açık olsun" dedi. Bu kadar mı? Hepsi bu mu? Keyfim kaçtı. Öyle ya, ben onun gözünde tatilini deniz kenarında, turistik bir köyde geçiren, biraz da içine kapanık bir genç adamdım. Daha ne deseydi yani? Beni çok özleyeceğini falan mı? Kimbilir o kimlerle karşılaşıyordu her yaz bu köyde. Bir şeyler kırıldı içimde. Ne duygusal bir herifim, diye kızdım kendime. Yapayalnız, buruk, kederli kalakaldım. Bir sigara yaktım. Kendimi toparlamaya çalıştım. O hâlâ yanıbaşımda oturuyor, dalgın, denizi seyrediyordu. Sanki ben orada yoktum. Belki de hiç olmadım! Birden fırladı yerinden. "Eve gidip, biraz da bizim Halime'yi memnun edeyim, an-

larsın ya!" dedi. Tanrım ne bayağılık, ne çürümüşlük! İçim bulandı. Bu adamı ne sandım ben? Yine kitaplarda yaşıyorum. Yaşlı adam ve Deniz. O Santiago, ben Manolin! Oh ne âlâ! Ah bu benim sınır bilmez düşçülüğüm... Pansiyonuma ayaklarım sürüklenerek döndüm. Uzun süre yatakta döndüm durdum. İçim sıkılıyor, güçlükle nefes alıyordum. Yaşayan birisini ölü saymaya çalışmak, bir insanı öldürmekten güç olmalı diye düşündüm. Rüyamda Hemingway ile bir sal üzerinde dalgalarla boğuştuk gece boyu.

Ertesi sabah erkenden uyandırıldım. Güneş doğmadan yola çıkmalıymışız. Sıcağa yakalanmadan yolu yarılayacağımızı söylüyordu arabayı kullanacak arkadaşım. Son bir - iki havlu, diş fırçası ve terliği de çantama attım. Arabanın arka koltuğuna oturdum. Bir karış suratım, güneş yanığıyla acıyan sırtım ve sabahın erken saatlerinde bir türlü ayılamayışım... En kötüsü Sulhi'nin dün geceki hali. Kimse dokunmasın bana. Kimse konuşmasın benimle... Arabamız hareket etti.

"Bak az daha unutuyordum. Şu senin pek sevgili fotoğrafçı dostun sabahın köründe geldi, seni sordu. Uyandırayım dedim, dokunmayın, sabahları güç uyanır o, dedi. Sana bunu bırakıp gitti." Sulhi'ye duyduğum yakınlığı başından beri sezip, bunu kendisine yapılmış bir haksızlık gibi algılayan arkadaşım bir konserve kutusuna dikilmiş sardunyayı ve kirli bir dosya kâğıdına kötü bir el yazısıyla yazılmış bir notu pis pis sırıtarak uzattı. Umurumda mı sanki, uzaktaki sevgilisinden mektup almış liseli bir delikanlı gibi heyecanlandım. Uykum falan kalmadı, ayıldım, sevindim, heyecanlandım. Buyrun işte, ben adam olmam! Kâğıdı açtım:

"Çiçek dostluk demektir.
Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.
Sulhi."

Yalvar yakar, iki arkadaşımı Sulhi'nin dükkânına geri dönmeye razı ettim. Ama o ne? Neden kapalı bu dükkân? Halbuki şimdi dükkânının önünü suluyor, sabah kahvesini... Kapıda bana yazdığı mektubun kâğıdına benzer bir kirli sayfaya karalanmış bir not asılı:

"SULHİ BUGÜN ÇALIŞMAYACAK."

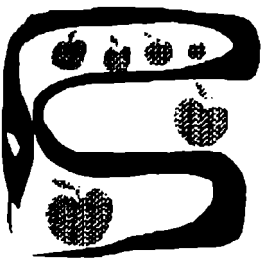
Yola çıktık. Yol boyunca hep iki cümleyi yineledim kendime: Beni seviyor. Gidişime üzülüyor.

Yüreğim kımıl kımıl. Neden böyleyim ben? İnsanlar, insanlar, insanlar...

Kocaman, yayvan bir gülümseme takılı kaldı yüzüme bütün gün.

Şimdi oturdum ve bu öyküyü yazdım. Kırk yıllık dostum Sulhi'yi siz de bilin diye...

Bodrum, Haziran 1984 - Şubat 1985, Ankara

Restoran Laterna

Pirjo için...

Öykü şöyle başlar: İki kadın dağınık bir yatak odasında oturmaktadır. Sarışın olanı yatakta, esmer olanı yerde, İran halısının üzerindedir. İçerdeki odaların birinden hard-rock yükselmekte, bu müzik yatak odasının melankolisine uygun düşmemekle beraber, iç içe geçmiş iki apayrı dünyayı öylece çepeçevre sarmaktadır.

Sarışın kadın gözlerinin altındaki torbalara yüzyılları doldurmuş, onları sımsıkı saklamakta. Oysa henüz otuz iki yaşında. Ne çabuk eskitmiş yüzünü. Sarı saçları saman yığını gibi başına üşüşmüş, adeta albino yoksulluğunda asılı durmaktalar. Bir elinde sigara, öbüründe renkli bir dergi, oradan okuduğu bir şeyi anlatıyor. İnce dudaklarının kenarlarında aşağı sarkmış iki çizgi, iki kocaman yarık gibi uzanmakta. Bu iki hain çizgi ona gülen-yüz canlılığını çoktan yasaklamışlar. Yerde oturan esmer kadın öbürünün anlattığıyla hiç ilgili değil. Önünde darmadağınık duran fotoğraflara bakıyor. Arada bir dinliyormuş gibi başını sallıyor, "hımm..." sesleri çıkartıyor. Hep "kız çocuğu" suratıy-

la yaşayan kadınlardan. Ne kadar yaşlansa aynı masum ve temiz ifade. Pembe ve eflatunlardan bol kazaklar, pantolonlar giymiş. Siyah uzun saçlarında pembe tokalar. Fotoğraflar İran halısının üzerinde, çoğu sararmış, siyah-beyaz, değişik boylarda: Bebeklerini kucaklamış, gururlu anne-babalar, gülen, somurtan insanlar, kuzenler, dayılar, halalar, hepsi yere serilmiş duruyorlar. Kimisi ölmüş, kimisi yaşayıp giden, kimisi hâlâ "arayış" içinde, kimisi de çoktan vazgeçmiş insan suretleri... Ne yapıyorlar böyle yerde, hava soğuk, üşüyecekler halının üstünde... Toplamalı onları, komodinin üzerine dizmeli, hava da nasıl soğudu birden kar zamanı değil ama, belli olmaz, soğuk değil mi? Üşüyorum, burnumun ucu soğudu... *Sobayı yaksak mı anne? Sen üşümüyor musun anne? Mutfaktan yanık kokusu geliyor. Üşüyorum anne: Beni dinlesene anne, anneee, mamaaa... Söyleneceğine git kardeşine bak. Bıktım sizden de, sizin boklu çamaşırlarınızdan da. Üşüyorsan git üstüne kazak giy, ama çeneni kapat, anladın mı çeneni kapat! Ama anne mutfaktan yanık kokusu geliyor. Çeneni kapat, kardeşine bak. Ekmek ve çorbadan başka şey yok mu, bıktım onları yemekten artık. Kek yapamaz mısın anne, üstünde çukulatalı sos ve en tepesinde muz olan, bımm anne, n'olursun anne, bımmm? Hâlâ söyleniyor musun sen, cehennem ol git başımdan çocuk, defol, görmek istemiyorum seni, anladın mı, is-te-mi-yo-rum! Ama anne babam mutfakta ne arıyor öyle, neden o ipi aldı, niçin tuvalete iple girdi, anne neden babam bana öyle baktı, anne neden babam tuvalete iple girdi? Yeter be çocuk, sus artık, sus ve çorbanı iç. Ama anne, neden babam tuvalette böyle çok kaldı, gidip baksana anne. Çorbanı iç! Tuvalete git, babama bak anne, anneee, mamaaaa, lütfen. Babaaaa, neden çıktın oraya, ne yapıyorsun orada, yetişin babama bir şey oldu, yetişin babama bakın, anneeee, mamaaaa, papaaaa...*

Siyah saçlı kadın fotoğrafları toplayıp komodinin üzerine koyuyor. Hemen savaş sonrası mıydı? Yedi yaşında mıydın? Kardeşin kaç yaşındaydı? O kış ne soğuk geçmişti. Baban ne hoş adammış... Çok da gençmiş... Sarışın kadın yataktan indi, elindeki dergiyi yere fırlattı. Aynanın önüne oturdu, dudaklarını koyu kırmızıya boyadı. İncecik dudakları iyice inceldi. Giyindiler. Çıktılar.

Restoran Laterna'ya girdiklerinde gece yarısına üç saat vardı. Eylül sonlarında hâlâ yaz izleri taşıyan bir tılsım havada. Garson kız gencecik gülümsedi onlara. Beyaz şarap ısmarladılar: Liebframilch. Laterna, bordo kalın perdelerle döşeli, ağır atmosferli bir Rus restoranı. Küçük yuvarlak masalar bordo örtülü, vazolarda bir örnek çiçekler. Yapma mı, gerçek mi oldukları ancak dokununca anlaşılıyor. Dokunuyor. Gerçek çiçek bunlar. Nasıl da beceriyorlar rol yapmayı böyle. Çiçeklere filmlerde rol verilebilir mi acaba? Laterna'nın müşterileri olağanüstü bir sessizlikte, bir şeylerin olmasını bekler gibi oturuyorlar. Özel bir kulüp mü acaba burası? Soruyor. Hayır, değilmiş. Neden böyle alçak sesle konuşuyor insanlar? Şarapları geliyor. Yoksa bu güzel garson kız her şeyi bilip de, konuşmayan, o kadın casus mu? Ne tuhaf bir yer burası, güzel mumyalarla süslü bir müze.

İki bordo kadife perde ile dekore edilmiş küçük sahnede, dört genç adam müzik yapıyorlar. Genç görünüyorlar, ama çok yaşlılar. İki klarnet, bir piyano, bir kontrbas. Müzik onları alıp Casablanca filmine götürüyor, bir Bogart eksik hani... Soruyor, tuhaf değil mi burası? Her şey çok eski, bakışlar, tonlar, kokular, amma yüzler ve bedenler genç...

Hayır, burayı çok seviyorum, beni dinlendiriyor bu serin hava...

Sigarasını emiyor zevkle, bütün kırmızısı ağzının, sigaranın beyaz filtresinde kalıyor, dudakları çıplak şimdi, incecik, cansız, renksiz... Sanki vücut ısısı çoktan kaybol-

muş. Buz gibi oturuyor. Onu dinlendiriyormuş bu serin hava, beni donduruyor. Tanrım beş yılda insan bu kadar değişebilir mi? Beni ürkütüyorsun, bunca mutsuz oluşun ve olacağının çığlıkları kulaklarımı sağır ediyor. Üşüyorum sana bakınca. Ürperiyorum gözlerinin donuk mavisinde. Azalıyorum anlasana, korkuyorum ve bunu sana söyleyemiyorum...

Ne eski şarkılar bunlar, nereden bulmuşlar, klarnetin sesi ne kadar şekerli ve yuvarlak değil mi, duyuyor musun, hımm?.. *Radyoyu kapatma anne, sessizlikte korkuyorum. Uyumaktan da korkuyorum anne, babamı görüyorum gözlerimi yumunca, hâlâ tuvalette, ipe asılı bana bakıyor, in aşağı diyorum, orada çok komik duruyorsun diyorum, hiç ses çıkartmıyor. Benimle yat anne, bana sarıl anne, lütfen anne, gitme anne, anneee, korkuyorum mamaaaa...*

Beyaz Alman şarabı bitti, yenisini ısmarladılar. Garson kız, güzel kokan geniş bir gülümseme ile bir şişe Liebframilch daha getirdi. Elbette gülümser, hangi ölümün yükünü taşıyor omuzlarında?...

Neden bunları konuşuyorlar sanki? Beş yıldır görüşemediler, mektuplara sığmayan ne çok şey yaşandı anlatılmayı bekleyen, belki paylaşılacak... Oysa şimdi birisi iş arkadaşlarını anlatıyor, öbürü yeni bir roman yazmaya başlamış... İş arkadaşlarım çok anlayışlı insanlar. Yeni bir terapi kursuna yazıldım, problemli çocuklarla çalışmayı çok seviyorum, tam bana göre, bir terapist acıyı tanımış olmalı değil mi? Senin yeni romanın nasıl gidiyor? Geçenlerde eski bir öykünü okudum, yeni yazdıklarını daha çok seviyorum. Aynı adamla sekiz yıldır beraber yaşıyorum, evlenmeyi düşünmüyorum, ne anlamı var ki, çocuk da istemiyorum, iyi bir insan, güven duygusu veriyor bana, âşık falan değilim, cinsel bir durgunluk dönemi yaşıyorum, ama canımı sıkmıyorum doğrusu, otuz yaş bunalımı

olmalı. Senin yine erkek arkadaşından ayrıldığın hikâyeni dinleyeceğim besbelli. Evet, sen bir erkekle aynı evde yaşayamıyorsun, anlamıyorum seni... Annem mi? Arada bir telefon ediyor, hep aynı terane, beni bekliyor ve seviyor. Hâlâ kardeşimle yaşıyor, o da bir tuhaf oldu, annesinin kuzusu bir oğlan, yalnız başına hiçbir şey beceremiyor. Yazık oldu zavallıya... Peki, ya annene yazık olmadı mı diye soramıyorum, kükreyecek biliyorum, biliyor ve susuyorum. Kozmetik cerrahi ile gençleştirilmiş gibi sahte bir dirilik sergileyen müzisyen delikanlılar vals çalmaya başlıyorlar. Kuzeyin valsleri bile Akdeniz valslerinden hüzünlü bir hava taşıyor diye düşünüyorum, ne komik aynı melodiyi farklı ruh durumlarında farklı algılamak... Bakıyorum, yeni bir sigarayı emiyor, etrafı seyrediyor, yerinde hafifçe sallanıyor müzikle, yüzündeki umutsuz çizgilere çekinerek bakıyorum, saçları mı dökülüyor yoksa, rengi de kaybolmuş, boyamalı, protein tedavisi falan, toplamalı parçalarını, yoksa yok olacak yakında, dağılmış, paramparça, etleri dökülüyor, tanrım nasıl çözüldü, nasıl da bu kadar dağıldı bu kadın böyle? Ne güzeldi oysa. Nasıl bakıyorsun saçlarına, sarı olup da böyle gür, böyle sağlıklı saçı ilk kez sende görüyorum. Kıvançla gülümserdi, mavi gözlerinde umut vardı, heyecanlıydı, değiştirecekti çocukluğunun kötü yazgısını, inanıyordu, inandırıyordu... Bir şeyler oldu, bir şeyler kırdı onu, küstü, umudunu kesti. Bana anlatmayacak, biliyorum. Korkarım hiç kimseye de anlatmayacak. Hiç değilse şu sekiz yıllık, ona güven veren adam var diye avutuyorum kendimi. Onunla konuşuyor mu, ona yakın mı? Soruyorum. Bir bütünleşme bizimkisi diyor. Karşılıklı pratik gereksinmelerimiz, toplum içinde beraber oluşumuzun getirdiği avantajlar falan... Sigarasını açlıkla emiyor, gözlerini kısıp, kendimi kandırmıyorum artık, bir erkek ancak bu kadar yakın olabilir bir kadına diyor, camdan gökyüzünü gösteriyor. Gökyüzü yıldızlarla dolu, hangisini işaret et-

ti diye geçiyor içimden. Peki diyorum umutla, ya iki kadın, iki kadın yakın olamaz mı, çok yakın... Yeni bir sigara çıkartıp yakıyor, dumanı burnundan yüzüme püskürtüyor. Canım sıkılıyor, eskiden böyle şeyler yapmazdı, bu kayıtsızlık yeni olmalı... Sorumu yanıtlamıyor, üstüne varmıyorum. Bitişik masada oturan yaşlı çift dans etmeye kalkıyor, kadın bize gülümsüyor, hoş bir kadın. *Niye gülümsüyorsun öyle, inanmıyorum o sahte gülücüklerine, bırak peşimi, gitmek istiyorum bu kasabadan, büyük kente gitmek, üniversitede okumak istiyorum. Bırak peşimi ve engel olmaya kalkma. Ağlamaya falan da yeltenme lütfen. Daha ne istiyorsun, babamı, kardeşimi, çocukluğumu, her şeyimi aldın elimden, görmek istemiyorum seni anlasana anne, git başımdan anne, ah mammaaaa, git başımdan lütfen...*

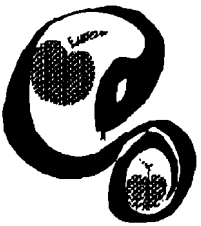
Gece yarısını bir saat geçe sokaklarda hafta sonu ateşiyle el ele, sarmaş dolaş genç çiftler, öpüşen insanlar ve sarhoşlar dolaşıyor. Herkes kendi dünyasında... Yaşlı bir sarhoş, önümüzde durup nanik yapıyor, dilini çıkartıp, ürkütücü bir kahkaha atıyor. Sanki bu kahkaha iç organlarımdan birinin zarını yırtıyor, midem mi acaba? Midem ağrıyor. Bakıyorum, elinde sigarasıyla ceketine sımsıkı sarılmış, yanımda sessiz ve yürüyor. Öyle emin bir hali var ki, ne kimse onun umurunda, ne de tersi... Oysa ben ona özen gösteriyorum. Onu seviyor muyum diye soruyorum kendime. Şu anda hayır, ama o kendisini seviyor mu, bu daha önemli ve ivedi. Ben birazdan onu, kaldığım yerden sevmeye başlayacağım, biliyorum.

İki kadın mı? diyor aniden durup. Sesi çok yaşlanmış gibi geliyor bana. Yüzüme bakıyor, sigara dumanını özenle başka yöne üflüyor bu kez. Anne ve kızdan daha yakın iki kadın olabilir mi?

Yürüyor, yıldızlara bakıyorum, bu kez çok uzak görünmüyorlar.

Öykü şöyle biter; iki kadın serin bir sonbahar gecesinde konuşmadan yan yana eve doğru yürümektedir. Sarışın olanı sigara içmekte, esmer olanı sigara içmemektedir.

Eylül 1985, Finlandiya

Vehbi Şanlı'nın Faust Tutkusu

"Vallahi şu Goethe büyük adam. Yalnızca bir edebiyat dehası olmakla kalmıyor, insan ruhunun derinliklerine inebilmek konusunda da çok yetenekli bir yazar olarak göz dolduruyor. İnsan tanıyor! İnsan tanımak çok kıymetli bir sanattır, değil mi efendim? Doğrusu iki kişiyle tanışamadığım için hep üzülmüşümdür, bunlardan birisi Leonardo da Vinci, öteki Goethe olmuştur. İki dâhi, iki üstün insan! Leonardo mesleki açıdan etkiler beni. Fakat Goethe bambaşka, onun inanılmaz bir insan tanıma, insan bilme gücü var ki, aksi halde Faust yazılamazdı... Goethe'yi örnek alışım ve kendimi ona yakın hissettiğim pek doğrudur. Hah hah ha!"

Vehbi Şanlı kendine özgü, o meşhur, yuvarlak, pek içten kahkahasını salıverdi. Bu neşeli, canlı kahkahaları onu sevmeyenleri bile gülümsetecek denli keyif verici ve kaçınılmazdı. İnsanı bir şekilde yakalar, sarardı. Aslında öyle sevimsiz bir adam sayılmazdı. Sağ yanağında gizli bir gamzesi olduğunu görenler olmuştu. Yine de onu annesi Şerife

Şanlı dışında seven pek kimse olduğu söylenemezdi. Hayatı boyunca sevgiyle hiçbir işin yürüdüğünü görmediğinden, sevilen bir adam olmayışı, Vehbi Şanlı'yı hiç rahatsız etmezdi.

Rahmetli babası Rafet Şanlı, sık sık annesini döverdi. Annesi hiç aksatmadan beş çocuğunu tertemiz giydirir, kocasına meze sofrası hazırlar, hepsinin üstüne titrerdi. Ama komşuları İhsan Esen karısına fiske vurmazken, kadın başkasıyla kaçmış, onu cümle âlemin önünde rezil etmişti. İhsan Esen kamyon şoförüydü, içkiye başladı, aylaklaştı, işinden atıldı, çocukları ortada kaldı. Oysa Şerife Şanlı kocasını terk etmeyi aklına getirmekten bile korkardı. Vehbi Şanlı on yaşındayken, ağbisine okkalı bir yumruk atıp, burnunu kırdıktan beri, ağbisi ona emir vermekten ve eski gazete-kâğıt satışından kazandığı parayı haraca kesmekten vazgeçmişti. Ertesi yıl, yemek masasında oynarken, beş yaşındaki kız kardeşinin sağ gözüne çatal batırmış, kızı ömrü boyunca cam gözlü olmaya mahkûm etmişti. Bütün çocukların masum birer melek olduklarını bilmeyen Şerife Şanlı, devlet yatılı-okulu sınavlarını kazanıp, evden gitmesi için küçük Vehbi'ye adaklar, yasinler adamış, Allah'ın gücüne gitmesin diye, onu öteki çocuklarından ayırmamış, ondan nefret etmemişti.

Yine de zaman zaman kendini tutamayıp, Rafet Şanlı'ya tıpatıp benzeyen hörgüçlü burnu olmasa, ebenin haram yemiş bir kadının çocuğuyla kendisininkini değiştirdiğini düşünmüştür. İyilikleriyle tanınmış kendi soyundan hiç nasip almayışını, ona gebe kaldığı gecenin üç aylara denk düşmesinin Ulu Tanrı'nın bir cezası olduğuna yormuştur. "Allah rahmet eylesin, Rafet Şanlı'ya mübarek üç aylar falan anlatmak ne mümkündü, içti mi kimse onu tutamazdı, tövbe tövbe..."

"Gücünü ve yeteneğini çok iyi kullanmalı insan, yoksa harcanır gider, değil mi efendim? İnsan üzüm gibidir, so-

nunda ya şarap olur, ya sirke, hah hah ha!" Vehbi Şanlı bu çok sevimli kahkahalarında olduğu gibi konuşma tonunda da sakin, sesinin kalınlığından gelen bir toklukla çok duyulur, kişiliğinin otoriter özelliğinden ötürü de çok kesin bir ifade taşırdı. Yumuşacık sevimli ve hiç fark etmeden insanı sımsıkı sarıveren buyurgan bir ton. Bu öyle kolay kolay elde edilmemiştir. Yıllar yılı yaşananlar, çetin mücadele ve uğraş sonunda Vehbi Şanlı ses tonundan, kahkahasına, işinden, çevresine kadar her şeyiyle bugününe erişmiştir.

"Saygı duyulmak, sevilmekten çok daha önemli konudur. Sevgi kedi gibidir sıcak, parlak, alımlı, fakat nankördür. Saygı köpeğe benzer: Sadıktır. Hiç kediyle köpeği yan yana koyabilir misiniz? Saygıyla sevgi de beraber olamaz, değil mi efendim? Hah hah ha!"

İşte bu yüzden, sevilmiyor oluşu, üzerinde hiç kafa yormadığı bir konudur. Onun için korkmak ve saygı duymak eşanlamlıdır. Çocukken öğrendiği bu "doğru" onun hayat görüşünün çok önemli bir çizgisini oluşturmuştur. Çocukken tanıdığı saygı duyulan bütün erkeklerin parası vardı. Bazen parasız erkeklere saygı duyulduğu da oluyordu. Babası yoksuldu ama, sık sık "dayak cennetten çıkmadır" deyip, önce annesini, sonra beşini sıradan geçirdiği için mahallenin sayılan adamlarındandı. O halde hem zengin, hem de korku salan erkekler en saygın olanıydı. Yıllar geçtikçe, insanları korkutmanın onları dövmeden de sağlanabileceğini öğrendi. Tahsilli, görgülü birisinin babadan kalma yöntemleri kullanması pek çağdışı olurdu doğrusu! "Babanın felsefesini alacaksın, ama yöntemlerini geliştireceksin değil mi efendim?" İnsanları korkutmanın bin bir çeşit uygar yolu var elbette:

Onları "küçük" olduklarına inandırmak,
Geleceklerini belirsiz kılıp, tedirgin etmek,
Aralarına nifak sokmak,
Değer yargılarının geçersizliğine ikna etmek,

Aile düzenlerini azıcık değiştirmek. "Her erkek biyolojik olarak biraz hovardadır, değil mi efendim, hah hah ha!"

Çok çalıştırıp, özel yaşamlarına vakit tanımamak,

Yaş ve meslek gruplarına göre birbirleriyle yarışır, birbirine düşman duruma sokmak, aralarındaki uyumu ve dostluğu bozmak,

Ve daha pek çok küçük, sevimli hileler...

Bundan sonra onları idare etmek pek kolaydır. Çoğu kez oltadaki yeme koşar, hatta yem için minnettar bile olurlar. Korkmuş, paniğe kapılmış, yalnız kalmış insan kolay lokmadır. İş, ustaca bunu sağlamakta gizlidir.

Vehbi Şanlı asla kaba-saba, şiddet yanlısı, kadın avcısı bir insan değildir. Onun iri-yarı cüssesi, içleri daima kırmızı küçük kahverengi gözleri, pembe yanakları ve hantal ellerine rağmen ince ve zarif bir yanı olduğu söylenir. Kibarlığı, görmüş-geçirmiş tavrı, olaylara hâkimiyeti, kadınlara saygınlığıyla hiç de ürkütücü birisi değildir. Bir keresinde üçüncü karısına çiçek aldığı bile rivayet edilir. Derin olmasa da, önemli miktarda müzik kültürü vardır. Barok müzik sevdiği, girdiği topluluklarda herkesi susturup, uzun uzun Bach ve Händel anlattığı duyulmuştur. "Bu Almanlar çok akıllı ve yetenekli insanlar. Bakınız bir Nietzsche, bir Goethe, bir Wagner hep o topraklardan doğuyor. Le Corbusier'in ailesinde de Alman kanı olduğu iddia ediliyor. Bunun bir nedeni olmalı, değil mi efendim, hah hah ha!"

Devlet parasız-yatılı okul sınavlarını – en çok Şerife Şanlı'nın adakları ve duaları sayesinde – kazanıp, liseyi bitirdikten sonra, başvuru bitimine iki saat kala, bir arkadaşının haber verdiği bir başka sınav sonucu, on sekiz yaşında mimarlık tahsil etmek üzere İtalya'ya gitti Vehbi Şanlı. Ankara'nın Cebeci Mahallesinde büyüyüp, İzmir'de orta ve liseyi bitirdikten sonra Roma'da mimarlık öğrencisi olmak onu asla şımartmamıştı. Aksine uzun süre İtalya yerine, Almanya'da olmayışına canı sıkılmıştı. Fakat bir süre sonra

Roma onu da sarmış, kentin görkemli cazibesine fazla direnememişti. Yine de, İtalyanları ve kültürlerini hoş, ince, alımlı, fakat Katolik dünyanın duygusal, çok esnek, biraz hafif değerleri olarak algılamıştır hep. Güzellik, incelik, estetik, elbette Vehbi Şanlı'nın hoşuna giden şeyler, ama bunlar yaşamın ikincil ögeleri. Tıpkı kadınlar gibi. Bir erkek için, iş, iş ilişkileri, para, başarı gibi yaşamın gerçek belirleyicileri vardır ki; enerjisinin ve vaktinin onda dokuzunu bunlara ayırmalıdır.

Her ne kadar "estetik" denen disiplinle Roma'da tanışmış, Estetik Profesörü Pettini, genç Vehbi'nin konuyu ciddiye almıyor oluşuna üzülüp, onu sık sık karşısına almış, sevecen bir sesle, bir mimarın estetiği çok iyi anlaması gerektiğini anlatmışsa da, o hiçbir zaman buna yürekten inanmamıştır.

"Zevzeklik efendim. Boş laf, gevezelik... Fandemental olmak gerek. Bir yığın zevzek, yaşamını ipe sapa gelmez detay üzerinde çürütüyor – burada durup, Pettini'nin yüzünü belleğinden siliyor – somut şeyler kotarmak gerek. Sirke ve şarap hikâyesi, değil mi efendim, hah hah ha..."

Bütün bu somut ve önemli işlerin arasında kadınlara da bir yer vermek gerekir. İyi iş ilişkileri, düzenli bir aile ve insan içine çıkarılır zekâda, güzel bir eş ile yakından ilgilidir. Ayrıca kadınların olmadığı bir dünya pek koyu renkli olurdu doğrusu.

"Güzel bir yemekten sonra, şöyle nefis bir dondurma yemenin zevki gibi hani. Eh, kadınlar elbette güzel, zarif, hoş olacaklar, değil mi efendim, sütsüz dondurma olur mu hiç, hah hah ha!"

Bir kadının vücudu en az yüzü kadar önemliydi Vehbi Şanlı için. Göğüsleri küçük kadınları eksik ve komik bulurdu. Bacakları düzgün, kalça dolgun olmalı, "adamın eline gelmeli", eller ve ayaklar küçük olmalıydı. Kadının küçük, kolay idare edilir ölçülerde olanı makbulüydü. Bir de göz-

ler var ki, Vehbi Şanlı kadınların gözleri konusunda pek dikkatlidir. Bir kadını değerlendirirken önce gözlerine, sonra göğüs ve kalçalarına bakar. Onu kadının gözlerinin renginden çok, iri ve şehvetli bakıyor oluşu etkiler. İkinci karısının gözleri aklına geldikçe hâlâ içi gıcıklanır. Pek de güzel gözleri vardı "keratanın". Tek kusuru, bakışlarına sinmiş bir çeşit hırs idi ki, kadınlarda "hırs"ı oldum olası sevmez. Hırs, erkeklere özgüdür. İkinci karısının başarılı bir göz doktoru olduğunu elbette yadsıyamaz, yine de kendisi doktor olsaydı, çoktan özel hastanesini kuracak finansiyeli toplardı şimdiye kadar. Oysa sağolasıca Perihan, tutturdu bir akademik hırs, oftalmoloji dernekleri, üniversiteler, makaleler, sempozyumlar, araştırmalar. Bunlar teori efendim, teori para getirmez. Kaç kez anlatmaya çalıştı ama, dinletemedi. Evet sonunda, profesör oldu, gel gör ki, zengin olma şansını yitirdi. Kadınlar böyledir işte... Aslında kadınların çalışması yanlış! "Kadınlara güzel evler, zarif giysiler, ince, hafif işler yaraşır. Çiçek düzenleme sanatı – ikebana mı diyorlar ona? – resim, edebiyat, müzik, hatta botanik bilimi, değil mi efendim? Hah hah ha..."

Bir Vivaldi konseri sırasında tanıştığı Maria, Türkiye'den gelmiş bu iri yapılı, hırslı, atılgan mimarlık öğrencisiyle ilgilenir. Sık sık beraber olurlar. Evlenirler. Bu evlilik Vehbi Şanlı'ya bazı avantajlar sağlayacağı varsayımıyla yapılmıştır ama, Maria Mussolini'ye karşıt gruplarda yer alınca aksine tehlikeli olmaya başlar. Bir süre sonra Maria sık sık ortadan kaybolup komünist arkadaşlarını eve getirmeye başlayınca, o da kalem takımlarını ve İtalyan gömleklerini toplayıp, apar topar memlekete dönmüştü.

Şerife Şanlı oğlunun bir gayri müslim ile evlendiğini asla bilmemiş, bu yüzden de sütünü ona haram etmemişti.

"Zavallı Maria pek hoş kızdı. Dans etmeyi çok severdi. En çok da Arjantin tangolarına bayılırdı. Savaş karmaşası içinde birbirimizi kaybettik" diye içini çekerek, bürosun-

daki Modigliani röprodüksiyonuna dalgın dalgın baktığını görenler olduğu söylenir.

Vehbi Şanlı Maria'yı sevmiştir elbette. Onun iri memeleri, iri siyah gözleri, on sekiz yaşının doğallığı ve yalınlığı aklına geldikçe o an evli olduğu karısıyla sevişir. Hatta İtalyan modasını yakından izliyor olması da Maria'yı sevmiş olduğunu göstermez mi? Çünkü onu elinden tutup gömlekçiye götüren ve ilk stilini oluşturan da Maria idi.

İkinci karısı Perihan akademik çalışmaları fırsat verdikçe iki oğlan doğurdu. Çocuklardan büyüğü annesinin etkisinde babasına karşı bir tavırla büyüdü.

Evet, doğrusu çok çalışıyor, bazen aylarca oğlanları görmediği oluyordu. Ama kimin için çalışıyordu? Onlara en iyi okullarda okuma imkânı sağlıyor, fotoğraflarını Perihan 'ınki ile birlikte Şanlı A.Ş.'nin sekizinci kattaki odasında, masasının üstünde özenle koruyordu. Oğullarının adına birer iş hanı yaptırdığı da biliniyordu. Ne yapsındı yani, kucağına alıp, okşasa mıydı? Kim onu kucakladı, okşadı küçük bir oğlan çocuğuyken? Bunlar laf salatası... Büyük oğlan annesinin kışkırtması ile dağıtıp, okulu bıraktı, uyuşturucu kullanmaya başladı, serseri olup çıktı.

"Ben adımı lekeletmem efendim. Reddediverdim keratayı. Mirasımdan zırnık koklatmam ona. Anasının evinde, sevgiyle tedavi görüyormuş. Pöh, sevgiymiş. Sevgi salata gibidir. Parlak, çekici, renklidir, ama karın doyurmaz. Protein gerek insana, sevgi değil..."

Soner ağabeyinin aksine okullarını teklemeden bitirdi, saygılı, sessiz bir çocuk olarak büyüdü. Babası onu Batı Almanya'ya yolladı, inşaat mühendisliği master'i yapıp döndüğünde, şirkette önemli bir yeri olacak.

"Babacığım,
Sizi şimdiden özledim. Yılbaşından beri nasılsınız? İşlerinizin de her zamanki gibi iyi olduğunu

umuyorum. Bu yıl kış çok soğuk geçiyor. Son otuz yılın en soğuk kışı deniyor. İyi ki, buradaki iş geziniz Ocak'tan önceydi de çok üşümediniz. Şimdi dersaneye dönmeliyim. Annem İlker'in sağlığının düzeldiğini yazdı, sevindim.
Size ve Leyla Hanım'a hürmetlerimi sunar, ellerinizden öperim.

Oğlunuz Soner Şanlı.
Şubat 2, 1985 Hamburg

"GO oyununu bilir misiniz?"

Birçokları GO'nun Çin kaynaklı olduğunu iddia eder. GO M.S. 735'te Japonya'da doğmuş bir oyundur. 1600 yıllarında Japon askeri okullarında zorunlu bir oyun olarak yer alıyordu. GO iki kişilik bir oyun. Satranç tahtasına benzer, on dokuz yatay, on dokuz dikey karenin kesiştiği, üç yüz altmış bir nokta üzerinde, yüz seksen beyaz, yüz seksen siyah, birbirinin eşi piyonla oynanıyor. Vehbi Şanlı bildiği bütün oyunlar içinde, briç ve satranç dahil, en çok GO'yu önemser ve sever. Almanlardan sonra Japonları takdir edişiyle bunun doğrudan bir ilişkisi yoktu elbette ama, Goethe'nin çok iyi bir GO oyuncusu olacağından hiç kuşkusu olmamıştır. Piyonların kare köşelerinde sahip olduğu sayısız özgürlük, her oynanışta zenginleşen kazanma yolları, oyun sırasında korunması gereken soğukkanlılık ve sabır, en önemlisi konsantrasyon... Tıpkı iş hayatı gibi...

Vehbi Şanlı işe alacağı mimar, mühendis ve bilgisayarcıların mesleki deneylerini öğrendikten sonra, kaç yabancı dil bildiklerini sorar – "çok dil bilmek zevzekliktir, en fazla iki dile hâkim olmak yeter, şarap ve sirke hikâyesi, değil mi efendim, hah hah ha..." – Üçüncü mülakat sorusu ise, GO oynamayı bilip bilmedikleridir. Genellikle bilmezler. Şanlı A.Ş. eleman adayı o vakte kadar umut verici olmuşsa, Vehbi Şanlı ona kısaca GO oyununu anlatır ve toplantı sa-

lonunda onunla GO oynar. Bu elbette resmi bir sınav değildir ama, GO oyununda sakar olan bir adayın da işe alındığı olmamıştır. GO'yu iyi oynayıp, sonradan onu hayal kırıklığına uğratan mimarları olmuştu – besleyip, eğittiği, sonradan gözünü oyan kargalar – ama istisnalar Vehbi Şanlı'nın kurallarını bozmazlar.

"Leyla iyi bir GO oyuncusudur. Genellikle bana yenilir, ama sonuna kadar sakin, sabırlı oynar, asla dağılmaz. Zaten Leyla'yı apayrı kılan bu çelik iradesi ve soğukkanlılığıdır. Oysa Solmaz pek aceleci, pek telaşlıydı kerata. Kadınların GO gibi oyunları iyi oynadığı istisnadır, tabiat onlara başka bir oyun gücü vermiştir, değil mi efendim? Hah hah ha..."

Solmaz Aysen, Vehbi Şanlı'nın üçüncü karısı, eski güzellik kraliçelerindendi. Bir günlük gazetenin MASKÜLİN adlı ilavesi ünlü meslek adamlarıyla bir dizi röportaj hazırlığı içinde Vehbi Şanlı'yı da davet etmişti. Solmaz Aysen'e gazete yazıhanesinde rastlayan Vehbi Şanlı, esmer güzeli, uzun boylu bu genç kızı pek beğenmişti. Onun, gazetenin moda sayfasında çalıştığını öğrenince yüreği parçalanmış, böyle güzel genç bir hanımın çalışmasını "zalimlik" olarak nitelemişti. "Solmaz Hanım, sizin yeriniz şık salonlar, ünlü restoranlar, güzel evler olmalı, değil mi efendim?" diye sorduktan üç ay sonra yirmi yıllık karısı Perihan'dan boşanıp, Solmaz Aysen'le evlendi. Vehbi Şanlı kırk yedi, Solmaz Şanlı yirmi üç yaşındaydı.

Solmaz üç yıl sonra alkolik oldu. Tedavisi için dünyanın parasını harcamaktan çekinmeyen, onu kendi elleriyle kliniklere taşıyan Vehbi Şanlı yine de başarılı olamadı. Her tedaviden sonra Solmaz yeniden içmeye başlıyordu. Dördüncü yılın sonunda Vehbi Şanlı bir celsede Solmaz'dan boşandı.

"Solmaz çok hassas bir kızdı. Her şeye içlenir, her sıkıntısını içine atardı. Ben çok meşgul bir iş adamıyım, her an onunla ilgilenemezdim ki... Onu beklemeden boşalıyorum

diye mesele çıkarttığı bile olurdu, hah hah ha... Pek sevimli bir şirretti doğrusu. Yazık oldu kızcağıza" dediği rivayet edilir. Solmaz Aysen'in yaşlanmaktan ve güzelliğini kaybedeceğinden korktuğu, bu yüzden şiddetli bir depresyon geçirdiği özel doktoru tarafından bizzat basına açıklandı ve böylece herkes intihar nedenini anlamış oldu.

"İnsan" ilişkilerimi dondurdum. Ne zaman mikrodalga fırına koyup ısıtacağımı da bilmiyorum. Bırakın insanlar arasında artık böylece varolayım, değil mi efendim, hah hah ha..." Üç yıl önce bir kalp krizi geçirdiğinden beri, Vehbi Şanlı'nın sık sık bu sözleri tekrarladığını duyanlar olmuştu. Kalp doktoru Prof. Ümran Tanıtan'ın kalp krizi oranının, insan ilişkileri fazla meslek gruplarında artış gösterdiğini söylemesiyle, Vehbi Şanlı'nın insani ilişkilerini dondurmasının aynı döneme denk düştüğünü iddia edenler çıkmıştır. Amerika'da bir check-up geçirmesine rağmen, Vehbi Şanlı'nın tek güvendiği doktor Prof. Ümran Tanıtan'dır, onun tavsiyesiyle, artık daha yavaş araba sürmekte, daha az tenis oynamakta ve daha az içmekteydi. "Leyla sağolsun, diyetimi yakınen ve özenle gözetiyor. Kızcağız çırpınıp duruyor benim sağlığım için. Bütün karılarım bir yana, Leyla bir yana. Onun öyle tutarlı ve kararlı bir kişiliği var ki, ancak bir istisna olarak dişi bir bedende var olmuştur. Leyla tamamen istisnai bir kadındır. Onun güzelliğinden ve kişiliğinden etkilenmeyecek erkek var mıdır? Değil mi efendim, hah hah ha..."

Leyla Ünal, Vehbi Şanlı'ya rastladığında otuz yedi yaşında, güzel ve alımlı bir kadındı. Adından çok söz edilen, ülkenin ünlü iş adamı mimarlarından işbilir, varlıklı Vehbi Şanlı'ya rastlamak üzere bir resim sergisi kokteyline gittiğinde, onun nasıl bir adam olduğunu çok iyi biliyordu ve böyle bir erkek istediğinden hiç kuşkusu yoktu. Gözlerine baygın bir bakış yerleştirip, Vehbi Şanlı'ya yaklaştı.

"Vehbi Şanlı ile tanışmak nihayet nasip oluyor, nasılsı-

nız bey'fendi?" dedi. İki ay sonra, ılık bir bahar günü Vehbi Şanlı'nın elli üçüncü yaş gününde evlendiler. Birçokları bunu sevimli bir çifte kutlama olarak anlamlı bulurken, Vehbi Şanlı'nın nikâh ve yaşgünü kutlamasının bir arada daha az masraflı olacağını hesapladığı yolunda söylenti çıkartan terbiyesizler oldu. Leyla Şanlı güldü geçti bütün bu söylentilere.

Leyla Şanlı, Vehbi Şanlı'nın dillere destan evine onun dördüncü karısı olarak gelin gittiğinde, ilk evliliğinden olan oğlu on beş yaşındaydı. Bir yıl sonra annesi onu apar topar İngiltere'de bir okula gönderdi. Üvey oğluna, cimri, sert ve kötü davrandığına dair çıkan dedikodulara rağmen, Leyla Şanlı kocasının, oğluna, kendi çocuklarından farklı davranmadığını biliyordu. Leyla Şanlı kocasını oğlu yüzünden kaybedecek kadınlardan değildi. Onu şimdi, başında görünmez bir kraliçelik tacı taşıyormuş gibi kibirli, dimdik, pek ender – bir gergefin gerginliğinde – gülümseyen, esrarengiz, alımlı, göğüslerinden başka plastik cerrahi geçirmemiş, buz gibi soğukkanlı diye tanımlayanlar, eczacılık okuluna başladığında, cıvıl cıvıl, hayat dolu bir genç kız olduğunu bilmezler. Gençti, güzeldi, hırslıydı. Kendisi gibi hırslı bir sınıf arkadaşıyla evlendi. Kocası her konuda onunla yarışıyor, yenik düştüğünde, duygusal ve cinsel yaşamlarında ilgisizleşiyordu. Leyla yıllarca ne yapacağını bilemeden, şaşkın, sıkıntılı yaşadı. Ya bilerek ikinci planda kalacaktı, ya da boşanacaktı. Karar vermesi beş uzun ve gerilimli yıl sürdü. Boşandıklarında birbirlerinin en büyük düşmanı olmuşlardı. Küçük oğulları Caner annesinde kaldı. İkinci kocası, resim koleksiyoncusu, zengin, tanınmış bir aileden gelen, aristokrat yanları olan, yakışıklı bir iş adamıydı. İki yıl sonra sağda solda genç kızlarla görünmeye başladı. O zamanlar bunların görmezden gelinecek küçük aile bunalımları olduğunu bilmeyen Leyla kıyameti kopartı. Boşandılar.

Uzun bir depresyon döneminden sonra, kendini yeni baştan yaratmaya karar veren Leyla, planlı ve kontrollü olmak yolunda kendini eğitmeye başladı. Bir daha asla yenilmeyecek, ne pahasına olursa olsun elini attığı her şeyi elde edecekti. Oyunun kurallarını öğrenmişti artık. Bütün kapılarını kapatıp, içerden kilitledi. Kan vermeyip, kan emecek, sonuna kadar ustaca ve soğukkanlı oynayacaktı. Bir araştırma yapıp, avını belirledi, hakkında bilgi topladı ve üç ay sonra, Vehbi Şanlı ile tanışmak üzere, onun da davetli olduğu bir resim sergisi kokteyline gitti.

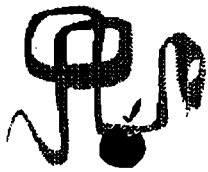
"Birkaç yıl önce, bir iş gezisi sırasında Evita müzikalini izledim. Eva Peron'un güzelliğine ve aklına hayran oldum doğrusu. Ben Evita'yı biraz benim Leyla'ya benzetiyorum. İkisi de güzel, akıllı ve erkeklerine sadık. Gerçi Leyla'nın bazen benim mimarlarımla kaçamakları olur ama doğrusu bu da benim pek işime yarar. Korkudan hiçbir şeye ses çıkartamayan tüysüzleri her işe kullanırım, hah hah ha...

Fakat gerçek sadakat insanın ruhunda yatar, değil mi efendim. Leyla bana saygısı ve bağlılığı olan bir kızdır. İşte insan ruhunu tanımanın ve anlamanın önemi de bu yüzden büyüktür. Bu konuda bir tek dâhi vardır: Goethe! "Ruhunu satacaklar oldukça, alıcıları bulunacaktır" tahlilini yapabilen birisi ölümsüzleşmiştir artık... Doğrusu onunla tanışamadığım için hep üzülmüşümdür. Goethe'yi örnek alışım ve kendimi ona yakın hissettiğim pek doğrudur, hah hah ha!"

Haziran 1985, Cezayir - Ocak 1986, Finlandiya

Bir Kadın Yazarın Satış Rekorları Kıracak Kitabı

"Artık yalnızca insanları, bireyleri, yalnızca duyulanları ve gözlenenleri yazmak para etmiyor. İnsanlar bunları okumak istemiyorlar şimdilerde. Yazılanların mutlaka kuramsal, tarihsel, belgesel temellere oturtulması gerektiği konuşuluyor ve kabulleniliyor."

Geçen gün eski editörüm, yemek yediğimiz alaturka bir balık lokantasında ağzındaki yemyeşil rokaları kıtır kıtır çiğneyerek;

"... yok artık eskisi gibi düşleri, fantazyaları, sevdaları anlatmak! En iyisi gerçekçi olmak dostum, gerçeği en iyi bir biçimde yansıtmak! Eskidendi o dostlukları, biten sevdaların sancılarını, dalyanları, diz boyu papatyaları, falanı filanı anlatmalar. Şimdi okurlar, belgeler, kuramlar istiyor, sezgiler, hayaller, gözlemler yerine.. Dünya fıkır fıkır kaynıyor – bak, Siyah Afrika hâlâ bağımsızlık savaşında, Orta ve Latin Amerika güçler dengesi oyunlarıyla ılık ılık kanıyor, sonra Orta Doğu! Orta Doğu burnumuzun ucu yahu, kan gövdeyi götürüyor gözümüzün önünde... İşte şimdi,

oturup bu savaşları, nedenlerini, göçmenlerini, sosyal ve ekonomik kuramların ışığında yazmak zamanıdır. Yani azizim, sözü artık gerçek ve bilim almalı ele. O bireysel, sevgi dilencisi öyküler, romanlar ve şiirler bitti, devri kapandı onların..."

Eski editörüm zarif bir hareketle bir tomar rokayı daha ağzına attı. Ne denli ince, zarif bir adam olsa da, roka yiyen bir insan, ot çiğneyen koyun gibi sesler çıkarıyor.

Kıtır kıtır kıtır...

Eski editörümden ayrıldıktan sonra bana verdiği ipuçlarını dikkatlice düşünüp, aslında bana, eskisi gibi yazdıkların basılsın, okunsun istiyorsan, bırak o bireylerin sevinçlerini/acılarını, sevdaları/ayrılıkları ve dostluklarını/yalnızlıklarını, artık kitlelerin heyecanlarını, yığınların sevinç/acılarını anlat, çünkü onlar gerçek, çünkü onlar savaşan dünyanın üçüncü bölgelerinde, dediğini iyice anladım. Öyle ya, dedikleri doğru olmasaydı, benim insanı, bireyi anlatan yazdıklarım eskisi gibi tutulurdu. Ama artık yazdıklarım eskisi gibi çok basılmıyor, hatta dergi/basımevinden geri çevrildiği bile oluyordu. Demek ki, bir yanlışı yineliyorum ben! Evime dönerken, gece ortasında kafamı kaldırıp gökyüzüne baktım kaçamak, yıldızlar vardı gökte, hatta ay bile. Sevindim onları yerli yerinde bulunca. Sokak kedileri de işleri güçlerinde koşturup duruyorlardı. Çok sevindim. Her şey eskisi gibiydi ilk bakışta, ama işin aslı başkaydı, insanlar artık ekonomik problemleri, savaşları, politik bunalımları, yığınları anlatan kurguları okumak istiyorlar. Kurguyla dökümanter arası bir şeyler olmalı yazılanlar. Üzüldüm sanki. Hani elimden sevdiklerim zorla alınmış gibi. Nasıl olur da ben şimdi, çoluk çocuğa karışmış, yaşı genç, kendi geçkin bir memurun, yolda karşılaştığı bir çocukluk/sınıf arkadaşının başarılı, dinamik, hâlâ atılımlara açık yaşamını görüp de, bir kat daha yaşlanışındaki hırçın

kabullenişi, ya da üst kademede görevli, başarılı, kendine güvenli bir iş kadınının yapayalnız yatağına uzandığındaki bir başınalığın mutsuzluğunu anlatamam? Nasıl bırakırım o insanları? Dostluklar, sevgiler, sevinçler, bozgunlar, yenilgiler, acılar, yalnızlıklar. Bütün bunlar insana özgü, insanca duygular değil mi artık?

Galiba ben çok bireyci bir yazarım. Evet evet, eski editörüm haklı, bak haklı olmasa, en azından o, şimdi benim editörüm olurdu, "eski" değil; üstelik böyle şimdiki gibi ekmeğimi sağda-solda çevirmenlik yaparak değil, yazdıklarımdan çıkartırdım. Evet ben bireyleri anlatıyorum, kitleleri değil. Kitlelerin coşkularını/bunalımlarını anlatmalıyım. Belki de bir savaş romanı kurmalıyım. Lübnan'da ya da Nikaragua'da geçen bir roman. Orada yaşayan insanları, onların acılarını, direnişlerini anlatmalıyım. Böylece hem orada yaşananları buraya taşıyarak – ülkenin sosyal antropolojik yapısından kesitlerle – insani bir görev yapmış olur, hem de belki yılın en çok satan kitabını yazmış olurum.

Zaten bir yazar topluma yararlı olmalıdır. Tutup da, komşunun, kaynana baskısı ile hâlâ evin çocuğu/büyümemiş kocasının ilgisizliği arasında kalmış gencecik gelininin yapayalnızlığını, bu yalnızlıkla tükenen yaşam sevincini, seçeneksiz bir yaşama hazırlanışı, bunu kabullenişindeki tutsaklığı yazmamın kime yararı var? Evet, ben yılın en çok satan kitabını, bir savaş romanını yazmalıyım.

Yıldızları, ayı ve kedileri sokakta bırakıp evime girdim. Hemen çalışmaya başladım. Gözümün önünde şimdiden gazete manşetleri, "Türkiye'de ilk kez bir kadın yazarın kitabı bunca çok sattı. Yabancı dillere çevirisi için şimdiden anlaşma yapılan yazar, romanında yarı dökümanter bir yaklaşımla bize savaşın acımasızlığını özgün anlatımıyla verirken, birçok politik, tarihsel ve ekonomik gerçeği de gözler önüne seriyor. Yazarın önceki yayınları..."

Biz yazarlar kendimizi ve yazdıklarımızı pek severiz, pek önemseriz. En iyimizden, en kötümüze kadar hepimiz böyleyizdir.

Önümdeki kâğıda baktım: Henüz boştu. Bir nokta koydum boşluktan kurtulmak için, sonra özenerek yazdım;

Roman - Savaşın Gözleri.

Yo bu çok tatsız. Ben savaş romanlarıyla alay etmek, onları gülünçleştirmek istemiyorum ki. Elbette savaşın kendisi yıkıcı, karanlık, istenmez bir olgu, ama savaşlar olduğu sürece onları yazanlar da olacak.

Masamdan kalktım, evimin küçük balkonuna çıktım, bir bardak sütle oturdum. Yine aynı ay, yıldızlar.

Bu gece yazamayacağım ben. Olmuyor. Birden aklıma şimdi Afrika'da, Orta Doğu'da, Orta Amerika'da savaşan bir asker geldi – adı gerekli değil. Bu diyarlardan aynı saat diliminde olduğumuz herhangi birinde de şimdi gece olmalıydı ve belki henüz yirmi birinde olan asker, yıldızlara bakıp düşünüyordu. Belki bir çocukluk arkadaşı takılmıştı aklına, onun da şimdi kendisi gibi omuzda kalaşnikofla her an olabilecek bir patlamayı beklediği... Ya da kız kardeşini üç önceki yeni yılda plaklarını yanlışlıkla kırdığı için nasıl acımasız incittiğine yanıp yakınıyor, delice üzülüyor...

Belki de, aslında yirmi birinde bir genç adamın, böyle bir geceyi, ışıl ışıl gözlü, iri göğüslü, insana umut, sevgi saçan, sıcacık bir kızla geçirmesi gerektiğini düşünüyordur.

Kimbilir en önemlisi, bu denli gençken, bu denli ölüme yakın olmasının acımasız aykırılığını aklına getirmekten korkuyordur. Veyahut da yıldızları ve ayı alıp bastırmıştır yüreğine, beynindeki korkuyu örtsün, gizlesin diye... İşte burada durdum. Şaşkın kalakaldım. Hani kitleleri anlatacaktım, yığınları; tutup yine bireyi ve onun kişisel özlemlerini kurguluyorum.

Yok yok, bu gece olmayacak!

Geceyi, cephedeki askeri balkonda bırakıp, içeri girdim, ama eski editörüm hep aklımda, ciddi kaygılarla bulanık kafamı yastığa bıraktım. Güç bir geceydi...

Sabahın yedisinde kızım Tuna başucumda dikiliyor:

"Anne uyansana. Anne gece geç mi geldin? Süt bardağını balkonda unutmuşsun, hadi anne aç gözlerini. Çayı koydum, kaynıyor, hadi okula gitmeden kahvaltı edelim, uyaaan!"

Eski editörümle konuştuktan sonra, artık özel yaşantım da çok bencil ve bireyci geliyor bana. Ben burada kızımla, günlük yaşamın en küçük ayrıntıları için bile hesaplaşmak zorunda kalıyorum, oysa iyi bir yazar güncelliklerden sıyrılabilmeli, küçük hesapları bırakıp, adam gibi şeyler yazmalı: Yani savaşları, ekonomiyi, politikayı, sosyolojiyi, kuramları, evet evet ben de bunları yapmalıyım...

"Anne sütün kaynadı, bal koyayım mı içine? Çayları da sen getirsene..."

Kızım on yaşında. Her anneye göre yavrusu akıllıdır, güzeldir, o nedenle benimki de öyle.

"Eee, nedir bu surat anne? Kraliçeler gibi uyandırıp, kahvatıya tahtırevanla getirdik, hâlâ yüzün bir karış asık. Şekeri uzatır mısın? Dinle bak ne diyeceğim, hani bana geçen hafta anlattığın o öykü tasarısı var ya, onu Cem'e anlattım dün okulda. 'Yalnız yaşayan bir insanın, çocuk yetiştirirken karşılaştığı zorluklar ve çocukların değişen dünyası.' Öyle dememiş miydin anne? – Tıpatıp böyle demiştim – Cem de çok sevdi, dedi ki, annen mutlaka bunu yazmalı, yazmalı ki herkes benim annemin babam olmadan beni tek başına büyütmesinin ne zor olduğunu anlasın. Beni dinliyor musun anne?"

Kızım akıllı, ama galiba çok konuşuyor.

İşimden öğle yemeği için çıktığımda, işlek bir bulvarın kalabalığına katılıp yürümeye koyuldum. Eylül sonunun yaz yorgunluğunda kent. Çocuğuyla yalnız yaşayan bir an-

neyi anlatmak, sayıları büyük kentlerde artsa da, yine de özeli anlatmaktır. Oysa ben savaş romanları yazacağım artık. Cem ve annesi başlarının çaresine baksınlar. Ben öyle bir roman yazacağım ki, satış rekorları kıracak. İkinci Dünya Savaşı, Auschwitz çok fazla işlendi, ben canlı savaşı, günümüzdeki savaşı anlatmalıyım.

"Ayol bu ne dalgınlık, yine cismin dünyamızda ama, kendin bir başka âlemde!"

İşte tanıdık bir yüz. Durmuş bana bakıp, sitem ediyor. Hani sık sık görüşülmeyen, ama rastlanınca da sevinilen, ayrılınca yine unutulacak bir surat.

"Nerelerdesin ayol? Hiç sesin çıkmadı, bu ara yazdıklarını da göremiyorum dergilerde. Ben de bizim yazar yine daldı kitaplara dediydim."

Filanca tarihte beraber aldığımız bir Fransızca dersinden tanışıyoruz. İri yarı, akıllı, biraz deli dolu bir genç kadın. Dersi aldığımız fakültede doçent oldu galiba.

"Bana bak, bir gün gel de çay içelim, anlatacaklarım var. Öyle şeyler ki, ancak bir kadın yazar bunların önemini vurgular yazdıklarında. Ayol, yirmi yaşındaki üniversiteli çocuklar, daha hâlâ çocuk oluşumunun, menstrüasyonun mekanizmasını, biyolojisini hiç bilmiyorlar. Cinsel eğitim sıfır. Ben onlara, Gide, Camus, Aragon, Sartre öğretmenin daha mı pratik, daha mı yararlı olacağını bilemiyorum. Gel de, üniversite düzeyinde edebiyat, felsefe öğrenmeye gelen çocukların yasak ve ayıplarla cahil bırakılmışlıklarının dramını gör, kurak ürkekliğini, kuşkulu yalnızlığını gözle, yaşa ve yaz. Yaz bunları azizim, yazmalısın..."

Öğleden sonrası daha da hareketli geçti büroda; telefonlar, gelen gidenler, koşturmalar. Yeni bir metni Fransızcadan çevirmem istendi, tam elimde İspanyolca bir başkası varken. Derken Havva Hanım geldi, çöreklendi başımıza. Havva Hanım bizim büronun çaycısı, temizlikçisi, en çok da hepimizin nazını çeken, hani varlığı ancak yoklu-

ğunda kocaman boşluk olup içe çöken, önemi ancak yitirilince anlaşılan bir baş karakter. Onunla ilgilenecek hiç vaktim yok bugün.

"Bırak şimdi o gâvurca yazıları da beni dinle hele, her şeyi bırak beni dinle!"

Nasıl bırakmam, nasıl direnebilirim Havva Hanım'a, benim sabahları çekilmez suratsızlığıma katlanan, kızımın abartarak anlattığım zekâsını bıkmadan dinleyen, süt kıtlığında bana bir yerlerden şişe sütü buluveren Havva Hanım'a nasıl "hayır" derim.

"Dertliyim, hem de pek çok. Dinle, dinle ki, hem bişeyler dersin, yüreğim ferahlar, hem de yazarsın. Cümle âlem duyar. Benim küçük oğlan var ya, Kerim, hah Kerim geldi askerden, eh eli iş de tutar, araba tamir atelyesinde çalışır, artık vaktidir evlenmesinin dedik. Zati onun da aklında fikrinde küçüklüğünden beri hep Emine var – uzaktan hısım sayılırız, aynı köyden çıkar kökümüz. Neyse giyindik kuşandık Kerim'e Emine'yi istemeye gittik. Bunların birbirinde göynü olduğunu herkes biliyor zati. Anaa, kızın babası başlık istemesin mi? Benim Kerim çok gururlu, ben kız satın almıyom, evlenmek istiyom, dedi de başka bi laf dökülmedi ağzından. Bi haftadır kendini yer durur oğlan. Beriki Nuh der, peygamber demez, satacak besbelli kızını en çok parayı basana. Ben en çok Kerim'e acırım. Biz şehirli deyilsek, insan deyil miyiz de filimlerdeki gibi sevmeyelim, ıstırap çekmeyelim. Yürek bu, herkeste aynı çarpar sevda ataşı düştü müydü içine. Yaz bunları, yaz da duysun herkes, bu devirde parayla kız verildiğini. Yaz ki şehirli beyler, hanımlar duysunlar küçük oğlum Kerim'in filimlerdeki gibi sevdalandığını amma, gururundan kimselere bi şey demediğini. Bunları yaz, o gâvurca yazıları yazacağına..."

Akşam işten çıkıp, koşar adımlarla eve döndüm, aklımda hep şu benim satış rekorları kırması beklenen savaş romanı. Evet Kerim'in "köylü olan, ama şehirli gibi sevdala-

nan" yüreği mutlaka yazılmalı, ama ben savaş romanları yazacağım. Kerim kendine başkasını bulsun...

Günlerden cuma. Bu, kızım Tuna'nın babasıyla geçireceği gece demek. Baba kız biz boşandığımızdan beri cuma geceleri beraber yemek yer, pazar günlerini de babası iş için kent dışına gitmediği süreler beraber geçirirler. Babası Tuna'yı çok sever. Tuna da babasını.

Döndüğümde ev boş. Hafif bir akşam yemeği yiyorum, biraz gazeteye, dergilere bakıyorum, vakit öldürüyorum, birazdan Doğan'a gideceğim. Gazete ve dergiler hep savaş haberleriyle dolu, benim roman kesinlikle yazılmalı!

Kızımın odasına giriyorum, kafamda El Salvador, Nikaragua, Afganistan, Lübnan, Çad ve benim roman. Kızımın odası dağınık, ama kendi içinde bir düzeni var. On yaşında, dört yıldır annesiyle yaşayan bir küçük kadının dünyası. Güç olmalı, ama bağımsız. Kitaplarını karıştırıyorum. Yaşıtlarından erken evde okuma yazma öğrenen, şimdi çoktan klasiklere el atan kızımdan ötürü tarifsiz gurur duyuyor, beri yandan, çocukluğunu yaşamadan elinden mi alıyorum diye de huzursuzlanıyorum. Kitaplar, dergiler, resim kâğıtları, boyalar, fırçalar, bir de şık, kırmızı ciltli bir defter. Bu defteri daha önce hiç görmedim, halbuki Tuna'nın aldıklarını ilkin bana gösterme alışkanlığı vardır. Bir anne, çocuğunun gelişme çağında onu dikkatle izlemelidir diye inandırıcı bir özür bulup, inanıp, açıp bakıyorum deftere. Bu bir günlük! Hayret, bunu hiç bilmiyordum. Demek kızım günlük tutuyor. Çokluk okulda neler yaptığı, kimlerle oynadığı, en çok da Cem, bir de ben:

"...annem dün gece geç geldi. Bekledim onu, ama 11'de uykum geldi, yattım, merak ettim. Annem kendisine iyi bakar, bilirim, ama yine de meraklandım. Geçen pazar günü babam sordu, annen artık evlenmiyor mu diye. Acaba annem benim yüzümden mi evlenmiyor? Bak babam

evlendi, bebeği bile oldu – güzel bebek ama, yine de kardeşim olmuş gibi sevinemiyorum. Acaba annem neden evlenmiyor? Babama, annemle evlenmek isteyen çok ama, o istemiyor, dedim. Babamı seviyorum. Biliyorum ben onun için önemliyim. Yaptıklarını ben beğenirsem çok seviniyor, babam da benim için önemli, ama annem başka... Yani annem hâlâ benim annem, ama babam, yalnızca cuma geceleri ve pazarları benim, sonra başkasının. Ben hiç evlenmeyeceğim. Güç iş... Ama annem evlenmeli, hem de Doğan'la evlenmeli. Doğan annemin bütün arkadaşlarından farklı, o anneme çok benziyor, yani herkesle arkadaşı gibi rahat konuşuyor, "sen" diyor herkese. Doğan eve gelince annem hem benim annem oluyor, hem de neşeleniyor, güzelleşiyor."

Allahım, bu çocuk bu kadar büyüdü mü? Nasıl bunları anladı, düşündü ve yazdı? Bu genç, duyarlı, güzel yürek benim küçücük kızımın içinde mi atıyor? Tanrım ne çabuk kavradı dünyayı böylesine yalın ve gerçek... Oh, bunları yazmalı, evet evet, büyüklere, çocukları anlatan öyküler, romanlar yazmalı. Yazmalı ki, büyükler çoktan unuttukları çocukluklarında, aslında şimdi sandıkları gibi çok saf, büyüklerin dünyasını anlamaz olmadıklarını anımsasın, çocuklarına daha yapıcı davransınlar. Evet evet, bunlar yazılmalı... Ama ya savaş romanlarım? "Dökümanterize kurguları istiyor artık okur. Sevda acılarıyla, sevgi yoksulluklarıyla kıvranan hastalıklı, problemli yazarların bunları destanlaştırdıkları kitaplarını değil, hele hele hiç çocuk dramları, bilgiçlikleri değil günün kitapları. Kramer Kramer'e Karşı edebiyatı bitti. Artık acı da, sevinç de, dünyanın ekonomi ve politiğinde damıtılarak yazılmalı." İyi ama, nasıl anlatmalı bu benim "eski editör"e, kendi çocuğumun, gözlerim önünde bile görmeden yeşeren kocaman yüreğini pedagoji dersi vererek anlatamayacağımı...

"Bak artık Fallaci doğmayan çocuğa yazmıyor mektup-

larını, o da artık politikacıları anlatıyor en çok satan kitaplarında."

Evet, doğru. Öff ne yapmalı? Ama galiba ben hâlâ eski editörüme hak veriyorum. Çünkü işini bilen o, ben değilim. Üstelik işini iyi biliyor adam, bak çalıştığı kitabevi, piyasanın en iyi iş yapanlarından biri. Evet evet, ben çok öznel düşünüyorum, kişisel kaygılarım ve duygularım yeniyor beni. Savaş romanları yazacağım...

Gece Doğan'ın evinde, savaşları hazırlayan ekonomik nedenler üzerine konuştuk. Doğan bir üniversitede ekonomi öğretiyor. Bir de, artık Tuna'ya çocuktan çok bir yetişkin gibi davranmamız gerektiğine karar verdik. Doğan benim bu savaş romanlarıma karşı çıkıyor, senin anlatmayı üstlendiklerin savaşlar değil, diyor.

Eve döndüğümde, kızım çoktan gelmiş, mışıl mışıl uyumaya koyulmuştu. Balkona çıktım. Ay ve yıldızlar, tıpkı dünkü gibi yerli yerinde, orada, gökyüzünde. Sokakta kediler çok meşgul, parlak göz ve kalın kuyruk kesilmiş, yine koşturuyorlar. İçim dışım iki gündür savaş romanı tasarısıyla dolu, kusacağım. Masanın üstü Remarque'lar, Holocaust'lar, Brecht'ler, Mann'lar, Anna Frank'lar... Derken oturma odasının kapısı açıldı, bir genç asker, kanlar içinde odaya girdi, sendeledi, sandalyeye yığıldı, bir elinde yüreği vardı, ah nasıl da yakışıklı, nasıl da temiz bir yüzü var kir pas içinde...

Sonra Havva Hanım geldi, elinde tavşan kanı çaylar, adamakıllı öfkeli bana bakıyor. Artık sabahları senin o suratsızlığını çekmeyeceğim, bıktım o gastrit sancılarından da, yok sana süt bulmalar, geber o antibiyotikli kutu sütleriyle, yazmadın küççük oğlum Kerim'i de mi, diyor biliyorum.

Üniversitede Fransız edebiyatı okutan arkadaşım çoktan gelmiş koltukta oturuyor, üzerinde kan kırmızısı bir ce-

ket, çok yakışmış. Canı sıkkın bakıyor bana. Hep önce başka bozuk şeyler düzelsin, kadınların sorunlarına, cinsel eğitimsizliğe daha sonra sıra gelecek di mi? Bütün bozuk şeyler düzeltilmelidir azizim, hem de tez elden, bunu bir anlasanız artık diyor, biliyorum.

Güzel, genç bir kadın çıkageliyor, çok şık ve bakımlı, yanında dokuz-on yaşlarında bir erkek çocuğu, uzun kirpikli, Cem bu, Tuna'nın kıymetlisi. Cem'in annesinin kıpkırmızı bir ruju var, hiç de rüküş durmamış, yakışmış bu yırtıcı kırmızı kadına. Genç, boşanmış bir kadının, bugünün Türkiye'sinde yalnız yaşamasının, çocuk yetiştirmesinin kolay olmadığını çok iyi biliyorsunuz di mi diyor, biliyorum. Hem... Hiç bilmez miyim?

Kitaplığın yanında orta yaşlı, balık etinde bir kadın var, daha önce gördüğüm, ama adını bilmediğim birisi. Ciddi bir ifadesi ve ona uygun bir döpiyesi var üzerinde, elinde de bir iş çantası, şu evrak konanlardan. Tırnakları uzun, kıpkırmızı cilalı, elleri güzel. Birinci dereceden kambiyo müdiresi, iki yabancı dil biliyor. Kırgın bakıyor o da; başarılı bir iş kadını olabilmek için ödediğim yalnızlık, çocuksu heyecanlarımı içime hapsetme sıkıntısının önemli olmadığını sanıyorsunuz, geceleri yapayalnız, mutsuz upuzun yaşamanın sabaha doğru çöken sancısını anlatmak istemiyorsunuz di mi, diyor, biliyorum. Bir de komşunun gelini var odada, oturacak yer kalmamış ona, her zamanki gibi bunu da kabullenmiş, başında kırmızı yemenisi önüne bakıyor. Yanında kaynanası ve yüzünü arada bir yatarken görebildiği kocası. Anam köyde kaynanasının kuluydu, ben şehirde diyor, biliyorum.

Genç asker inledi mi, yoksa bana mı öyle geldi, ah bu çocuk kan kaybından ölecek, ne yapmalı? Birisi masada oturmuş, bir şeyler yiyor, kitaplardan ötürü yüzünü göremiyorum. Gidip bakıyorum, eski editörüm, bir tabak rokaya gömülmüş, yiyor, çıtır çıtır çıtır... Beni görünce bir göz

kırpıyor, ağzını gösteriyor, dolu olmasa konuşacak, aman biliyorum ne diyeceğini...

Salon tıklım tıklım, bütün bu insanları bırakıp nasıl giderim cepheye, üstelik benden istenen yarı gazeteci kimliğiyle. Askere bakıyorum, onun da cepheye dönmek istediğini sanmıyorum. Eski editörüm roka yiyor. Çıtır çıtır çıtır...

Bir karar vermeliyim, Tanrım bu bir rüya mı, kâbus mu nedir, gerçek olamaz bütün bunlar, evimin içindeki bu insanlar. Bütün bunlar rüya mı yoksa?... Bıktım artık bu işten...

"Anne, Anneee!... Uyuyor musun, yoksa kendi kendine mi konuşuyorsun yine?"

Kendi kendine konuşmak pek sağlıklı değildir, biliyorum, ama biz yazarlar arasında normal bir yazarlık deliliği olarak bilinir, kimimiz yollarda yeni şiirler düzer yüksek sesle, kimimiz bağırarak düşünür, bu nedenle kızım olaya alışkındır.

Kızım yer yer solmuş renkli pijamasıyla karşımda duruyor. Defterine yazdıklarını okuduktan sonra onu karşımda kocaman bir genç kız olarak görmeyi ummuşken, bu soluk pijaması içinde küçücük bir kız çocuğuyla karşılaşmaktan şaşırıyorum.

"Anne iyi misin? Hasta gibisin de. Niye bana öyle bakıyorsun anne?"

İşte o benim küçük kızım, çocuğum. Onu alıp, içime sokmak istiyorum, ilk geldiği yere. Tanrım, onu, onda bütün çocukları seviyorum, doğmuş ve doğmamış...

"Anne bi şey söylesene kuzum. Bak şu son günlerde, masana savaş romanlarını yığalı beri garipleştin sen. Nerden çıktı bu savaş kitapları, hepsi bizim de değil üstelik. Bırak bunları anne, bırak da, sen yine bizim tanıdıklarımızı ve bizi yaz anne, hmm anne?"

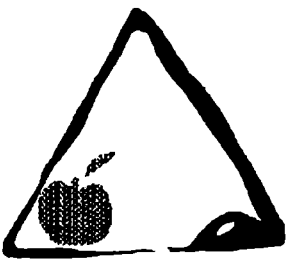
Kollarımı açıyorum, kızım gelip boynuma sarılıyor. Gece yarısını üç-dört saat geçe kızımı uzun zamandır görme-

miş gibi hasretle kucaklıyorum, sımsıkı... Hoşuna gidiyor bu, bebek oluveriyor hemen, kıkırdıyor kucağıma oturmuş. Bir gece yarısı, kim anasına sarılır da bebek olmaz?

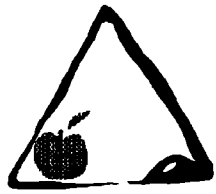
Sonra fıkır fıkır anlatıyor, babasını, yedikleri yemekleri, hangi lokantaya gittiklerini, okulu ve çok beklendiği üzere Cem'i anlatıyor, uykulu ama, neşeli bir bebek sesi bulmuş. Sonra ciddi olmaya çalışarak Doğan'ı soruyor. Bu kez ikimiz birden bebek olup kıkırdıyoruz. Kucağıma büzülüyor. O küçülüp, bebeğim oldukça, ben büyüyor, çoğalıyor, anne oluyorum.

Beraber uyuyacağız bu gece. Yatakta, babası, Cem ve Doğan da var, üstelik ikimiz de bu üç erkeği ve öykülerde anlatılacak öbür insanları çok seviyoruz.

Ekim 1983, Ankara

Adı Konmamış
Yalnızlıklar

"Baltimore denince, nedense ilkin, sahil genelevleri, pavyonları pek çok olan bir yer geliyor aklıma. Ardından da içi dışı yeşil safra gemiler, çapkınlıkları erkek kesilmiş, geniş omuzlu, rüzgâr yanığı suratlı, tuzlu sular üstünde aylarca bol alkollü geceler yaşamış, insanı ve rengi bol düşleri olan denizciler. En kalabalık kahkahalarında bile yapayalnız denizciler... Oysa bütün bu açık saçık söylentilere karşın, utangaç, bakire, uysal bir liman kenti Baltimore. Maryland'ın yorgun, kalabalık, ama asla yıpranmamış bir parçası.

Ben Paulette Cieslak. Baltimore'dan. Konacak bir yer bulamamış yalnız bir kuş gibi bir oraya, bir buraya, yaşanmamış hayatlarımı arıyorum harıl harıl. Kanatlarımda biraz paslanmışlık, içimde dişleri kopmuş bir saat gibi bozuk metal sesleri...

Korkunun sinsi hışırtısını duyuyorum bazı geceler: Derin yalnızlığımı yavaş yavaş tırmalayan. Hemen tanıyorum onu. Yanık kokar benim korkularım, elektrik tadındadır.

Rengini henüz çıkaramıyorum: Daha o denli yüz yüze gelmedik... Korku ve yalnızlık, gözyaşı ve ter bezlerime oturmuş, uygun koşulları bekliyorlar, sabırla, gün geçtikçe semirerek..." Uzun boylu, gözlüklü, yirmi beşlerinde, şişmanca bir kız, uzun, dalgalı kızıl saçlarını eliyle ensesinde topladı. Pembe yüzü, çilleri, utangaç mavi gözleri iyice ortaya döküldü böylece. Saçlar uslu durmayıp, yeniden dağıldılar omuzlarına, sırtına. Gözlüklerini düzeltti bu kez de. Parmakları uzun, tombul ve hep telaşlıydılar. Aynı telaşla bir sigara sardı kendine. Aceleyle sigara kâğıdını yalayıp, yapıştırdı. Alışkın, becerikli bir hareketle yaktı sigarasını. Sonra bembeyaz, yuvarlak bir dumanı ağır ağır burnundan saldı. Tütün nane kokuyordu.

İlerde bir yerlerde denizle gökyüzü gri-beyaz bir renkte birbirine karışmış, tekdüze sürüp gidiyordu. Çığlık çığlık martılar, kocaman beyaz kanatlarıyla ne yapacaklarını şaşırmış, sağa sola savruluyorlardı.

"Belki de elimdeki hayatımı yaşamak yerine, hep yaşanmamışları didik didik ediyor oluşum, Münih'te, Essex'de, Napoli'de ve şimdi Bergen'de burnumun dikine giderek, hırslı av köpekleri gibi soluk soluğa kuyruğumun çevresinde dönüyor oluşum, bir türlü yanlışımı görmek istemeyişimden kaçışımdandır."

Ani bir hareketle, rıhtımda oturduğu soğuk betona gelişigüzel bıraktığı çantasını aldı, içinden bir deri cüzdan çıkarttı. Gözlerinin içine kadar mutlu olmuş esmer bir kadınla, "bakmayın yaşlandığıma, gençken pek çapkındım" diye gülen beyaz saçlı bir adam omuz omuza vermiş, renkli bir fotoğraftan bakıyorlardı. Paulette'in yüzünde hiçbir kımıltı yoktu. Aynı sakin, duru yüz...

"İtalyan bir anne, Polonya'lı bir baba, Baltimore'lu bir aile, Amerikalı bir pasaport ve yurtsuz, göçebe bir ben. İşim öğrencilik. Bergen'de Arkeoloji okuyorum. Başkaca da bir şey yok. Bütün geçmişim ve yaşamakta olduğum bu..."

Yeni bir sigara sardı kendine. Kibriti ararken on öre düştü çantasından. Uzanıp aldı. Güldü. "İşe yaramayan ama yine de var olan bir on kuruş..." Parayı denize fırlattı. Gülmesi buz gibi silinip, kayboldu yüzünden. Başını kaldırdı ve deli divane çığlıklar atan martılara daldı gitti. Annesinden yüzlerce kez dinlediği, annesinin yaz tatili için Amerika'ya gidişi, İkinci Dünya Savaşı dağınıklığı içinde Polonya asıllı hava subayı babasına rastlayışı, çılgın asker babasının bu cıvıl cıvıl "karınca belli" İtalyan kızına sevdalanışı, aynı hafta içinde evlenişleri bir bir canlandı gözünde. Bu, eski ama şarkısı hâlâ unutulmamış bir filmdi onun için. Sonu bildik filmler gibi, heyecansızdı. Başrol oyuncuları yaşlanıp, kilo almışlar, heyecanlar evcil alışkanlıklara dönüşmüş, artık ilgi ve özen evin üç kız çocuğu üzerine yoğunlaşmıştı. Kızlar büyüyorlar, ilk ikisi evleniyor, arada bir de çocuk doğuruyorlar, ama küçük kız film boyunca kendine uygun bir rol seçemiyordu bir türlü... Karış karış Avrupa'yı dolaşıyor, harıl harıl kaybettiği bir şeyi ararcasına soluk almadan yaşıyor, ama durup arkasına bakınca neyi aradığını bilemiyor... Burada sıkıldı bu filmden Paulette. Yeni bir film taktı makinaya. Rüzgâr minik sivri iğneler püskürterek çabuk çabuk dolanıyordu tepesinde yine. Saçlarını ensesinde topladı yeniden, bir türlü yakamadığı sigarasına beşinci kibrit de dayanamadı, söndü. Umursamadı Paulette. O, yalnızca makinaya taktığı yeni filmle meşguldü.

Parlak bir havada çekilmişti film. Napoli, Barcelona ya da Lizbon da olabilirdi. Florida belki de. Hiç önemli değildi bu. Önemli olan havanın parlaklığı ve mavi, kımıl kımıl denizin albenisiydi. Bu, güzel, gözalıcı dekora uymuş parlak bir Paulette Cieslak deniz kenarında yürüyordu. Neşeliydi, gülümsüyordu bile. Yanında yürüyen bir başkasına bir şeyler anlatmakta, heyecanla konuşmaktaydı. Yanında yürüyenin kim olduğunu pek göremiyordu. Bazen bir erkek, bazen annesi, bazen gözleri ıslak hüzünlerle parlayan

köpeği Snoopy. Keyifliydi Paulette. Yüzü yıllardır asılı durduğu gergeften kurtulmuş, rahatlamış, yumuşamıştı. Bu filmi ne zaman seyretse, keyifle, hoşnutlukla konuştuğu canlının kim olduğunu hep merak eder, bir türlü çıkartamazdı. Filmin son karesini büyüttü, Close up. Ansızın film koptu. Yağmur bastırdı.

İşte bu önemsenirdi. Paulette bunu önemserdi. Bergen yağmurlarının anlamını bilecek denli uzun süredir buradaydı. Uzun, genç ve çok ıslak bir yağmur. Ceketini, çantasını toplayıp fırladı, karşıdaki dükkânımsı bir yere girdi. Sessiz, sakin bir Norveç kafeteryasıydı bu. Oturacak yeri çok az, uslu, bakkalımsı, Paulette'in gözünde sünepe birer drugstore'dan öteye gitmeyen, asla müziksiz, ille de cansız...

Hiçbir şey almadan içerde kalamayacağını biliyordu, en ucuzu, iki Kron'luk bir çukulatayla idare etmekti, öyle yaptı. Ah bu güzelim Norveç çukulataları. Gözleri köşede oturmuş, ufak ufak konuşan esmer – bir yabancı olmalı – bir erkekle sarışın kıza takıldı. Erkek tıpkı Münih'te tanıştığı Türkiyeli öğrenci İbo. Sanki eğilmiş, iri kara gözlerini, yüzüne hiç uymayan bir ciddiyetle kırpıştırarak neden Walt Disney sevmediğini anlatıyor. Konuşurken kendini unutan, mimikleri kaşına gözüne takılıp, kayıp giden, hareketsiz duramayan bir yüz... Ardından siyah kıvırcık saçlarını parmaklarıyla tarayarak, kocaman Akdeniz gülüşü, bembeyaz dişleri... Ve sonunda Disney'in renklerini, düşlerini sevmek için bir denemeye ikna oluşundaki sevecenlik...

Kız Napoli'den Maria olacak. Beyaz kocaman alnına çizgiler doldurarak ve elinde hep sigarasıyla, kalın sesini uzatmış, birlikte Brecht okumanın, Kurt Weil dinlemenin ne lezzetli olduğunu anlatıyor. Paulette'deki İtalyanlığı sık sık vurgulayarak, her kadının ama en çok italyan kadınlarının güzel olduğunu şakacı, çokca alaycı biçimde tekrarla-

yışı... Haydi sonra İbo, Maria ve Paulette şarkı söylüyorlar. *Santa Lucia,* ardından *Hatırla Sevgilim O Mesut Geceyi Çamların Altında Verdiğin Buseyi,* hoppala, ondan da *Clementine*'a atlıyorlar. Hani şu boğulan kızın şarkısı, o olmazsa, *Sometimes I feel like a motherless child...* Notalar, sesler, gürültüler.

Sonra aniden Blaze Star. O artık kimsesiz çocuklara yardım eden, yorgun, buruşmuş, yaşlı Blaze Star. Paulette onu kendi çocukluğundaki gibi anımsıyor: İri göğüslü, oynak, kısık kısık bakan, babası dahil Baltimore'un erkeklerini heyecana boğan, dalga dalga dağılan iri kalçalarıyla yaptığı dansların kraliçesi, dehşetli etkileyici bir Blaze Star... Baltimore'da yaşayan Yunanlıların, Polonyalıların herkesin kesinlikle anlaştığı en kaçınılmaz konu ve dişi Blaze Star... Nereden çıktı bu Blaze Star şimdi? Köşede oturan esmer delikanlıyla sarışın kız el ele çıkıp gittiler. Yağmur dinmeyecek. Dinmez de. Bergen yağmuru çünkü... Çantasından küçük bir şemsiye çıkartıyor Paulette. Açıldıkça büyüyen, kocaman olan bir şemsiye. Kırmızı. Çıkıp yürüyecek biraz, sonra odasına dönecek, ders çalışacak. Yarın sınavı var. Bergen Üniversitesi'nde Arkeoloji öğrencisi Paulette Cieslak. Kendine sorarsanız bir tek derdi var: Sürekli gördüğü o güzel, parlak filmdeki kişiye bir türlü bir ad koyamıyor...

Ağustos 1979, Bergen

Uzak Kasabaların Gri Hüznü

"Karlı gecelerde küçük istasyonlarda,
Düdük çalan trenlere bayılıyorum.
Tül perdeler ardında kadınlar gülüyor,
Tutup pencerelere tırmanıyorum."

(Kitap pahalıydı. Kitap hep pahalı oldu benim için.)

Bu çocuk neden böyle oldu? Cami duvarına mı işedi, helada resim mi baktı, yoksa ekmeğe mi bastı da başına bu bela geldi, bilmiyorum. Hiç aklım almıyor. Kitap buldu muydu, ne aş ister, ne su. Kapanır bir odaya, girer bir dolaba, çekmeceye, okur da okur. Güzel gözlerine hiç mi hiç acımaz, top peşinde koşmayı, elma dalında hoplamayı, zıplamayı hiç mi canı çekmez, nedir derdi, kim beddua etti çocuğuma, bilmiyorum. Vallahi anlamıyorum. Beddua edenin iki gözü cılk olup önüne akar, en sevdiği de kitap okuma illetine tutulur, sürüm sürüm sürünür inşallah! Başından kurşun mu döktürtmedim, az mı okutmadım yavrumu,

amma çare etmedi... Az mı yakıp yırtmadım o kitapları... Olmadı, olmadı... Bulup getiriyor, çöküyor kitapların başına, unutuyor dünyayı. Babası kızar, kükrer durur tepemde, "Sen yüz verdin bu hergeleye". Ne yapayım, atsan atılmaz, satsan satılmaz. Evlat bu, can parçası işte. İstemez miydim öbür iki kardeşi gibi normal olsun, türkü çağırsın, kıkırdasın, gülsün, tekerleme düzsün? Ne gezer, canımın parçası yavrum kâğıt parçalarına yazılı beyanlara karasevdalandı, tutsak oldu onlara...

"Taşra kentlerinde akşam melankolisi,
Her yerinde aynı dünyanın.
Duru gök ve ev siluetleri,
Ve üzgün bakışı kadınların."

(Doğduğum günden beri kasaba kasaba dolaşıp duruyoruz memleketi. Arkadaş edinecekken, öğretmene alışmaktayken, en çok da gecenin hangi saatinde, hangi trenin çocuk uykumu delik deşik ederek, çınğıraklı bir dev gibi korkulası, uzaklara gittiği için de albenili düdüğüne alışırken, yeni bir kasaba, başka bir tren istasyonu, başka okul, başka öğretmen, başka çocuklar... On yaşındaydım, kitapların tek değişmeyen yakınım olacağını anladım.)

"Taşra kentlerinde geçti çocukluğum,
Akşamın o gri hüznü,
Yakındır bu yüzden yüreğime."

Bir erkek babası olarak kederimden, arımdan başım önüme düştü, bakamaz oldum cümle âlemin yüzüne. Nedir bu başıma gelenler; nedir bu kara bulut, dolaşır tepemizde? Ne ben, ne benim kadın, bir gün bir başkasının malına göz koymadık, haram yemedik, beş vakit namazımızı, orucumuzu, kurbanımızı, zekâtımızı aksatmadık. Allah'ın gücüne gitmesin ama, kıt kanaat maaşımızla ele gü-

ne karşı açımızı, açığımızı belli etmemek için, içimizden ağlarken dışa güldük. Bize taş atana, ekmek verdik. Harb-ı Umumî zamanı, biz gün görmedik, karne ile ekmek aldık, bari çocuklarımız rahat etsin, onlar daha az sıkıntı çeksin diye elde avuçta ne varsa kattık önlerine, babaları liseye gidemedi, onlar üniversitelerde okusun, büyük adam olsunlar diye... Allah – bin şükür – üç tane nur topu gibi evlat verdi. Gözümün nuru, bir tanesi erkek evladımdır. Üstüne titrediğim, her umudumu ona bağladığım oğlum... Koskoca adam oldu, on sekiz yaşına geldi, ekmeği, aşı önünde, annesi babası başındayken, ne okula gidiyor, ne iş tutuyor. Ben onun yaşındayken, eve, kız kardeşlerime, anama bakar, ev geçindirirdim. Benim oğlum, haylaz, işe yaramaz, serseri ruhlu bir adam oldu çıktı başımıza. Kurban olduğum Rabbim, kime ne kötülük ettim de benden öcünü alırsın? Lise ikinci sınıftan belge aldı. Sınıf arkadaşları üniversiteye yazılıyorlar bu yıl. Bütün işi, bir başına yürüyüp, dolanmak, hayaller kurmak, kitap okumak, şiir yazmak... Aylaklık! Nereden kazanacak bu oğlan ekmeğini? Eli ekmek tutmayan adamın başı dik durmaz. Tek erkek evladı serseri olan bir baba, utancından insan içinde şöyle gerinerek bir kahkaha atamaz... Tek umudum küçük kızımdadır artık. Hep iftihar kâğıtları getiriyor mektepten. O okusun bari. İsterse üniversiteye bile gönderir, kız çocuğu demez, sonuna kadar okuturum. "Hareket Memuru Hüseyin'in oğlu hayta çıktı, ama maşallah kızı doktor oldu" dedikleri günün gururunu yaşamadan bırakmam peşini onun. Ortanca kızın o tarakta bezi yok. Aklı fikri düğünde, takıda, çeyizde. Evlenip gider yakında. Ama... İlle de oğlum, tek erkek evladım, serseri ruhlu, hayalperest, dalgın oğlum... Utancım... Canımın parçası oğlum...

"Bir şiir söylüyorum, sonra bir şarkı,
Sonra oturup ağlıyorum.

Sonra bir güzel çiçeklenip,
Sokaklarda mızıka çalıyorum."

(Hiç kalabalık duymadım kendimi. Hep tek oldum ben. Beni sperm ve yumurtasıyla oluşturup, bütün insanların birbirinin aynı istek ve beklentilerle yaşadığına kesinlikle inanan, okyanuslara dalmak coşkularımı, dağlara tırmanmak tutkularımı, ıssızlığın korkusunu sevgiyle yatıştırmak düşlerimi hiç aklına getirmemiş bir ailem var. Beri yandan, okul kitaplarında yazılanların tıpkısını, yanız "o kadarını" öğrenmemi isteyen öğretmenler... Küçük küçük düşünen, her şeyi önceden planlanmış hayatların toplumsal ve dinsel kurallarla sımsıkı zincirli küçük insanlarıyla bir türlü kurulamayan dostluklar... Oysa kitaplar sonsuz boyutlu, zengin, seçenekli... Kitaplardaki kocaman dünyalarla tanıştıktan sonra ne yavandır kasaba yaşamı, kasaba akşamları, kampana sesleri, makas memuru, sonra hareket memuru oğlunun hayatını yaşamak. İnsanın canı artık büyük kentler, büyük uğraşlar, büyük hayatlar, şiirler çeker. Yavanlıktan, sığlıktan bezdi mi bir kez, insan sığamaz istasyon kasabalarına, okullarına. Aynı yüzler arasında seçeneksiz bunalır kalır. Büyük amaçlar, büyük kararlar, şiirler olmalı benim yaşantımda...)

"Bu kente her gece yağmur yağıyor,
Ve ben her gece yeniden ölüyorum,
Bu tren oraya gidecek, gizlemeyin,
Ne derseniz deyin, ben biniyorum."

İnsanları ve dünyayı seviyorum, ama dünya ve insanlar beni sevmiyor. Kocam benim bir ev kadını olarak çok mutlu olacağıma öyle içtenlikle inanıyordu ki, çok uğraştı beni evcilleştirmek için. Gürcü kızları pek yaman olurlar. İnatçıdırlar. İstemediklerini yaptırmak imkânsızdır onlara. Yaşamımı çamaşır, bulaşık ve kabartma tozları arasında

sürdürmemeye karar verdiğimde, artık kimse bana engel olamazdı. Olamadı da... Kocam bana eksik, ben ona fazlayken ayrıldım evden. Sekiz aydır bir arkadaşımın evinde kalıyorum. Gerçeği görebilmek, hayatı kavramak, haklıyı haksızdan ayırabilmek için ille de okullara, üniversitelere gitmek gerekmiyor. Etrafımda bombalar, silahlar, işkenceler, ölüler, kirpiklerime sıçramış kan – uyusam düşlerime bulaşıyor, uyanıkken gözüme... Sevgisizlikler, anlamazlıklar, kayıtsızlıklar gördüm, yaşadım. Bu yetmedi. Sınıf arkadaşlarım öldürüldü yanıbaşımda. Ceplerde, eteklerde gizlenmiş taşlar yağdı kafamıza. Dayanamadım. Bıraktım okulu. Evlendim. Evlenmeden önceki Güncan'ı, evlendikten sonra değiştirmeye çalıştı kocam. Bıraktım kocamı.

Yapmacık iyilik, incelik, yakınlık göstermek, bir insanı horlamaktır. Kadınları yalnızca bir cinsel organ olarak görmek, onları horlamaktır. İş arkadaşlarım, komşularım, tanıdıklarım tarafından horlandım. Kadın ve erkek birçok kişi tarafından horlandım. Terk ettim onları. Yalnız kaldım. Başım dik, bağımsız, yalnız... Yine de vazgeçmedim insanları sevmekten. Hâlâ baharın kokusundan, kışın renginden, şiirin hasından, taze ekmek arasındaki helvadan, çocuklarla şarkı söylemekten, siyah gözlü erkeklerden, güneşin batımından tad alırım. Vazgeçmedim dünyayı sevmekten, yaşama tutunmaktan, ama ne yaşam ne dünya sevmiyor beni, anlamıyor insanlar söylediklerimi... İki kere ikinin dışına çıkanlar yalnız kalmak zorundalar. Anlaşılmamak en mutlak yalnızlıktır. Şu kurumuş yaprakların adına esrar diyorlar. Sarıyorum onları, sigara yerine içiyorum sihirli esrarı. Uyuşturuyorum yüreğimin kötülükleri gören gözünü. Sonra renkli üçgenler, kareler, bazen rengârenk koniler görüyorum. Nefis bir müzikle havada uçuyor, dansediyorlar... Rengârenk, geometrik şekiller dönüyor havada, orada burada... Hızlanıyorlar, dönüyor, dönüyor, dönüyorlar...

"Boynunu yeniden sevgiyle öperim,
Parmaklarının ucunu,
Gençliklerimizin birbirine karıştığı
düşüncesiyle çoğalarak."

(Büyük kentte, yoksul, yalnız yaşamak, ekmek almak ve şiir yazmak için matbaalarda, kahvelerde çalışıp, ucuz otel girişlerinde uyumaya katlanmak hep beklediğim şeylerdi. Ama beklenmedik, çılgınca sevindirici, inanılmaz güzel olan, hep kitaplarda var olduğunu sandığım güzelliğe, akla, iyiliğe gerçek hayatta rastlamak oldu. Kitaplardan çıkma, ama etiyle kanıyla var olan o güzel insana rastlamanın, hayatımın ilk, belki tek büyük şansı olduğunun bilinciyle sarsılışın... Bu, yalnızca bir erkeğin, bir kadına sevgisi, cinsel aşkı değil, bu bir dünya sevgisi, bir umut, bir güzellik tutkusudur. Bu, istasyonlu kasabalarda yıllarca kitaplardan okunan, umarsızca düşlenen bir sevgidir. Bu ince, duyarlı, güzel insan erkek olsaydı da âşık olurdum ona ben. Tüm acılarına, düşkırıklıklarına rağmen hâlâ umutlu, gencecik yüreği bir erkeğin bedeninde de olsa sevdalanırdım ben ona. Bir de, başeğmez, güzel ela gözleri için tutuldum Güncan'a. İlk kez sevdalandım, belki de son kez... Bu sevdayı tanıyan insan bir daha sevdalanmaz. Çünkü herkesin bir tane Güncan'ı vardır bir yaşamda.)

"Kadın üzgündü, üzgündü, üzgündü
Adam düşündü, düşündü, düşündü
Aşkımız bitmesin isterim dedi."

1968'lerle 78'ler arasını yaşamak herkesi böyle yordu mu? Bilmiyorum. Bilemiyorum. Ama ben yorgunum, çok yorgunum. Otuz beşlerimi değil, altmışlarımı sürüyorum sanki... Esrar ile kafayı bulmak benim pek mi hoşuma gidiyor sanıyorsun? Ama beni bir tek bu yatıştırıyor. Çiğnenen insan onurları, mezarları ve çiçeklerden sonra nasıl sakin

kalabilirdim? Nasıl sürdürebilirdim dünyayı ve insanları sevmeyi? Nasıl taşırdım bu korkunç çelişkinin yükünü? Yine de... yine de bakma sen bana. Bak yine toparlanacağım, göreceksin... Kaç kez yeni baştan başladım, düzenledim hayatımı, dikildim bir başıma, çiçekler yetiştirdim odamın penceresinde... Yine başaracağım. Kuvvetliyimdir ben, direnir, toparlanırım yeniden. Üzülme benim için. Sen esas kendine bak. Hem de iyi bak. Ya iyi çiçekler yetiştir, ya da iyi şiirler yaz. Henüz yirmi yedi yaşındasın, bırak şu uyuşturucuyu, silkin, toparlan. İyi, güzel, aydınlık şeyler yapacaksın, zorunlusun buna. Dinliyor musun beni? Evet, toparlanmak zorundasın sen. Beraber mi bırakalım uyuşturucuyu? Peki. Belki... Beni sonsuza dek mi seveceksin? Hah, peki... Peki sev, ama sonsuzu bırak, şimdi sev. Bu daha önemli. Neden gülüyorsun? Pembe ve mor üçgenler mi uçuşuyor? Hay Allah ben daha öyle yükselmedim henüz... Bak dinle beni, güzel şeyler kotarmalısın. Bunu istiyorum senden. İşitiyor musun beni? Bunu kesinlikle istiyorum senden! Atmalısın o ırak, uzak kasabaların yalnızlığını ve tren düdüklerinin metal soğuğunu yüreğinden. Sevgi doldurmalısın yerine! Savaşmalısın daha iyi ve güzeli olsun diye. Sonuna kadar savaşmalısın! Olur mu? Duyuyorsun, değil mi? Ben yanında olmasam bile yapmalısın bunları. Koniler, mavi ve yeşil, sarı ve turuncu, pırıl pırıl ooooooo, harika, nefis, çok güzel...

"Kadın daha gerçek bir acıyla yaralıydı belki de
Tasalı bir sevecenlikle baktı erkeğine
Gözyaşları içinde gülümsedi."

(Kitaplar hep pahalıydı, hep pahalı oldu benim için. İlle ödünç almam, birilerine boyun bükmem gerekti okumak için. Ne zaman evinde kitapları olan birilerine gitsek, kıskançlıktan mideme sancı girerdi. Ama beni en çok inciten

kitaplar kaymakamın evindeki kitaplar oldu. Sayfalarının üst ucu bıçakla açılmadan okunamayan kitaplar satılırdı o yıllar. Kaymakamın evinde sayfalarının üst uçları açılmamış çok fazla kitap vardı. Gözlerim el sürülmemiş kitaplara çakılıp kalmıştı; acılı, şaşkın, çaresiz... O günü hiç unutmuyorum, hâlâ tüm dehşetiyle aklımda. Bir de bugün. O gün, ilgisizce bir kenara atılmış güzelliklere bakıp göz göre göre onları yitirmenin acısını yaşamıştım, bugün de öyle yapıyorum. Bugün... Bugün Güncan öldü. Bugün Güncan intihar etti. Bilerek, isteyerek öldü. Güncan öldü. Bu kadar kısa, bu kadar net...)

"Demek bu göğü, doğayı, yıldızları
Kişinin alınyazısını o yarattı
Peki İsa'yı çarmıha geren kim
Yusuf'u kim kuyuya attı.
Ve (...) uykusuz adam
Kalbini koparıp denize fırlattı."

Ağabeyime her zaman saygı duydum. Evde, okulda, gezdiğimiz her istasyonlu kasabada, insanlar onu garipsediler, dışladılar, yabancıladılar. Bense bu, ne okulda barınamayan, ne de ticarete atılamayan tuhaf ağabeyimi gizli gizli sevdim. Saygı duydum onun dünyasına. Ne öfkelenip, vurur kırardı, ne de alkole sığınıp naralar atardı. Bildiğim bütün erkek tiplerinden farklıydı. Yalnızlığı sever, okur, şiir yazardı. Bu yüzden garipti, bu yüzden dışlanmıştı ağabeyim. Kaçamak, dost, ondan yana, utangaç bakardım bizimle yemek yediği ender zamanlarda yüzüne, siyah dalgın gözlerine. Gülümserdi bana. Gizli bir anlaşmayla severdik birbirimizi, O mutsuz, tuhaf, yalnız ağabeyimi hep sevdim ben.

Babam onu evden kaçtığı, okumadığı, kendinden büyük, evli bir kadınla iki yıl beraber yaşadığı için değil, en

çok küçük kitapçı dükkânı bombalanıp, sonra da hapse atıldığı için affetmiyor. En çok bu sonuncusunu utanç sayıyor, anmıyor adını oğlunun. Oysa benim geciken ağabey-kız kardeş ilişkim tam bu zamana rastlayarak başladı onunla. Güncan'ın ölümü, dükkânının bombalanması sırasında doktor-hasta ilişkisi olarak kurulan dostluğumuz, biraz sonra hep özlediğim kardeş ilişkisine döndü. Yıllar sonra ağabeyime kavuştum.

Şimdi kentin büyük, güzel kitabevlerinden birinin sahibi, üç küçük kızının sevecen, gizli şair babası, en büyük özelliği sabır olan bir kadının kocası ağabeyim, biliyorum içinde hâlâ uzak, ıssız istasyonların ürküntüsünü, yalnızlığını taşımakta, hâlâ bir sigara içimlik uzun yolculuklarda alıp başını gitmektedir.

"Karımın sesi gülümseyişi gibi umutlu
Ve bir kız kardeş sesi gibi
Sevecenlik dolu."

(Kitap pahalıydı, kitap hep pahalı oldu benim için. Oysa yaşantım boyunca bana en yakın iki sıcaklıktan birisi hep kitaplar oldu. Güncan yok. Ama kitaplar var. Kitaplar satıyorum ben de insanlara.

Trenli kasabaların soğukluğunu yüreğimden sildim, ama tren düdükleri uzun uzun çınlıyor kulaklarımda... Hem de en olmadık zamanlarda... Karımla sevişirken, kahkaha atarken, duş yaparken, araba kullanırken... Sonra bir titreme ve... Gecelerden bir gece uykularımı bölüveriyor tren çığlıkları. Sonra başeğmez, güzel ela gözlerin gelip yerleşiyor uykusuzluğumun, soluksuzluğumun ortasına. Yeniden kendimi toparlayıp, yeniden parçalarımı bir araya koyana kadar gitmiyorsun gözümün önünden... Bak üç çiçek yetiştiriyorum, üç Güncan olsun istiyorum. En çok bunun için direniyorum. En çok onlar otuzlarındayken, alt-

mışlarını yaşamasınlar diye hâlâ ayaktayım. Daha ne kadar bilmiyorum, ama başka çiçekler boyunlarını bükmesinler diye... Otuzlarında otuzlarını yaşamalı insan.)

"Katılırken türkülerine onların
Gülüşlerine, konuşmalarına
(...) Tek tek yüzlerine bakıyor
...
Yaşayın çocuklar diye düşünüyorum
Ama bizim gibi yaşamayın."

Mart '84, Ankara.

• Şiirler Ataol Behramoğlu'na aittir.

Bir Kız Çocuğu Elinde Çiçekler ve Şarkı Söylüyor

Ataol Behramoğlu'na...

"Çoğumuz yetişkin yanlışlarız aslında
Katı, güvensiz, kibirli.
Çocuklar yaşar yanıbaşımızda
Gizlice koruyarak güzelim bir sevgiyi."

Aslı, defterinin arasında özenle kuruttuğu çiçeklerine sevgiyle baktı, gülümsedi. Çiçekler kurusalar bile yine güzel, yine sevindiriciydiler. Çiçekler tazeyken de, kuruyken de güzeldiler, çünkü çiçekler iyi ve kötü diye ikiye ayrılmıyorlardı. Çiçekleri sınıflamak isteyenler, ancak kokularına, renklerine ve yetiştikleri, yani çiçeklerin sevdikleri mevsimlere göre gruplara ayırabilirlerdi, ya da birbirlerine olan akrabalıklarına bakarak. Ama insanlar öyle mi ya, insanlar iyiler ve kötüler diye ikiye ayrılıyorlardı. Keşke insanlar da çiçekler gibi yalnızca renk, koku ve sevdikleri mevsimlere göre üçe ayrılsalardı. Yani: Yeşil, sarı, beyaz, kırmızı, pembe, mor, mavi insanlar olsa, sonra gül, leylak, karanfil, kır çiçekleri, zakkum, sümbül, elma çiçeği koksalar. Beri yandan, kışı ve karı, yazı ve denizi, ilkyazı ve kırları/kuşları,

sonyazı ve bulutları sevenler diye mevsimlere göre gruplansalardı. Ama sözgelimi Bay Mor kırçiçekleri kokuyor diye ille de ilkyazı ve kırları/kuşları sevenlere dahil olmak zorunda olmamalıydı. Bay Mor isterse, kırçiçekleri kokanlar grubunda, ama – olur a, sevdiği için – yazı ve denizi sevenler grubuna girebilecekti. Böyle bir esnekliği düşünebilmesine sevindi Aslı.

Öyle ya katı kuralları olsaydı, Bay Mor, kırçiçekleri koktuğu için ille de ilkyazcılar grubuna girmek zorunda kalacak, bu da onu mutsuz edecekti. Yo hayır, insanlar mutsuz olmamalılar. Onlara zorla bir şeyler yaptırılmamalı. Aslı bunu öğreneli çok oldu ve işte ta o zaman söz verdi kendine. Kimseye zorla bir şey yaptırmayacak, yaptıranları da sevmeyecek. İnsanlar da çiçekler gibi olsalardı, kötüler olmasaydı yani, bütün insanları severdi o zaman Aslı. Çünkü bütün çiçekler güzeldir ve çocuklar çiçekleri sever.

Babam şair benim. Birçok çocuğun babası şair değil, biliyorum. Ben babası şair olan bir çocuğum ve benim gibiler herkesten daha çok şiirlerle ve şarkılarla büyürler. Ben daha küçücükken, babam bana bir şiir okudu: *"Bu sabah mutluluğa aç pencereni / Bir güzel arın dünkü kederinden / Bahar geldi bahar geldi güneşin doğduğu yerden / çocuğum uzat ellerini."* Sonra sordu bana: "Anladın mı kızım?", "evet" dedim. "Ne anladın kızım?" dedi babam. "Sen baharı çok seviyorsun baba, bahar gelince sevincinden şiir yazıyorsun" dedim. Babamın yüzü sevinç doldu. Çok sevindiğinde hep yaptığı gibi, gözlerini yumdu, güldü. "Kaç yaşındasın sen güzelim?" dedi, "altı" dedim. Kaşlarını kaldırdı. Böyle yapınca kaşları, gözlüğünün üstüne taşar, sanki iki gözlüğü varmış gibi olur babam, o zaman yüzü öyle komiktir ki, dayanamaz, gülerim. "Hayır, yanıldın güzelim" dedi kaşlarını kaldırıp "sen artık on altı yaşındasın". Şimdi on bir yaşındayım, o halde yirmi bir sayılırım.

– Aslı yemeğe gel, çorban soğuyor!

Yemeğe çağıran annem. İnsanlar çiçekler gibi sınıflansalardı, annem mavi bir insan olurdu. Mavi annem, elma çiçeği kokan ve ilkyazı, kırları/kuşları sevenlerden birisi... Çünkü annem her zaman mavi renk bulundurur üzerinde, giysilerinde mavi yoksa, ya eşarbı, ya da küpeleri mavidir. Elma çiçeği kokusunu da çok sever annem. Babam her gittiği yerden elma kokan sabunlar ve kokular getirir anneme. Bahar gelince sevinir, şarkı söyleyerek, camdan dışarıyı seyreder, sonra hep çocukluğunu, anneannemin kocaman bahçeli Erdek evini anlatır. Kuşumuz Maviş'i de dayım anneme yaş gününde getirmişti armağan olarak zaten. Annemin gözleri mavi.

— Meyve de yemelisin Aslı, al şu portakalı bakalım, vitamine ihtiyacın var.

Annem yiyecekleri hep ilaçmış gibi görür. Bazen annem için üzülüyorum. Eline bir portakal aldığında, bir kutu C-vitamini görüyor, ya da güzelim ıspanak böreğini de – babamın ıspanaklı böreği meşhurdur – demir hapları gibi algılıyor olmalı. Babam hep kızdırırdı annemi bunları söyleyerek.

Annem birazdan işe gidecek, ben de okula. Akşam eve döndüğümde ikimiz de babamın burada, bizimle olmayışına, birbirimizden gizleyerek çok üzüleceğiz. Ama bunu hiç konuşmayacağız, çünkü biz babamın akıllı, kuvvetli, yürekli kadınlarıyız.

"Narin bir duygudur onları dolduran
Karşılıksız henüz ve hazır bağışlamaya.
Soralım kendi kendimize bazen:
Layık mıyız çocuklarımıza?"

Yatmadan önce dişlerini fırçalarken yüzünü gördü aynada Aslı. İki ela göz, siyah kıvırcık saçlar, bembeyaz diş macunu köpükleri içinde kaybolmuş bir ağız. Yüzünde her şey, her renk babasının kopyası, burnu birazcık annesi. Babasıyla beraber diş fırçalarken yaptıkları gibi, köpürmüş

diş macununu burnunun ucuna sürdü, iki küçük köpük de yanaklara. Bu kez hiç de komik gelmedi aynada gördüğü surat, aksine babasını çok özletti ona. Ağlamaya başladı usul usul. Yapayalnız, küçücük, çaresiz bir çocuktu şimdi, banyoda, elinde diş fırçası, yüzü-gözü diş macununa bulanmış...

Mavi anne, gelip Aslı'sını kucakladı, onun yüzünü yıkadı, kuruladı, yatağına götürdü.

— Anne, çok özlüyorum onu. Her gece rüyamda görüyorum, ama sabah olunca yine onsuz yaşamak zorunda kalıyorum...

— Baban bizi seviyor, o da bizi özlüyor Aslı.

— Ağladığımı görse üzülür, benim kızım yüreklidir, n'oldu ona der, di mi anne?

— İnsanlar bazen ağlarlar Aslı, baban da bunu bilir. Hatırlasana küçük kedi "Arsız" ölünce ağlamaklı olmamış mıylı baban?

Evet, babam kedileri çok sever. Kuşumuz Maviş eve gelmeden önce hep kedilerimiz olurdu. Önce sarman kedimiz "Hırçın", sonra "Cim Bom Bom" ardından "Tipitip" ve "Arsız". En çok "Arsız"ı sevmiştik hepimiz. Ama, nedense kedilerimiz ya arabaların altında kalıp ezildiler, ya da kayboldular. "Arsız"da trafik kazası geçirdi, küçüktü henüz öldüğünde, ben çok ağladım, babam da ağlamaklı oldu, çok üzüldü. Ertesi gün bana sadece kedilerin yaşadığı bir kentin öyküsünü anlattı, belki de bütün gece bu öyküyü kurmak için düşünmüştü, kimbilir? Bu kentte çalışkan, akıllı, dürüst kediler mutlu yaşıyorlardı, bizim "Arsız" da bunlardan biriydi ve güzellikleri anlatan şiirler yazıyordu. Derken kente iri, kuşkulu, yabancı kediler geldiler. Bunlar zorla ve şiddetle kentin düzenini değiştirip, bozdular. "Arsız" kedinin şiirlerini yaktılar. Bunlar kötü kedilerdi. Babam da, ben de kötü kedileri sevmedik, bizim "Arsız"ın onlardan biri olmadığına sevindik.

— Aslı, daha saçlarını taramamışsın, gel kurdelelerini bağlayayım.

Babamı görmeye gidiyoruz. Çok seviniyorum. Ona bir demet papatya götürüyorum. Çok sever de. Babam çiçekler gibi gruplansaydı, beyaz renklilere sokardım onu. Bana hep sevginin beyaz, sevincin toz pembe, coşkunun da kırmızı olduğunu söylerdi. Ama, en çok sevgi ve beyaz... Evimizi hep beyaza boyatmak için annemle tartışır sonunda da mutlaka kazanırdı. Kokuya gelince, annem çok sevdiği için, babam da elma çiçeği kokusuna bayılır. Mevsimiyse, sonyaz ve bulutlar. Babam sonyazı çok sever. Kızaran, sararan, dökülen yaprakları toplar, ağaçların fotoğraflarını çeker, sonbaharı coşkuyla geçirir hep. Bir de bulutlar... Bulutları dakikalarca sessiz, dalgın seyreder, sonra beni ya da annemi çağırır acele: "Bak şuradaki bulut, tam parmağımın ucundaki bir beyaz güvercine benzemiyor mu?", "şu ilerdeki, tam tepedeki. Alaaddin'in lambasından çıkan cin, hık demiş burnundan düşmüş sanki."

— Aslı, bırak pencereden dışarıya bakmayı da hazırlan, geç kalacağız!

Bana gelince; ben beyazı ve maviyi, elma çiçeği kokusunu ve bütün mevsimleri seviyorum. Bulutları, kırları, denizleri, dağları, kuşları ve "iyi kedileri"...

— Aslı çiçeklerini unutma, hadi çıkıyoruz.

En çok da babamı seviyorum.

"Gecemin üzgün çiçeği sen, yavrum
Dargın yüzünü görebilsem, yavrum
Babalar daha çok görebilsin diyedir çocuklarını
Tutsaksam şimdi ve sana hasretsem yavrum."

Kasım 1983, Ankara

* Şiirler Ataol Behramoğlu'ndan alınmıştır.

Stockholm'de Ölüm

Daima dostum B.L. için...

"Askere gitmeyi reddettiğim için, babam da beni evlatlıktan reddetti." Sinirli bir kahkaha atıyorsun. Şakaklarında damarlar dışarıdan görülür biçimde zonkluyor. "Askere gitmek yerine, iki yıl düşük ücretle sivil görevli olarak çalışacağım. Belki bir çocuk yuvası, belki bir Barış Enstitüsü ya da Afrika Yardım Programı'nda." Durup dağılmış parçalarını topluyor, boğazını temizliyor, daha sakin devam ediyorsun: "İki yıl uzun bir süre, ama olsun. Hiç değilse barış için çalışmış olacağım!" Cebinden bir paket sigara çıkartıyorsun; Prince. Çakmağı yakarken ellerinin titrediğini görüyorum. Oturduğun yerde iğneler varmış gibi kıpır kıpır, rahatsızsın. "Uzun bir dilekçe yazdım. Neden savaşa karşı olduğumu, silahlara ve savunma bütçelerine harcanan paranın kısılması gerektiğine inandığımı anlattım. Bu nedenle askere gitmeyi reddettiğimi belirtip, imzaladım." Bir an durup, beni süzüyorsun. Hiç tepki vermeden dinliyorum. "Dilekçemi Savunma Bakanlığına yolladım. Bir kopya da babama postaladım. Benimle gurur duyar diye..." Yine da-

ğılıyorsun. Şakakların atmaya başlıyor, gözün seyriyor. Tıpkı bir oğlan çocuğu gibi oturuyorsun karşımda. "Benim gibi bir oğlu olmadığını yazdı bana. Zaten beni hep beceriksiz ve idealist bulurdu babam, böylece kurtulmuş oldu benden, hah ha!" Berbat bir kahkaha, vahşi bir sesle ağzından fışkırıyor. Bakışıyoruz. Beceriksizce toparlanmaya çalışıyorsun. Titreyen ellerin yeniden Prince paketine uzanıyor. "Ellerim hep böyle titrer benim, yeni bir şey değil!" diyorsun. Sesinde apaçık bir kafa tutma var.

Sarı ipek saçların, başında ipil ipil salınıyorlar. Gözlerinin yumuşak, berrak maviliğinde bazen inatçı parıltılar yanıp sönüyor. Sakalın saçlarından bir ton koyu. Burnun çok özenerek, kalemle çizilmiş gibi düzgün, kanatsız, ucu kalkık. Çok güzel iri dudaklar, sağlıklı bembeyaz dişler. Bebek teninde ne bir sivilce, ne bir özür. Her şey öyle mükemmel, öyle göz alıcı ki; seyretmeye doyamıyorum. Böylesi bir güzellik gerçekten var olabilir mi? Olursa, bana bu kadar yakından kendini seyrettirebilir mi? Gerçek misin diye dokunmak istiyorum, düş kırıklığına uğramaktan çekinip vazgeçiyorum. Onun yerine eve dönüp *Venedik'te Ölüm*'ü bir kez daha okuyorum.

Bir film şenliğinde tanışıyoruz. Fransız Sinemasını çok iyi tanıyor, uzun uzun anlatıyorsun. Fransızcanın aksansız olduğunu anlıyorum hemen. Uzun boyuna bakıp, seksenbeşten fazla olmalı diye düşünüyorum. Dar kalçaların ve uzun bacakların sımsıkı bir kadife pantolonun içinde çok çekici görünüyor. Şık bir gömlek üzerine, nefti bir süveter giymişsin. Kahverengi süet montun ve botların var. Tırnakların düzgün kesilmiş, ellerin bakımlı ve sürekli titriyor. Amerikan sineması ucuz filmler için çok para harcıyormuş... Lafını pat diye kesip, soruyorum: "Bu kadar yakışıklı olmak nasıl bir şey?" Şaşırıp kalıyorsun. Biraz utanıp, sonra sevinçle gülümsüyorsun. "O ben miyim?" Evet, seni hem çok güzel, hem de çok yakışıklı buluyorum. Dakika-

larca, bazen saatlerce seni seyrediyor, yine de bıkmıyorum. Dehşetli bir haz bu! Ne zaman sokakta beraber yürüsek, kadınların kıskanç bakışlarını üzerimde duyumsayıp, kıkır kıkır gülüyorum. Oysa sen bütün bunları görmezden geliyorsun hep. Çünkü: "güzelliğin kalitesi olmalı" diyorsun. Tepeme dikilip, güzelliğin, akıllı ve aydın olmak anlamına geldiğini binlerce kez tekrarlıyorsun. Kendi güzelliğini "vulgar" buluyorsun. Kavgalar ediyoruz.

Alooo, Evet. Bir daha söyler misiniz? – Yoksa sen misin Lasse? – Heyyy, neredesin? – Stockholm'e mi gidiyorsun? – Dur bir dakka, şimdi neredesin? – Harika! – Efendim? – Ayy çok heyecanlandım – Sesini duymak ne güzel – Elbette çok isterim – Nasıl özledim seni – Tamam – Yeri ve tarihi iyice belirt – İki günde gelir mektubun – İnanamıyorum ki! – Çok sevindim – Tamam – Hoşçakal, Ha det bra!

"Yine de bende bir şeyler eksik!" Somurtup bakıyorsun yüzüme. "Hayır" diyorum. "Bu senin kuruntun. Haksızlık ediyorsun kendine. Üç yabancı dili aksansız konuşuyorsun. Felsefe tahsil ediyorsun. Çılgınlar gibi okuyorsun – Carlos Cestenada krizindeydin o günlerde. – Resim ve sinema bilgin, uzmanları kıskandıracak denli zengin. – Geçen hafta resim klübünde Francis Picabia saatinde seni yine güçlükle kürsüden indirebildik. – Sonra biliyorsun, inanılmaz bir güzelliğin var..."

"Yine de bende bir şeyler eksik."

"Saçmalama Lasse, harika bir insansın sen. Söyle bakalım, cebindeki son parayı Küçük Paris Lokantasında balıklı krep suzet yemeye yatıracak çılgın birisini tanıyor musun?"

İlgisiz görünmeye çalışarak, ama bütün kulaklarınla dinliyorsun. "Sonra, sevgilisi en yakın arkadaşıyla çekip gitti diye bir yıl dünyadaki bütün kadınlardan nefret edip, fakat yeniden 'Dünyanın en harika kadınına' çıldırmış bir

heyecanla âşık olacak kadar duygusal, sıcak bir başkasını tanıyor musun? Galiba çok mükemmelsin ve bu da sana bol geliyor, bunalıyorsun!" Ciddi miyim diye yüzümü arıyorsun. İnanınca, sevinçle gözlerin parlıyor. Kollarını boynuma dolayıp, soruyorsun: "Sahi beni böyle mi görüyorsun?" Öfkelenip, yerimden fırlıyor, bağırıyorum: "Hayır, seni böyle görmüyorum, sen böylesin!" Güzel yüzün gölgeleniyor, surat asıyorsun. "Yine de senin gibi olamıyorum. Benden yalnızca iki yaş büyüksün, ama on yıl fazla akıllısın." Çaresiz bir sesle bininci kez tekrarlıyorum: "Çünkü hangi konularda kendime güveneceğimi bi-li-yo-rum!" Suçlu suçlu yüzüme bakıyorsun: "Gördün mü, bende birşeyler eksik."

Aloo, aa merhaba, nasılsın? – Evet, mektubunu aldım. Vize alabilirsem geleceğim – Evet iki gün için vize – Hayır, şaka yapmıyorum, vize gerekiyor – Bir aksilik çıkmazsa haftaya Stockholm'de olacağım – Ne harika değil mi? – Ah seni ne çok özledim sevgili Lasse! – Ben de – Efendim? – Ben de merak ediyorum, sakalın uzun mu? – Sürpriz mi? – Peki – Hayır, en ucuzu feribotla gelmek – Viking Line – On dört saat sürüyor – Tamam. Hoşçakal – Hei.

"Ne zaman sinemaya, lokantaya, ya da konsere gitsem, bütün başlar bana dönük, işte yine yalnız, işte yine burada diye düşünüyorlar. Bakışları derimin altına dek giriyor. Kaşıntı yapıyor, terliyorum... Ne paranoyak değil mi? Ha hah." Deli bir kahkaha atıyorsun. "Evet" diyorum. "Gerçekten öyle. Fakat neden başkalarının ne düşündüğünü bunca çok önemsiyorsun? Biraz da kendini düşünsene Lasse." Yanıma gelip oturuyorsun, ne güzel kokuyorsun yine. Gözlerini yüzüme dikip, beni seyrediyorsun. Bense bu güzelliğe doyamıyorum bir türlü. Ne katıksız, ne olağanüstü bir güzellik bu? Yumuşacık bir sesle soruyorsun: "Sen yanımdayken neden kendimi böyle güçlü hissediyo-

rum?" Pazularımı gösteriyorum. Gülüşüyoruz. Başını omzuma dayıyorsun, konyaklarımızı içerek, televizyondaki filmi halının üzerinde sarılmış, uzanarak izliyoruz. Güzelliğine bu kadar yakın olmaktan dehşetli keyifli, seni ve televizyondaki filmi izliyorum.

Aloo Lasse, vize vermiyorlar bana – Hayır, özel bir nedeni yok – Söylemez olur muyum hiç – Evet iki gün turist vizesi için dünyanın işlemi yapılıyor – Çok canım sıkılıyor elbette – Efendim? – Ne bileyim ben – Biliyorsun işte, Avrupalı olmayan herkes sakıncalı onların gözünde – İstemez olur muyum hiç? Heyy, saçmalıyorsun şimdi, beş yıldır ne zaman görüşeceğimizi sormadım mı hep? – Evet, biliyorum – Telefon rehberinden bulacaksın – Bir yararı olacağını sanmıyorum – Telefona Bitkanen adlı bir kadın çıkacak, ırkçı bir kadın – Evet dikkatli ol – Tamam – Peki, Bekliyorum. Hoşçakal. Hei hei.

"Herkes bizi sevgili sanıyor." Bakışıyoruz. Annesinden habersiz çukulatalı pastanın hepsini yemiş çocuklar gibi, biraz suçlu, biraz gizli, ama çok keyifle gülüyoruz. "Elbette" diyorum. "İki yıldır aynı evde yaşıyoruz, partilere, sergilere, film klüplerine, konserlere beraber gidiyoruz. Gül gibi geçiniyoruz. Ama ikimizin de başka sevgilileri var." Yine pastayı çalmış çocuklar gibi gülüşüyoruz. Pasta'yı aşırdığımızı kimse bilmiyor, bu bizim en büyük sırrımız. Bu yüzden keyifleniyoruz. "Neden o adamla evlenmiyorsun?" diye soruyorsun. "Seninle mutluyum" diyorum. "Neden bana âşık olmuyorsun?" Bu kez gülmüyoruz. Derin bir nefes alıyorum, "Sen âşık olamayacağım kadar mükemmelsin Lasse" diyorum. Sessizce kabulleniyorsun. Bir daha da hiç sormuyorsun. Sen sormuyorsun ama, annen pek meraklı. Yabancı bir gelini olacağını sanarak çok telaşlanıyor. Sık sık, bir bahane bulup, kente geliyor, bizde kalıyor. Armağanlar getiriyor, bir koltuğa oturup, sigara içiyor, beni süzüyor. Ne kadar güzel bir kadın diye, annenden edindiğin

burnu ve dudakları bu kez yan yana seyrediyorum. Fakat onunkisi çok soğuk ve mağrur bir güzellik. Kırk beşinde buzdan yapılmış çok güzel bir heykel o. Kumral saçlarıma, yeşil gözlerime bakıp, renksiz bir sesle soruyor; "Ben, sizin oralıları hep esmer sanırdım, yoksa ailenizde bir Avrupalı mı var?" Hele boyumun ondan uzun olmasına açık açık canı sıkılıyor. "Anneniz ve babanız avukatmış?" Kendi ortaokul diplomasını düşünüp, yüzü geriliyor. "Sizin oralarda kadınlar üniversiteye gitmez sanırdım ben". Sen konuyu değiştirmek için, Paris'ten özellikle onun için seçtiğin parfümü veriyorsun. Konu değişiyor, ama annen aynı. "Teşekkürler Lasse, çok naziksin." Oysa nasıl istiyorsun, sıcacık kucaklasın ve öpsün seni. Ne annen, ne de baban yapmıyorlar bunu. Baban kente geldiğinde, aramıyor bile, otelde kalıyor, "... bir yabancı gibi otelde kalıyor" diye çok kederleniyorsun. "Babamla şöyle karşılıklı birer kadeh şarap içip, çene çalmayı nasıl isterdim" diyorsun. Gözlerinde, "dokunsan dökülecek" gözyaşları sımsıkı hapsolmuş, bana bakıp babanı özlüyorsun. "Seni anlıyorum." diye geveliyorum. Masaya vurup, öfkeyle fırlıyorsun. "Hayır, anlamıyorsun! İnsan yaşamadığı şeyi anlayamaz. Boşuna uğraşma, tamam mı, uğ-raş-ma!" Bağırdıkça yanakların pembeleşiyor. Suluboya bir tablo gibisin. Pembe, mavi, sarı tonları... Güzelliğin rengârenk yayılıyor mutfağa. Bir sigara yakıyorsun. Seni seyretmeye doyamıyorum.

Aloo, evet – Hei hei – N'aaptın? – Telefon ettin mi? – Göçmen Bürosuna mı? - Ne diyorsun, harika! – İnsan Hakları Komisyonuna mı şikâyet edeceksin? – Hah haa, Korkmuşlardır – Tabii, büyük skandal olur – Irkçılığa karşılar ya! – Çok iyi etmişsin – Yetişir mi dersin? – Tamam – Heyy, neler de beceriyorsun artık – Oldu – Vizemi bekliyorum – Hoşçakal, Ha det.

"Else çok evcil bir kız aslında. Hayattan bütün beklediği bir koca ve iki çocuk, bir köpek, bir ev ve araba. Düşü-

nebiliyor musun?" Yıl sonu yazılı ödevimi hazırlıyorum, başımı kaldırıp, ilgisizce "Ne var bunda, insanların büyük bir kısmı bunu bekliyor hayattan" diyorum. Elimden tutup, çekiştirerek, mutfağa götürüyorsun, kahve yapmışsın, mis gibi kokuyor. Kahvelerimizi koyarken, kırgın bir sesle devam ediyorsun. "Ama bana başka biriymiş gibi davranıyor. Yani başka birisini oynuyor. Asıl amacı, benimle evlenip, istediği kocayı elde etmek" Yine mutfakta oturuyoruz. Bu ahşap, iki katlı eski evin iki yıldır en çok mutfağını kullanıyoruz. Küçük masanın başına oturup, geceler boyu, kahve ve konyak içerek hayaller kuruyoruz. Sen ünlü bir filozof olacaksın, kuramların bütün dünyada, bütün dillerde tartışılıyor olacak. Bense Sanat Tarihçisi olarak ünleneceğim. Bizans ve Viking sanatçıları üzerine boy boy kitaplarım basılacak. Kimi seversek sevelim, birbirimizi hiç bırakmayacağız. Paris'te bir apartman katı kiralayacağız. En şık restoranların, konser galalarının ve sergilerin en zarif çifti olacağız. Mutfağın camından arka sokaklara bakıyorum. Paket taşlı, daracık sokağı, iki sokak lambası aydınlatıyor. Hiç tükenmeyen yağmurun sesi, tanıdık bir şarkı gibi her gece çalıyor. Sokaktaki bütün evler karanlık, bir tek biz uyumuyoruz. Ne kadar keyifli mutfak geceleri yaşıyoruz... "Else çok hoş bir kız" diyorum. Canın sıkılıyor, ters ters bakıyorsun. "Ne demek bu?" Bilmiyorum ki, cevap vereyim. Damarına basmak için olacak, üstüne üstüne gidiyorum. "Evlen, olsun bitsin" diyorum haince bir gülümsemeyle. "Hayır" diyorsun, "Ben başka şeyler istiyorum" Susuyorum. "Ne istiyorsun?" diye sormuyorum. Ne istediğini bilmiyorsun ki... Sokak lambası siyah bir altıgen kutu. Küçük, buzlu altı camı var. Sana bakıyorum. Yirmi üç yaşındasın ve köstekli saat kullanıyorsun.

Aloo, Lasse – Evet benim. – Pasaportum ve vizem geldi – Araya uygar bir Avrupalı girince verdiler vizemi – Irkçı herifler! – Tabii, skandaldan çekindiler besbelli – Efen-

dim?– Tamam, yarın Stockholm'deyim. Sekiz'de rıhtımda olacağım – Görüşmek üzere, hoşçakal – Hei.

"Madrid'e gidiyorum. Okulu da bıraktım. Sakın neden diye sorma!" Sesinde tehlikeli pırıltılar var. Eşyalarını topluyorsun. Hiç konuşmadan seni izliyorum. Her şey kötü, dünya pis, insanlar sevgisiz... Olumlu tek bir şey yok! Günlerce odandan çıkmıyorsun, kimseyle konuşmuyorsun. Yemek yemiyorsun. Her zamanki kısa krizlerin sanıyorum önce, fakat bu kez çok ciddi. Benimle bile konuşmuyorsun. Anneni arıyorum. Gelmesi her şeyi daha da berbat ediyor. Öyle beceriksiz ve yapmacık bir sevgiyle yaklaşıyor ki, iki saat sonra ilk trenle geri dönmesi daha yapıcı oluyor. Else çoktan evlendi. Baban telefonu yüzüme kapatıyor. Çok içiyor, sarhoş dolaşıyorsun. Bazen yakalayıp, toparlanmanı, direnmeni istediğimi anlatıyorum, saatlerce dil döküyorum; ya bağırıp, beni odandan kovuyorsun, ya da başını omzuma dayayıp, çıldırmış gibi ağlıyorsun. Mutfakta yalnız başıma oturuyorum artık. Ne yapmam gerektiğini düşünüp duruyorum. Bulamıyorum. Geceleri altıgen sokak lambasına soruyorum, aptal aptal bakıyor.

"Madrid'e gideceğim. Akdeniz kurtaracak beni". Bavulun hazır, ayakkabılarını giyiyorsun. "Fakat" diyorum, "Fakat kaçmakla kurtulamazsın, başın hep omuzlarının üzerinde olacak nereye kaçarsan kaç." Yüzüme bakıyorsun, gözlerinin altı koyu halkalarla gölgelenmiş, nasıl yorgunsun, nasıl hırpalıyorsun kendini. Birden bavulunu alıp, fırlıyorsun. Kapıyı açıp, arkan bana dönük, kavgaya hazır bir sesle "Sen böyle her şeyin hep en doğrusu bilmeye devam ettikçe, ben boğuluyorum!" diyorsun. Kapıyı hızla kapatıp gidiyorsun. Ev sarsılıyor. Öylece kalakalıyorum.

On beş dakika sonra gemi Stockholm'ün Tegelviks Limanı'nda olacak. Geminin tuvaletlerinden birinde, heyecanla dudaklarımı boyuyorum, saçımı tarıyorum, beş yıl

sonra seni nasıl bulacağıma dair tahminler yürütüyorum. Artık otuz yaşında, Barış Araştırma Enstitüsü'nde işi gücü olan genç bir adamsın. Geçen zaman içinde kartlar, mektuplar ve kısa telefon konuşmaları, ancak haberler taşıdı bana, oysa ben seni, en çok o inanılmaz güzelliğini özledim ve bu yüzden çok heyecanlanıyorum. O güzellik ki, hiçbir canlıda böyle uyumlusunu görmediğim...

Rıhtımda bekleyen kalabalıkta seni seçemiyorum. Bir süre aranıyorum. Derken gözlüklü, kısacık saçlı bir genç adam gelip beni kucaklıyor ve yanaklarımdan öpüyor. Fakat bu sen olamazsın. Çantamı alıp, koluma giriyorsun, sürüklercesine beni arabana götürüp, yerleştiriyorsun, yola koyuluyoruz. Fakat sen araba kullanmaktan hep çekinirdin, trafikten nefret ederdin, motorlu araçlardan hoşlanmazdın... "Senin için iki gün sempozyumdan kaçacağım" diyorsun. Teypte Fransızca bir şarkı: Hiç değilse bu değişmemiş. Gözümün ucuyla seni süzüyorum. Sakalını ve bıyığını kesmişsin, kısacık Amerikan stili saçların, iri çerçeveli gözlüklerinle, bol, plili kumaş pantalonun, devetüyü şık paltonla yine çok zarif, yine çok hoşsun ama, bu daha çok "Genç İş Adamları" tipinde bir görüntü, oysa sen... Her şeyi anlamış gibi, "Biraz YUPPIE gibi değil mi?" diyorsun. Çok huzursuz ve yabancılaşmış, yanında oturuyorum. Keşke gelmeseydim!

Kahvaltı ediyoruz. Yüzünde, biraz eski ifadeni, o çok güzel delikanlıyı arıyorum, sanki her şey çok ustaca maskelenmiş. Bulamıyorum. Gözlerinin kenarlarında kırışıklıklar, sakin, kontrollü, yakışıklı bir adam, hepsi bu. Çok sıradan. Keşke gelmeseydim. Sigara ikram ediyorsun, yakarken ellerinin hâlâ titrediğini fark ediyorum. Paketi masaya bırakıyorsun: Prince. Yüzüme bakmadan soruyorsun: "Hayal kırıklığı mı?" Yalan söylüyorum. "Hayır, değişikliğe alışıyorum." Kahvelerimizi açık büfeden yenileyip masaya döndüğünde, "Evet," diyorsun, "Evet, değiştim. Toplu yer-

lere yalnız gittiğimde, kimsenin ne düşündüğünü umursamıyorum artık. Fakat sen aynısın; yalan söylerken gözlerime bakamıyorsun." Gülüyoruz. Gülerken bir ara seni buluyorum, sonra yine kaybediyorum. İki gün Fransız Lokantalarında yiyor, Stockholm'ün eski mahallesi Gamla Stan'da kolkola dolaşıyor, Modern Müze'de uzun uzun Picabia seyrediyor, eskileri, ortak tanıdıklarımızı konuşuyor, tiyatroda *Hiroşima Sevgilim*'i izliyoruz. Else'nin üç oğlu olmuş, yine gülüyoruz. Fırsatı kaçırmıyor, soruyorum: "Peki ya sen Lasse?" Kısacık anlatıyorsun. Senden altı yaş büyük, çok zarif, ressam bir sevgilin varmış, işinden zevk alıyor, okuyor, yazıyormuşsun. Annene armağanlar almıyormuşsun artık, Noel'lerde bir kart atıyormuşsun, son yıllarda kendinle barışık yaşıyormuşsun. Sesindeki içtenliği duyuyor ve sana inanıyorum, ama nedense içim eziliyor, âdeta kederleniyorum. Ne utanç! Oysa sevinmem, mutlu olmam gerekmez mi? İşte başarmışsın, kendini kurtarmış, akıllı, sağlıklı bir adam yaratmışsın, dağılıp eriyeceğine... Her şeyinin, tüm yeteneklerinin ve aklının önüne çıkıp, onları ikinci planda bırakan güzelliğini kontrol altına almışsın, kendine güvenin gelişmiş; çağımızın adamı olmuşsun işte... Peki ben ne haltetmeye böyle hüzünleniyorum? Bilmiyorum. Anlatılmaz bir keder soluk almamı engelliyor, nefes nefese kalıyorum. Çok aptalca buluyorum bu halimi. Seni kaybetmiş gibi hüzünleniyorum. İyi ama, sen hiç benim olmadın ki. Sen bir erkekten çok, katıksız güzelliktin. Bambaşka bir tutkuydu benimkisi... Pazar gecesi limanda kucaklaşıyoruz. Yolcular bilet kontrolünde kuyruk olmuşlar, yarım saat sonra Stockholm'den ayrılacağım. Bir daha ne zaman görüşeceğiz, bilmiyorum. Pek çok kederliyim. Bana çiçekler, çukulatalar almışsın, çantama tıkıştırıyorsun. Artık ayrılmamız gerek, elini tutup, "Yeniden görüşmek üzere Lasse" diyorum. Sesim öyle dramatik ki; en ucuz melodramda bile daha kötüsü olamaz. Rezalet! Elimi

avuçlarına alıp, "Heyy" diyorsun. "Hey sevgili, çok sevgili kadın, yine de bende bir şeyler eksik." Hayretle bakıyorum. Gözlüklerini çıkartıp, sıcacık gülümsüyorsun: İşte o güzel oğlan çocuğu, karşımda, bana bakıyor. "Bende hep bir şeyler eksik olacak, ama bütün dünya değil, yalnız sen bileceksin bunu artık." Sevinçten gözlerim doluyor. Kucaklaşıyoruz. "Sizin oralarda kadınlar üniversiteye gitmez sanırdım ben, hem boyunuz da benden uzun!" diyorsun annenin sesiyle abartarak. Kahkahalarla gülüyoruz. Vapurum kalkıyor. Limanda bana el sallayan yeni-genç adama bakıyorum. Pastayı aşırdığımızı kimse bilmiyor, bu bizim sırrımız ve bu yüzden keyifliyiz. Tarihsiz bir mutlulukla gülümsüyorum.

Kasım 1985, Finlandiya

Oblomov Bar'da Bir Öğle Sonrası

Sevgili H.E.'ye...

Amsterdam Ağustos ortasında bile yağmurlu demiştin. Haklıymışsın. Serin, gri, ıslak. İçim üşüyor, bedenim sıcak, bir tek – bilirsin – burnumun ucu soğudu. Kendimi sıcak bir fincan çayla düşünüp mutlu oluyorum. İnsanlar Cumartesi sabahını balık pazarında, gıda pazarında, filanca pazarında çılgınca alışveriş ederek geçiriyorlar. Ertesi gün evden çıkmak istemiyorlar besbelli. "Hayır" diyorsun. "Pazar günleri dükkânlar kapalı." Haklısın. Bunu düşünmemiştim.

Bir kitap pazarına gidiyoruz. Kitap sergilerinin üzerine muşambalar örtmüşler. Yer ıslak, gök ıslak, kitaplar kuru. Çoğu elden düşme, eskimiş kitaplar. Flamanca, Fransızca, İngilizce... Yağmur gözlüklerimi ıslatıyor, çıkartıyorum. Artık uzaktaki her şey bulanık, ama kuru.

Kitaplara dokunuyor, onları hissediyorum. Bu, içimi biraz ısıtıyor. Kalabalıkta seni arıyorum. İlerde bir serginin önünde dikilmiş, elindeki kitabı inceliyorsun. Sırtın bana dönük. Beni düşünüyorsun. Ben de sırtımı sana dönüyorum.

Bu kitapların bazıları ne çok eskimiş böyle, lime lime dökülüyorlar... Kimler okumuş, kimler ellemiş bunları daha önce? Nasıl insanlardı acaba? Gözümün önüne beyaz,

protestan, sömürgeci bir Hollandalı geliyor. Uzun boylu, iri kemikli, kocaman burunlu, soğuk bir adam. Başımı kaldırdığımda kumral, yakışıklı bir delikanlı gülümsüyor bana. Kitap satıcısı bu. Bütün düşündüklerimi anlamış gibi utanıp, kızarıyorum. Daha da geniş gülümsüyor bu kez. Kaçamak bir gülücük yollayıp, yeniden kitaplara dönüyorum. Kitapların içinde bir iz arıyorum; bir ad, el yazısı bir not. Bulamıyorum. Bazılarının satır altları çizilmiş, o kadar. Aniden elin omzumda, müzeye gidecekmişiz.

Herrengracht 605'e gidiyoruz. Yüzyıl önce üst-orta sınıftan bir tüccar ailesi yaşamış bu evde. Şimdi olsa iş adamı denecekti. Gülümsüyorum. Soylu değillermiş; öyle yazıyor müze broşüründe. Çok gösterişli bir ev burası, gerçekten aristokrat değiller miymiş? Çay odası, yemek odası, konuk odası, yatak odası... Başucunda dikilip, küçük yatağa bakıyorum. Ceviz olmalı. Ev sahipleri bu küçük yatakta sevişiyorlardı demek. Nasıl sığıyorlardı bu yatağa? Kısa boylu, ufak tefek insanlardı belki de. Yine de bu kadar küçük bir yatakta...

Yatak büyük olmalı: Geniş, kocaman. İçinde yuvarlanıp, dönebilmeli iki kişi. Üstelik böyle yüksek de olmamalı. Rahat, sıcak, davetkâr... Sıcacık bir şeyler kımıldanıyor içimde, kaslarım gevşiyor, kasıklarım karıncalanıyor. Dönüp sana bakıyorum, duvardaki bir aynanın çerçevesini inceliyorsun. Öyle ciddi bir halin var ki, herkes seni gerçekten o çerçeveyle ilgili sanıyor. Bir tek kişi dışında! Çünkü ben biliyorum ki, orada, sırtın bana dönük beni düşünüyorsun ve dehşetli kederlisin.

"Herkes dolunay sever, ben de hilâle bayılırım. Şu güzelliğine bak, çerçeveleyip duvara asmak geliyor içimden" diyorum. İki yıl önce, Temmuz'un birinci gecesi. Evinin balkonunda yemek yiyor, şarap içiyoruz. Sen hemen çerçeveler üzerine açıklayıcı, uzun bir konuşmaya başlıyorsun. Ne çeşitli çerçeveler varmış meğer... Gözlerim hilâlde,

ağzımda beyaz Kavak şarabının dolgun, buruk tadı, gece serinliğine takılıp bambaşka yerlere uçuyorum. Bir süre sonra, dönüp dolaşıp tekrar senin balkonuna geri geldiğimde, sen hâlâ çerçeveler üzerine konuşuyorsun. Masada oturan bir kadın eğilmiş seni dinliyor. Seninle mi, çerçevelerle mi ilgili kestiremiyorum. Pek de umursamıyorum. Yeniden hilâle dönüyorum.

Yüzyıl önce bu evdeki tüccar ailesinin siyah hizmetkârları varmış diye yazıyor müze broşüründe. Bu siyah insanların yaşadıkları odalar şimdi müzenin danışması ve vestiyeri olarak kullanılıyor. Danışma masasında oturan yakışıklı siyah genç adamı düşünüyorum. Oysa ikinci katın görevlisi beyaz bir adam. Tesadüfün bu kadarı da... Kendimi tutamayıp gülüyorum. Gülüşüm giderek büyüyor, tuhaf, kocaman kahkahalara dönüşüyor. Yabancılıyorum kendi kendimi. Bozkır kurdunun kahkahaları sanki. Kontrol edemiyorum bir türlü. Yatak odasını gezen turistlerin başları bana dönüyor, utanıyorum. Yanıma gelip, kolunu omuzuma atıyorsun. Çok ciddi bir sesle, "Bu çerçevelere pek çok emek vermişler, detaylara özen göstermek bir uygarlık belirtisidir" diyorsun. Bu kadarına dayanamıyorum, artık katıla katıla gülüyorum. Ne çılgın bir gülme krizi bu! Kahkahalarımın sesi hiç hoşuma gitmiyor, bir çeşit alarm sanki. Yine de elimden bir şey gelmiyor. İki büklüm olmuş gülüyorum. Bir adım geriye çekilmiş, ne yapacağını bilemez bakıyorsun bana. Evet biliyorum, çok tatsız bu yaptığım, ama böyle bir günde, biliyorsun bu gün... Bu gün... Kahkahalarım hıçkırıklara dönüşüyor. Tamam işte, bundan korkuyordum. Ama olan oldu. Artık geriye dönemem. Salya sümük, sırılsıklam ağlıyorum. Panik içinde tuvaletin yerini bulup, soğuk suyla yüzümü yıkıyorum. Gözyaşlarım benden bağımsız akıyor. Ne berbat böyle çılgınca ağlamak. Ne yapayım, sadece ağlayan kendimi seyrediyorum. Amsterdam'da Willet Müzesi tuvaletinde ağlıyorum.

"Ağladın mı sen?" Bakıyorum, herkes bir kenara çekil-

miş, balkonda bir ben, bir hilâl ay, bir de şarap şişesi kalmış. Ne kadardır burda böyle oturmuşum, anımsamıyorum. Uykudan yeni uyanmış gibi şaşkın bakınıyorum. Seni ve senin balkonunda yemek yediğimizi anımsıyorum yavaş yavaş. "Ne düşündün burada böyle saatlerdir?" diye soruyorsun. Susuyorum. Cohen dinliyorsun. Öbürleri nerde? Gittiler mi? Çok mu geç oldu? Birkaç kişi salonda hâlâ çene çalıyor. Elimi tutuyorsun. Elimi çekmiyorum. Ne tuhaf, bu akşam buraya geldiğimde, gecenin sonunda seninle balkonda el ele oturacağıma hayal gücüm bile yetmezdi. Elimi çekmiyorum. Başımı kaldırıp yüzüne bakıyorum: Yumuşacık gülümsüyorsun. A-a şehlasın sen!

"Bu müzenin bir özelliği de bahçesi" diyorsun. Tuvaletin kapısı önüne dikilmiş, klişe bir sesle bahçe düzenini anlatıyorsun. Kimsenin görmemesine özen göstererek yavaşça soruyorsun, "İyi misin?" Hayır, iyi değilim. Nasıl iyi olabilirim, biliyorsun bugün...

"Bizim gibi insanlar böyle davranmamalı." Başlarım şimdi bizim gibi insanlara da... Müzeden çıkıyoruz. Elini tutuyorum. Yan yana, el ele, hiç konuşmadan yürüyoruz. Yanımdasın ve sana dokunuyorum. Kederin elinden elime bulaşıyor. Yine de konuşmuyorsun. Hiç değilse bugün, bari bugün... Ne kadar yürüyoruz, bilmiyorum. Kanalları seyrediyorum, insanlara bakıyorum, bir yolun dört taşını kazmışlar, işçileri görüyorum, turuncu muşamba tulumlar giymişler... "İşte burası!" Başımı kaldırıp bakıyorum: OBLOMOV BAR. "Burayı seveceksin" diyorsun. Kalabalık, neşeli, gürültülü bir bar. Cumartesi öğle sonrası ruh halini hemen hissediyorum. Oturacak yer bulamıyoruz, ayakta dikilip konyak ısmarlıyoruz. Ohhh, biraz içim ısınıyor. İkinci konyaklarımızı daha yavaş içiyoruz. Hiç konuşmuyoruz. "Dinle bak Dire Straits çalıyor". "Hayal görüyorsun." Hayır, hayal değil, duyuyorum. Dinle, Private Investigations çalıyor, duyamayan sensin.

"Yaz bitti, balkonda keyf edemeyeceğiz artık" Üzgün bakışıyoruz. Bundan böyle Pazar kahvaltılarımızı salondaki masada yapıyoruz. Her keresinde kutsal bir törene hazırlanır gibi özenle, giderek daha çılgın tatlılar, kekler, meyvelerle zenginleşip, büyüyen uzun Pazar kahvaltılarımızı camdan görünen çatıları, kirli kenti seyrederek yapıyoruz. Haftanın koşturmalı, telaşlı iş temposunu, ciddi suratlarımızı Cumartesi gecesinden soyunup dolaba kaldırıyoruz. Pazar sabahları onda uyanıp, salondaki masaya beyaz örtü seriyor, gizli bir heyecanla, çocuklar gibi sevinerek harıl harıl kahvaltımızı hazırlıyoruz. Mutlaka Dire Straits dinliyoruz. Becerikli parmakların gitarları eşliğinde uzun uzun yiyor, çene çalıyoruz. Sonra bulaşık yıkıyor ve yürüyüşe çıkıyoruz. Her şey Pazar günü tembelliğinde ve yumuşaklığında yaşanıyor. Pastel renklerde, şekerli tadlarda.

İki yıl kadar.

Elimden tutup çekiyorsun. Oturacak yer bulmuşsun. Barın yüksek taburelerine tünüyoruz. Konyağın yanında bir de kahve olsa... Kahve ısmarlıyorsun. Yanında oturan delikanlı kibrit istiyor. Çoktan çakırkeyif olmuş, bir kulağında küpesi, kırmızı saçlı, konuşkan bir delikanlı. Ufak bir sohbete koyuluyorsunuz. Sol gözümün ucuyla seni izliyorum. Yüz kaslarının ne kadar gergin olduğunu görüyorum. Yanındaki, bu hiç tanımadığın delikanlıyla sohbete dalmış görünen sen, aslında beni düşünüyorsun. Benim bunu anladığımı bile bile benden gizliyorsun. Hayır, inadından, kötülüğünden değil, yalnızca böyle olduğun için ve başka türlü olmaya hiç çalışmadığın... ve değişimden korktuğun için... Yalnızca bu yüzden....

"Her şeyin yolu, yordamı olmalı." Lanet olsun, hiç değilse bugün yolsuz, yordamsız olabilseydik.

"Endonezya mutfağı sever misin?" Bayılırım. "O halde akşam bir Endonezya lokantasına gidelim." Tamam. Artık bütün senaryoyu kavrıyorum. Güzel bir yemek, lokantada,

yemekleri ve kültürü üzerine Endonezya konulu bir konuşma, ertesi sabah erken kalkmamız gerektiği için eve erken dönüp, uyuma zorunluluğu. Son gecemizde sevişmemiz çok fazla duygusal, hatta romantik olacaktır, oysa "bizim gibi insanlar"... Öyle ya...

Yarın sabah erkenden kahvaltı edip, havaalanına gideceğiz. Bagaj ve bilet işlerini yoluna koyduktan sonra, beni kucaklayıp, öpeceksin. "Kendine iyi bak sevgili kadın" diyeceksin. Uçağım havalandıktan sonra, bütün günü darmadağınık, serserice geçireceksin. Oblomov Bar'a gidip, konyak içeceksin. Bütün gözyaşlarını içine akıtarak, Oblomov Bar'da kederden bir külçe halinde oturacaksın. Bunları biliyorum. Sen, bunları bildiğimi de biliyorsun. Ama bilmediğin bir şey var.

Saatine bakıp, "Acıktın mı?" diye soruyorsun. Sesin pürüzlü, ağır. Nasıl da acıtıyoruz kendimizi. Gözlerini arıyorum, bulamıyorum. Yetişkin insanlarız ya... Evet acıktım. "Endonezya Lokantasına gitme fikri cazip mi hâlâ?" Evet. "Erken yiyelim ki, erken yatalım. Sabah erken kalkmamız gerek." Olur. Ama bilmediğin bir şey var. "Bu Endonezya yemeklerini hazırlamak gerçek bir sofistikasyon işi. Hindistan cevizli tavuk nasıl yapılıyor, biliyor musun? Ben öğrendim. Biraz Çin yemeğini andırıyor, ama lezzetleri farklı bu iki mutfağın" Ama bilmediğin bir şey var.

Seni bir daha görmeyeceğim!

Eğilip seni kucaklıyorum. Dönüp bakıyorsun. Bu kez gözlerini yakalıyorum. Seni ne çok seviyorum diye düşünüyorum. Ama hepsi bu. Evet hepsi bu! Gözlerini kaçırıp, sessiz çığlıklar atıyorsun. Ağzınla atamazsın. Bilmiyorsun bunun nasıl yapıldığını. Bilmek için de hiç uğraşmazsın!

Oblomov Bar'da bir konyak içtikten sonra elini tutup, Endonezya Lokantasına yollanıyorum.

Ekim 3, 1985, Finlandiya

Cıvıl Cıvıl, Çığlık Çığlık
İstanbul

B. B.'ye...

Her şey yer değiştirmiş. Kale filin yerinde, fil kalenin. Çapraz ilerleyen fil miydi, yoksa kale mi? Yatay ve dikey yürüyen taş at mıydı? Neden hiçbir şey kendi yerinde değil? Neden bu beyaz odada yatıyorum? Ne zaman geldim buraya? Bu içimi bayıltan koku da ne? Niçin kimse konuşmuyor, bu ölümcül sessizlik kimin için?

Peki kimdi o güzel kadın, ince uzun, yeşil gözlü, hani bir şarkı söylerdi, yıldızları bol... Kadının yanında esmer bir delikanlı, bıyıkları yeni terlemiş, hiç yabancı değil, yine de çıkartamıyorum...

Sahi ne akıcı, ne dinlendirici sesi vardı kadının. Hangi şarkıydı o, yıldızları çok bir gök ve sevinçle çırpınan yürekleri anlatan, hülyalı, adamı âşık olmaya zorlayan... Kadının boynu nasıl da beyaz, nasıl da uzundu öyle. İnanılması güç güzellikte, inanınca da bakılmaya doyulamayan, tıpkı parktaki kuğular gibi... Ya o delikanlı, küçük kalkık burnu, kendinden sürmeli siyah gözleri...

İyi ama ne zaman geldim buraya, bu zevksiz, renksiz

odaya ben? Hem neden bu yatakta yatıp, o beyaz boyunlu kadını, yıldızlı şarkıyı ve siyah gözlü oğlanı düşünüyorum? Sonra fil ve vezir. Vezir, fil gibi çapraz gidebilirdi de, fil zaten çapraz mı ilerlerdi yani?

Bu odayı sevmiyorum. Her şey niçin bunca karışık? Binlerce elektrik kordonu birbirine dolaşmış, çözemiyorum, içim daralıyor. Rahatlayamıyorum. Ne oluyor bana, ya da ne oldu bana?

İki tane sinema vardı, küçük, yalnız sınır kentimizde. Filmlerde dudaklarını büzüp, gözlerini süzerek perdeyi kocaman kaplayan İstanbul kadınları. Ortaokula yeni başlamıştık. İbo da benim gibi sinema düşkünü. Midemizin gurultularına kulak asmaz, aynı filmi defalarca izlemek için sinemaya koşardık. Sinema her şeydi, sinema ışıktı, sinemanın beyazperdesi dünyaya açılan penceremizdi. Dünya da: İstanbul!

Her şeyin "yok" olduğu o ırak, soğuk, küçük taşra kentlerinde, başkalarının "var"larını kitaplardan öğrenmek ve düşlemeye çalışmak acımasız bir gerçektir ve sinema, görmek, bilmek için yanan çocuk yüreklerimize kitaplardan daha acımasızca, bir o kadar da karşı konulmaz çekicilikte açıyordu dünyayı ki: O İstanbul'dur.

İbo ile sinemada görüyorduk İstanbul'un ne menem bir yer olduğunu: Üff o kocaman, kuyruklu arabalar, fiyakalı adamlar ve bize her şeyden çok inanılmaz gelen kadınlar. Kadınlar ki, endamlı, cilveli, henüz bıyıkları terlememiş bizleri çabucak ve kısacık erkek ediveren, işveli çarpan balıkları...

Bazen garip anamı da alıp sinemaya gittiğimde – dünya görsün kadın, gencecik dul, evlendirmeli fakiri – sinemanın "aileler" kısmına oturabilir, bu yüzden de İbo'yla kurum kurum kurulurduk. Küçük taşra sinemalarının "Bekârlar" kısmı, yoğun bir itilmişlik, yalnızlık ve aşağısanmışlık kokar. Bu, sinemanın küflü havasıyla karışınca insanın

genzini yakan, ekşimsi, berbat bir koku oluşturur. "Aileler" kısmından bu koku duyulmaz. "Bekârlar"ı dolduran delikanlıların içi boş neşeleri, abartılı kahkahaları, küfürleri, argoları, hırçın ve sabırsız bir bekleyiş içindedir. Bir kadınla sinemaya gidip, "Aileler" kısmına yükselince, bu bekleyiş biter, yerini ağırbaşlılık alır. Artık "Bekârlar" kısmına yeni delikanlılar gelmiştir. "Aileler" kısmına oturduğumuz ender zamanlarda, arka sıraya banka müdürlerinin kızlarıyla, bir iki subay karısı düşerdi. Kızlar fısıldaşır, "Aa, bak burası Yeşilköy", "Erenköy'e benziyor şu sokak", "Yeniköy Pastanesi yazıyor" derlerdi kıvançla. İbo'yla ben ezilir, ufalır, küçük pabuçlarımızın içine sığardık. "Yahu bu İstanbul ne büyük böyle ki, içine bunca köy sığar?"

İstanbul'u ilk gördüğümde on altı yaşındaydım. İstanbul yüzlerce köyü değil, bildiğim bütün dünyaları sığdırmıştı içine. Çarpıldım diyemem, az kalır. Günlerce ben sustum ve İstanbul'u dinledim. Uğul uğul, gürül gürül İstanbul aktı, doldu iliklerime, damarlarıma. Kanımın basıncı yükseldi, başım döndü, hasta oldum, yataklara düştüm. İstanbul'un güzelliği hasta etti beni. Hangi yıldı ilk İstanbul'a geldiğim? Çıkartamıyorum. Haftalarca yattım, zayıf, yorgun duyumsadım kendimi. Ancak iki yıl sonra, liseyi İstanbul'da bitirdiğimde, damarlarımdaki basınç beni hasta etmeyecek kadar azaldı, iyileştim – hangi yıldı?

"Önce hafiften bir rüzgâr esiyor
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar ağaçlarda
Uzaklarda, çok uzaklarda
Sucuların hiç durmayan çıngırakları
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı."

İyi ama, ben neden bu beyaz odadayım? Sanki birisi özellikle her şeyi kaldırıp, bir başkasının yerine koymuş... Hiçbir şey kendi yerinde değil! O beyaz, uzun boyunlu ka-

dın hangi şarkıyı söylerken, bıyıkları yeni terlemiş, siyah gözlü oğlan, kadının Hint işi şalını makasla paramparça etmişti? Yıldızlı bir gök, serin bir rüzgâr ve şarap içen sevgililer, ah bir hatırlayabilsem o şarkıyı... Kadın paramparça şalına kapanıp ağladığında – annemden tek yadigârdır – oğlan ne yapıyordu? Ne güzel boynu vardı kadının... Saçları kıvırcık mıydı oğlanın? Piyonlar geriye gidemezlerdi, doğru mu? Yoksa yatay mı gidemezlerdi? Son yatay çizgiye ulaşan piyon vezir mi olurdu, fil mi? Kim karıştırdı bu taşları Allahaşkına? Ne biçim bir yer burası, bu beyaz duvarlar? Çekip gitsem ya buradan, hemen şimdi...

"Kuşlar geçiyor derken,
Yükseklerden sürü sürü, çığlık çığlık.
Ağlar çekiliyor dalyanlarda.
Bir kadının suya değiyor ayakları,
İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı."

"Nefsin elma çekse ve komşu bahçe dalında elmalar sarksa, alıp yiyemezsin. Günahtır. Nefsine yenilmek en büyük günahtır. Sibirya'ya sürerler." Bizim küçük kentimiz sınırda, Rusya sınırında, ama kimse bilmez Sibirya neresidir diye. Yine de korkar, Sibirya'ya sürülmek istemez, el sürmezler elmalara. Elmalar dallarda çürür... Canım elma çeker, elma çalarken görürüm kendimi sık sık rüyalarımda. Kan ter içinde uyanır, tövbeler ederim, rüyasını bile görmekten çekinirim. Haramdan korkarım, dallarında çürüyen elmaları seyrederim. Günah işlemem. Beş vakit namaz kılar, Ramazan'da oruç tutar, teravihleri kaçırmam. Elmalar dallarda çürür, nefsim elma çeker, nefsime yenilmem...

Lise son sınıfa giderken, caminin karşısına, bir ağaca asılı küçücük bir el ilanı: Tiyatromuz için gençler arıyoruz. Tiyatro sinemaya benzer mi acaba? Bendeki bitmez tükenmez sinema aşkı mı, yoksa salt meraktan mı, ikindi namazından sonra verilen adrese gittim, abdestimi bozmadan.

Sonra bir daha hiç çıkmadım tiyatrodan. Tiyatro evim, okulum, tiyatro defterim, kitabım, tiyatro sevgilim oldu. Pek de iyi oldu. Damarlarımdaki fazla basınç, midemdeki asit fışkırdı, çıktı, aktı gürül gürül, karıştı İstanbul'a. Ak pak oldu içim, dirim buldu yüreğim. En çok gözlerim, gözlerim değişti. Bambaşka görmeye başladım dünyayı ve artık dünyanın bir parçası olan İstanbul'u... Sonra Güher... Sahi Güher İstanbul'un en güzel kızı mıydı, yoksa ben mi onu öyle görüyordum? İkisi birden olmalı. Güher'in uzun kumral saçları, küçük beyaz elleri, küçük beyaz ayakları... Evet, o, İstanbul'un ve bizim tiyatronun en güzel kızıydı. Ben Güher'i sevdim, Güher beni. En yakınım, en sevdiğim, karım... Oğulcan'ımın annesi. Oğulcan nerede, Güher niçin yanımda değil? Neden yalnızım ben bu odada?

"Bir yosma geçiyor kaldırımdan,
Küfürler, şarkılar, türküler, laf atmalar,
Bir şey düşüyor elinden yere.
Bir gül olmalı.
İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı."

Bir yıllık bir Londra ve ardından Berlin. Güher gelmek istemedi. Ben "gelme" demedim ki ona. "O para ancak sana yeter" dedi. Gelmedi. "Oğulcan'a kim bakacak" dedi. Gelmedi. Hiç üstüne düşmedim. Yoksa gözlerimle, sözcükler olmadan "gelme" dedim mi ona? Yeni ülkeleri, yeni insanları tek başıma mı yaşamak istedim? Hassas kızdır Güher. Yaptım mı acaba bu acımasızlığı? Bilmiyorum, çıkartamıyorum...

Londra önce gözkamaştırıcı, rengârenk, özgür bir kentti, sonra yalnızca tiyatro ve tiyatro oldu.

Azalan mektuplar, yazmadığım kartlar, cepte unutulan evlenme yıldönümü kartları...

Güher'le Oğulcan nasıllar? Neredeler?

Farewell Picadilly, farewell my love...

Kimdi o kadın; yeşil gözlü, uzun beyaz boyunlu? Siyah gözlü, bıyıkları yeni terlemiş oğlan neden kesip, parçaladı kadının şalını? Neden öyle çok ağladı kadın paramparça şalına kapanıp? Bir daha şarkı söylemedi... Yıldızsız bir gökyüzünde, yıldız arayan âşıklar mıydı, nihavent... Duymak istemiyorum hıçkırıklarını, sussun artık, ağlamasın. Lütfen sus, ağlama. Çok pişmanım yaptığıma, bir daha hiç bir kadını ağlatmayacağım, söz veriyorum, sus, lütfennn...

"Başında eski âlemlerin sarhoşluğu,
Loş kayıkhaneleriyle bir yalı.
Dinmiş lodosların uğultusu içinde,
İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı."

Londra, Paris, Kopenhag, Berlin. Hepsi alımlı, düzenli, aydın kentler, ama İstanbul başka. İstanbul çılgın, İstanbul deli, oynak, işveli. İstanbul kalçaları dolgun ve yuvarlak bir kadın gibi dayanılmaz. Bu İstanbul ki, beni yataklara düşürmüştür, kan basıncımı yükseltmiştir, beni çarpmıştır. İstanbul'a dönüş bambaşka bir tad, heyecan.

Ama Güher çok başka şimdi; kırgın, buruk.

Oğulcan koca delikanlı olmuş, beş yaşında.

Tiyatro kötü, işler bozuk. Oyun seçiminde tedirginlikler. Gerginlikler, acı sarı benizler, suyunu çeken bütçeler...

Mutsuz insan yüzleri, yorgun gözler, kısır bir döngüye esir edilmiş tiyatro, sokaklarda kargaşa, yangın, korku, evlerde acı. Her şey ne kadar yoğun, ağır. Her şey omuzlarıma çöktü, yoruluyorum, taşıyamıyorum. Çok mu geç başladım dünyalar tanımaya? Bu yüzler neden böyle hızla değişiyor, yakalayamıyorum adları, kimlikleri, trenleri, otobüsleri, vapurları... Neden insanlar sokaklarda öldürülüyor? Kaç yıl oldu İbo'yla köyleri, İstanbul'u sığdırdığımızdan bu yana? Çok yorgunum, uyumak istiyorum.

Güher "ayrılalım" diyor.

Peki Oğulcan?

"Baba bana uçurtma al, birlikte uçuralım."

Çok mu ihmal ettim onları? Bencil mi davrandım?

Londra mı, Paris mi, Berlin mi, yoksa İstanbul mu ağır geldi? Ah İstanbul!

Adımı unuttum diye güldüler bana.

Ama gerçekten adımı anımsayamadım. Sonra adresimi ve telefon numaramı. Gelmedi aklıma bir türlü. Taksiye verecek kadar param çıktı cebimden, ama adresi söyleyemedim, kendi evimin adresini... Kaldım ortada.

Güldüler bana. Adını, adresini bilmiyor diye güldüler bana...

Neden hâlâ bu beyaz odadayım? Bırakın çıkayım. Kadıköy'de evim: Şair Nedim Sokak'ta, on sekiz numarada oturuyorum. Bu benim adresim. Güher'le Oğulcan Etiler'de, eski evimizde yaşıyorlar. Her şeyi anımsıyorum, evet her şeyi. Güher'le Şubat'ta boşandık. İsterseniz onların ev adresini de söyleyebilirim. Hadi çıkartın beni bu tatsız odadan artık. İyiyim, iyiyim. Kalbim sağlam, hafızam çalışıyor. Kale dikey ve yatay olarak ilerler, piyonlar ancak ileriye giderler, ama asla geriye...

Gülümsüyorsunuz, sevindiniz değil mi? Çıkartacaksınız beni bu beyaz odadan, biliyorum. Gitmem gerek, yapacak pek çok şey var. Oğulcan'ı bulmalıyım. Uçurtma yapacağım ona. Özlemiştir oğlum beni. Kaç gündür buradayım? İstanbul'u, Oğulcan'ı, tiyatroyu özledim. At ancak L şeklinde bir hareketle üç hane gider. İşte her şey berrak, yerli yerinde... Elma yiyebilir miyim? Canım elma çekti. Kırmızı, tatlı, iri bir elma. Çürümeden, tazeyken ve canım çekerken...

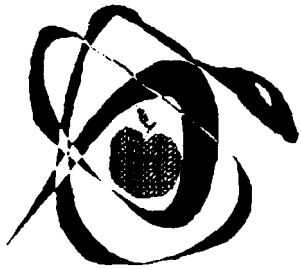
"Bir kuş çırpınıyor eteklerinde,
Alnın sıcak mı, değil mi biliyorum,
Beyaz bir ay doğuyor, fıstıkların arkasından,
Kalbinin vuruşundan anlıyorum,
İstanbul'u dinliyorum."

Kimdi o kadın İstanbul'umun ilk yıllarında, uzun beyaz boyunlu, yeşil gözlü? Hangi şarkıyı söylüyordu, incecik, dokunsan kırılacak, bol yıldızlı... Neden en sevdiği Hint işi şalını paramparça etmiştim insafsızca? Kimdi o kadın?

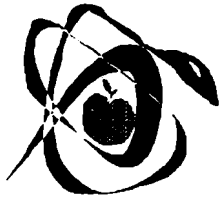
Bir tek bunu çıkartamıyorum...

Ocak 30, 1984, Ankara

• Şiirler Orhan Veli'den alınmıştır.

Ayışığında Cehennem Rengi
Bir Dünya

"Üç gün sonra mı, üç gün içinde mi dediler? Yani üç kısa gün, üç yirmi dört saat ve sonrası yok... İyi ama bunu böyle kesip atabilmek olası mı, bunca kolay mı? Deli olmak işten bile değil, aklım almıyor, daha iki ay öncesine dek her şey yolunda giderken, ya da öyle görünürken nasıl bu denli hızlı değişiverdi, birçok şey? Evet, biliyorum ve inanıyorum ki, yaşam birbirine bağlı zorunlu değişimler zinciri, bunun böyle çabuk ve haksız olanı adamı yüreği ve beyniyle bağlı olduğu kökten çıkartıyor, söküp atıyor, sonra... sonrası yırtılmış bir beyin, yuvalarından çıkmış kıpkırmızı gözler, terlemiş boğuntulu geceler, tükenmez bir uğultu, biteviye saat tıkırtıları, cehennem rengi bir dünya..."

Adam kırk beş yaşlarında, hafiften kırlaşmaya başlamış saçları, kırışık alnı, adamakıllı dalgın gözleriyle oturmuş yüz ikinci cigarasını içiyor, yanında koyu, berbat, acı bir fincan çay. Atletik yapılı, uzun boylu, oldukça yakışıklı, elleri dikkat çekecek denli bakımlı ve iri. Mavi bir gömlek,

lacivert kadife bir pantalon giymiş, besbelli sporla uğraşmış, dinç bir beden, çok yorgun gözler. Geniş bir oturma salonu, dağınık, yerde kitaplar, masada bira şişeleri, kanepede yastıklar, duvarda batik desenler, çok bildik bir filmin afişi, bir köşede pikap ve bazı plaklar, camlarda beyaz perdeler. Akşam güneşi ürkek, utangaç yüzünü odaya vermiş, ne sıcak, ne de parlak, donuk bir ışıltı dumanı. Adam çayını bitirince, kalkıyor, sıkıntılı, bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, bir cigara daha yakıyor, gezinip duruyor salonda, sonra ivediyle saatine bakıp, yüksek sesle, "şimdi yola çıksam, ancak yetişirim" diyor. Saat dört buçuk. Bir eli direksiyonda, öbüründe cigara, için için konuşmayı sürdürüyor. Araba sürerken gözlük takıyor.

"Şimdi neyi, nasıl düzenlemem, nereden başlamam gerek? İki tekerleği eksik bir arabayı yürütebilmek olası mı? Berbat bir şey bu... Kesinlikle serinkanlı ya da akılcı olamıyorum. Elim kolum kırık, içim eziliyor, bir şeyler yapmam gerektiğini bile bile, donup kalmış olmanın sıkıntısı bu, çoktan ortayaşı geçmiş olup da, delikanlı kararsızlığı çekmenin tedirginliği bu... Sanki buzlu bir camın ardından kendimi, kendi öz yaşantımı, bir yabancı gibi uzak ve dışardan izliyor, üstelik kesinlikle denetleyemiyorum. Buzlu camın ardında yerçekimi mi azalmış, filmi mi ağır çekim gösteriyorlar, rüyada gibi, kaygan, yağlı, soluk mavi bir duman bulutu içinde bir başka ben, kahredici bir uyuşmuşluk her yanıma bulaşmış, şaşkın, bilinçsiz, saçma sapan dolaşıyorum. Camın bu yanındaki, gerçek ben, ne denli aklı başında ve serinkanlı olursam olayım işe yaramıyor, çünkü ne yaptığını bilmez, paniğe kapılmış öbür ben'i denetleyemiyor, daha önemlisi sesimi bile duyuramıyorum. Yalnızca izliyor ve üzülüyorum... Evet son iki aydır, özellikle bu sabah, yalnızca üç gün için ümitleri olduğunu söylediklerinden beri tam anlamıyla bir cehennem içinde yaşıyorum, ne eksik ne fazla..." Eli kendiliğinden kaset-

çalara uzanıyor, bir kaset sürüyor aygıta gelişigüzel, sonra hüzünlü gitar sesleri yayılıyor arabanın içine, büyüyor, çoğalıyor, sanki yüzlerce gitar, tellerini kopartırcasına tınlıyor, gitaristlerin parmakları kan içinde, yırtılmış, paramparça, ama yine de çalmayı sürdürüyorlar, ne yorucu bir müzik...

Adam yarım saat sonra, aynı eski, beyaz arabada, yanında oturan altı-yedi yaşlarındaki kız çocuğuna gülümsemeye çalışıyor, beri yandan da onu dinler görünerek arabayı sürüyor, ama, kesinlikle kendisiyle ilgili, için için konuşuyor. Çocuk, kumral, yeşil gözlü, incecik, dokunsan kırılacak sırça bir biblo gibi zarif ve narin. Kendini kaptırmış, nasıl coşkulu konuşuyor, minik elleri sürekli devinim içinde, kımıl kımıl.

"... aynı şeyi biz yapsak, hemen adına 'yalan söylemek' diyorlar da, büyükler kendileri yapınca neden herkes görmezden geliyor? Öğretmenimiz hasta olduğu için gelmedi bugün, bize öyle söylediler, ama ben onu biraz önce parkta dondurma yerken gördüm. Hasta bir insan hiç dondurma yiyebilir mi? Hasta olsaydı evden çıkmazdı. Niçin bize, yalan söylemek en kötü şeydir diyorlar ve yalan söylüyorlar? Pinokyo'nun burnu niçin uzamıştı, unuttun mu?"

Adam ne denli kendisiyle dolu olsa da, kulağına bazı sözcükler takılıyor, bu da düşündüklerini bölmeye yetiyor.

"Hey Allahım, neden bu çocuk yedi yaşını yaşamıyor da, böyle çoğu kez kocaman adammış gibi düşünüyor, konuşuyor, hatta davranıyor, niçin yaşından önce büyüyor, neden çocukluğunun beyaz bir güvercin olup, ellerinden uçmasına izin veriyor?"

"Baba? Baba beni dinliyor musun?"

Adam yırtık, çarpık bir gülümsemeyi çabucak biryerlerden bulup, takıyor yüzüne, sevecen bir sesle "Özür dilerim, bugün biraz yorgunum güzelim. Evet haklısın, yalan

söylemek doğru değil, ama daha da kötü olanı küçücük beyinlere yanlışları öğretip aynı yanlışları yapmak, sonra da görmezden gelmek... Ne yazık ki, bu saçma sapan oyun kuşaklar boyu sürüyor, çocukken doğru bildiklerimiz, ya da bize doğru diye öğretilenleri, yetişkin olduğumuzda, ya bize ters düştüğü için, ya da güncel yaşama uymadığı için değiştiriyoruz. Hepimiz ufak-tefek de olsa yalan söylüyoruz. Bunu kavramak belki zor gelecek sana ama seni aldatmak, yani sana yalan söylemek istemiyorum güzelim."

Kız çocuğu dikkatle dinliyor, sonra derin bir sessizliğe gömülüp, kara kara düşünüyor. Düşünürken hep yaptığı gibi, yeşil gözlerini sonuna dek açıp, başparmağını ısırıyor. Tıpkı annesi gibi... – O denli annesi gibi ki – Adam bir ara yanında çocuk değil de, çocuğun annesi oturuyor sanıp, dönüp bakınca, en ciddi yüzüyle oturmuş, eli ağzında, incecik, zarif bir insan minyatürü yedi yaşında düşünen kızını görüyor. Ateş gibi bir düşünce, sivri kıvılcımlar saçarak dolaşıyor beyninde aniden.

"Bu çocuk yirmi yaşına geldiğinde, ben altmış sekizimde olacağım... O kadar yaşarsam tabii." Yeniden, baştan sonra çığlık çığlık "üç gün içinde" biteceği söylenen bir insan yaşantısı dolduruyor içini, canı yanıyor, içi eziliyor, gözleri bırakıp gidiyor onu, hiçbir şey göremez oluyor kısacık bir saniye parçasında, işte o sırada karşıdan gelen otobüsü ayrımsıyor ve son anda yalnızca tepkileriyle frene basıyor, duruyor araba. Otobüsün sürücüsü öfkeli, bağırıp çağırıyor, çevreden koşup gelenler, sorular, sesler, insanlar... Adam dönüp çocuğa bakıyor, korkmuş bir çift göz, dişleri kenetlenmiş, sorularla dolu minicik bir çocuk yüzü görmesi, ona ne tehlikeli bir trafik kazasından kıl payı kurtulmuş olduklarını ancak şimdi ayrımsatıyor. Soğuk bir ter tüm bedenini sarıyor, şakaklarında sancılar, gözlerini kapatıp "Off" diyor. Ne kadar orada, öylece kalıyor hiç bilmiyor, uzun bir yıl, soğuk bir kış, ya da kimbilir yalnızca bir

diş çekimlik süre, ayrımında değil, yanağında bir ıslaklık duyunca açıyor gözlerini, bu, kızının öpücüğü.

"Gidelim baba" diyor. Aynı tehlikeyi paylaşan insanların yakınlığıyla bakışıyorlar, gülümsüyorlar baba-kız birbirlerine. Hâlâ çarpışmaktan son anda kurtulan bir beyaz arabayla otobüsü heyecanla birbirlerine anlatan insanların arasından güçlükle sıyrılıp, ana caddeye yöneliyorlar. Hiç konuşmuyorlar.

Ana caddeye vardıklarında, onları işlerinden evlerine dönen insan kalabalığı, vapur, araba ve insan sesleri karşılıyor. Arabanın içi ne denli sessizse, dışı o denli gürültülü. Bir koşuşturma, bir insan seli, ivecen adımlar, duymadan işiten kulaklar, görmeden bakan gözler, anlamsızlığı konuşan ağızlar; ne olmuş bu insanlara, evlerine gitmekten ya da yeni bir şeyler satın almaktan başka istekleri yok mu, kalmamış mı? Nerede insanca sevdalar, hüzünler, inançlar, düşler, beklentiler, sevinçler, ne kırmızı parlıyor, ne de mavi'nin genç kız çekiciliği kalmış, yeşiller küsmüş, beyazlar... Ne biçim bir dünya bu? Burada birbirlerini çiğneyerek alış-veriş eden, daha iyisini, daha ucuzunu, daha uygununu hep kendileri kapabilmek için yırtınan bu canlılar insan mı? Kim onları bu denli birbirlerinden koparmış, niçin kimsenin bir başkasına ayıracak bir dakikası bile kalmamış, nasıl bu denli yan yana yaşarken, bunca uzaktalar birbirlerine, neden el ele tutuşmuyorlar? Nereden bulup da, takmışlar yüzlerine, yalancı olduğu besbelli, aynı fabrika üretimi bu gülünç maskeleri? Hani gerçek yüzleri, doğal davranışları? Kimdir bu maskelerin yapımcısı?

Neden şu eski, beyaz arabanın içindeki orta yaşlı adamın iki aydır cehennem rengi bir dünyada yaşadığı kimsenin umurunda değil? Niçin kimse, aynı beyaz arabadaki küçük kızla, adamın biraz önce ölümle burun buruna geldiğinin, ölümün terli ellerini arabanın içinde gezdirdiğinin ayrımında değil? Kim biliyor, "üç gün" içinde bir insanın

yaşantısı bitecek, bütün sevinçleri, heyecanları, özlemleri yok olacak...

Kendi içi mi karanlık, yoksa dışarısı mı? Bilmiyor adam, bilemiyor. Belki de ikisi birden. Ama sürekli bunu düşünüyor ve yaşıyor iki aydır.

"Baba, yani büyükler çocuklara öğrettiklerine, kendileri inanmıyorlar mı?"

Hoppala, şimdi bu çocuk, neden dondurma, çukulata istemiyor, şarkı söylemiyor ya da okul arkadaşlarını anlatmıyor da, kocaman kocaman sorular soruyor?

"Bak güzelim, büyüklerin yapması gereken, çocuklara gerçekleri öğretmek, daha iyi bir dünya kurmalarına yardım etmek olmalıdır. Bu arada okulla gerçek yaşam arasında uçurumlar yaratmamak, yani daha açıkça söylemek gerekirse, kitaplarla, içinde olduğumuz günlük yaşamı birbirine olabildiğince yakın tutabilmek zorunlu. Bilmem anlatabiliyor muyum? Biraz karışık oldu galiba, hı?"

Çocuk elini ağzına götürmüş, başparmağını ısırmaya, gözlerini iri iri açarak, çoktan düşünmeye başlamış bile. Tıpkı annesi gibi...

Yoğun bir trafik seline takılmış, karınca adımlarıyla, ya da çoğu kez bekleyerek bir bahar akşamını yaşıyorlar, beyaz, eski bir arabanın içinde. İkisi de kendi içine dönmüş, düşünüyorlar. "Kendimden on altı yaş küçük bir kadını sevişim, onun gençliğiyle getirdiği tazeliği, sarışın canlılığı, gözbebeklerine dek yaşama tutkunluğu, anlayışlı ve uyumlu iyimserliğiyle, orta yaşlarını yaşayan bana tarifsiz sevinçler, yepyeni güzellikler yaşatması, sonra en çocuk heyecanları ve sabırsızlıklarıyla anne olmak isteyişi, ardından anne oluşu... Bunların hepsini on yıla mı sığdırdık? Birlikte yalnızca on yılı mı tükettik, yüzyıllardır beraber değil miydik?"

Korna sesleri, motor gürültüleri, ne çok gürültü...

"Peki neden bize okulda, yalan söylemek doğru değil ama, ara sıra küçük yalanlar söylenebilir diye öğretilmiyor?"

Ne olur bu çocuk sussun, ya da çişi gelsin, burnu aksın, karnı acıksın, ama mutlaka sussun, soru sormaktan vazgeçsin, kimse soru sormasın bugün, hiç kimse...

"Bu soruyu yanıtlamak güç güzelim, başka zaman konuşsak, bugün çok yorgunum."

Çocuk dönüp babasına bakıyor, gözlüklerinin ardında, yorgun, kızarmış, donuk bir çift göz, bitkin, zorla gülümsemeye çalışan bir çift dudaktan başka bir şey bulamıyor yüzünde. Son bir haftadır, büroya gitmediğini, eskiden yaptığı gibi bürodaki öbür mimar arkadaşlarını, aralarındaki şakaları neşeyle anlatmadığını, eline kalem alıp, tek bir çizgi bile çizmediğini, geceleri uyumadığını, elinde cigarası mutfakta ya da oturma odasında duvarları seyrettiğini, ay başlarında posta kutusundan çıkan, mimarlık, fotoğraf, yazın dergilerine son iki aydır elini bile sürmediğini, annesinin çalıştığı yabancı dil çeviri bürosunun şişman, suratsız patronunu en gülünç mimiklerle eskisi gibi yansılamadığını ve en önemlisi hiç resim yapamadığını zaten biliyor ve gözlüyor çocuk. Nerede o, baba-kız oturup çocukların yönettiği bir dünyanın renkli resimlerini yapmalar, sonra bütün bunları, tiyatroda oynuyormuş gibi annesine anlatması. Anne hep oyunlarının dışında kalmasına karşın, yaşamlarının odak noktasıydı galiba, bunu tam anlamıyla kavrayamıyor ama sezinliyor çocuk. İki aydır bozulan yaşama dengelerinin, sessizleşen evlerinin ve ilgisiz bir adam olup çıkıveren babasının ne çok acı çektiğinin ayrımında, yalnız çözemediği bir şey var, babası eskiden de böyle yaşlı bir adam mıydı, yoksa son iki ayda mı böylesine çöktü, ihtiyarladı?

Akşam yemeği için evlerine yakın bir dükkândan alışveriş ediyorlar, evde birlikte yemek hazırlıyorlar, çocuk havuç ve patatesleri soyarken, adam iki parça eti kızartıyor, pek konuşmuyorlar, haşlanmış havuçlarını patateslerini ve kızarmış etlerini sessizce yiyorlar. Bulaşıkları yıkama-

dan lavabonun içine bırakıp, oturma odasına geçiyorlar. Çocuk televizyonu açıyor, gürültülü bir müzik, daracık pantolonlu şarkıcı kızın yırtık sesiyle odayı dolduruyor, tam kendisini kaptırıp izlemeye koyulacakken, devrilen bira şişelerinin sesiyle irkiliyor. Babası yemekten beri üçüncü şişe birasını içerken, boş şişeleri devirmiş, öfkeli söyleniyor. Televizyonu kapatıyor çocuk, gidip defterlerini getiriyor, sehpanın üstüne yayıyor kâğıtlarını, en ciddi yüzüyle resimler yapmaya koyuluyor.

Adam çoktan çocuğu unutuyor, için için sürdürüyor.

"Genç bir kadınla birlikte olmanın güçlüklerini kestirebiliyor, az çok biliyordum. Ben yaşlı bir adam olup bir 'erkek'ten çok, 'evde bir adam' konumuna geçince, karımın gözünde önemimi yitirebileceğim, onun kendi yaşındaki, genç erkeklerle olması gerektiğini düşünerek, şöyle ya da böyle onu yitireceğim olasılığına hazırlıklıydım, ama onu kaybetmenin böyle ani, böyle en beklenmedik biçimde çıkıp gelivermesi beni kahrediyor, iliklerime dek donduruyor."

"Baba, bugün yaptığım resimlere bakar mısın?"

Adam yanıtlamıyor, şimdi çocuğa yer yok, istese de yanıtlayamaz çocuğu, öylesine bambaşka bir yerde ki...

"Ölümü doğal, yaşamın bitimi olarak görecek denli kendimi eğitmiş olduğumu, olgunlaştığımı sanıyordum, değilmiş. Beceremiyorum, kabullenemiyorum..."

"Baba, büyükler yalan söylerken çocukların anlayabileceğini hiç düşünmüyorlar mı?"

Yanıt yok, çocuk bekliyor. Çıt yok.

"Baba?"

Adam artık dayanamıyor, denetimden çıkmış bir ateşli silah gibi yönü belirsiz, bütün öfkesini saçıveriyor.

"Yeter artık, yeter çocuk. Bıktım, senden de, sorularından da bıktım, anlıyor musun? Beni rahat bırak, git uyu, git odanda otur, git başımdan, anlıyor musun, git nereye olursa olsun, git..."

Çocuk donuyor, şaşkın, inanamaz bakakalıyor. Gözleri dolu dolu, yutkunuyor. Bir şeyler söylemek istiyor, ağzını açıyor, sesi çıkmıyor. Sarsılmış, kırık dökük defterlerini topluyor, resim kâğıtlarını koltuğunun altına sıkıştırıyor, ayaklarını sürüyerek odasına yöneliyor. Giderken elindeki resimlerden bir tanesi yere düşüyor, görmüyor çocuk, usulca odasına gidiyor, kapısını örtüyor.

Adamın öfkesi bitmek bilmiyor, günlerdir içinde saklanmış, kime saldıracağını bilemez kocaman bir yılan gibi tehlikeli, yeşil, yorucu bir öfke... Gidip mutfaktan yeni bir şişe bira alıyor, bardağa boşaltmadan şişeden içmeye başlıyor. Yeni bir cigara yakıyor.

"Ben günlerdir can derdindeyim, elim kolum bağlı, canımdan can kopuyor, çocuk tutmuş saçma sapan sorular soruyor, yok resimlerine bakaymışım da, yok niye yalan söylermiş büyükler..."

Duruyor, ne denli kendini haklı çıkartmaya çalışsa da, yedi yaşında bir çocukla konuştuğunu, yitireceği kadının aynı çocuğun annesi olduğu gerçeğini bir tokat gibi yüzünde duyuyor. Canı sıkılıyor, fena halde utanıyor, çok utanıyor.

"Ayıp be, elli küsur yaşında koskoca adam, ufacık bir çocukla kavga ediyor, azarlıyor onu. Vallahi ayıp..." Ne yapacağını bilemez, dolaşıyor odada bir süre, üzülüyor, kahroluyor. Gidip çocukla konuşmak, gönlünü almak istiyor, o sırada yere düşmüş resim gözüne ilişiyor, alıp kanepeye çöküyor. Özenle boyanmış büyükçe bir resim bu. Önce renklerin karmaşasından başka bir şey seçemedi, sonra resim kâğıdının sol yarısında el ele yürüyen bir adamla, kız çocuğunu ayrımsadı. Çevreleri simsiyah çiçeklerle dolu, üstlerine kar yağıyor, bir kenarda beyaz, küçük bir araba. Arabanın plakasına kendi arabalarının numarasını yazmış çocuk, arabanın üstünde de kara çiçekler... Adam çocukla yürüyenin kendisi olduğunu kavrıyor. Resim kâğıdının

öbür yarısında mavi bir deniz kenarında, kuma uzanmış, bikinili bir kadın gülümsüyor.

Kadının tam tepesinde portakal rengi bir güneş, çevresinde mor çiçekler – karısının en sevdiği renk – kumun üzeri rengârenk desenlerle süslü, bir kenarda bir paket cigara – karısının içtiği marka –, cigara paketinin yanında bir kitap, yan yüzünde çok bildik bir yazarın adı – karısının sevdiği bir kadın yazar – bir de parfüm şişesi – karısının kullandığı parfüm – ve tam kadının altına pembe boyalarla özenerek yazılmış iki kelime: Benim Annem.

"Evet" diyor adam yüksek sesle "onun annesi" Yine dalıp gidiyor....

"Önce bir mide ağrısı diye başladı, iki ay önce, önemsemedik. Herkesin midesi ağrıyor şimdilerde. Çağın sosyal hastalığı diye güldük, geçtik. Sonra kramplar, çoğalan ağrılar, hastane, röntgen filmleri, ilaçlar ilaçlar, kanser, ilaçlar, kanser kanser... Şimdi de tutup, 'üç gün içinde bekliyoruz' diyorlar. Neyi bekliyorsunuz? Genç bir kadının ölmesini mi? 'Gereği kalmadığı için ilacı kestik' diyorlar. Ah nasıl da kolay söyleyiveriyorlar. Hey Allah, neredesin, gencecik bir kadın güzelim dünyadan çekip gidiyor, ölüyor... Kimin umurunda? Kimin? Kabullenemiyorum, yapamıyorum..."

Kanepede öylece kalıyor, taş gibi donuk, buz gibi soğuk, bir ada gibi yalnız... Ama ne kadar orada, o ıssız adadaki soğuk taşın üstünde oturuyor, ta ki yanından bir gölge geçip, tepesine dikilene dek. Adam bin yıl yaşlanmış gözleriyle dönüp, şimdi geceliğinin içinde iyice küçük görünen kızına bakıyor. İncecik boynu, minik çıplak ayaklarıyla ne çok çocuk... Gözleri kızarmış, ağlamış besbelli. Babasının yüzüne bakmadan, kırgın bir sesle konuşuyor.

"Sana kırgın değilim baba. Çok üzülüyorsun, seni anlıyorum."

Adam ne diyeceğini bilemiyor. Kim kimi avutuyor, herşey ne hızlı değişiyor, bu çocuk ne çabuk büyüyor.

"Ben" diyor. "Ben iyi bir baba değilim güzelim, belki de baba olmak için çok yaşlıyım. Benden ancak dede olur."

Çocuk elini adamın omzuna koyuyor, en kısık sesiyle.

"Babamsın" diyor. Bakışıyorlar, ikisinin de gözleri kıpkırmızı, biri ağlamaktan, öbürü ağlayamamaktan. Gülümsüyorlar, kırık dökük, yorgun, sevgi dolu...

Oturma salonu ikisine de fazla sıcak, boğucu geldiğinden balkona çıkıp, hasır sandalyelere oturuyor, şekersiz, soğuk süt içiyorlar. Serin bir gece, baharla yaz arası, ince bir rüzgâr kimseye görünmeden esiyor, bazı yıldızlar oraya buraya dağılmışlar, uzak bir denizden yosun kokusu geliyor, kimse denizin sesini duyamıyor... Ortalık, ayışığıyla yıkanıyor, ışıl ışıl.

"Baba, neden herkes bana yalan söylüyor? Annem tatile gitmeyecek, büyükbabamı görmek için yurtdışına da çıkmayacak. Annem ölecek baba. İnsanlar ölünce bir daha geri gelmezler."

Adam kırbaç yemiş gibi kalıyor.

"Annem bir daha geri gelmeyecek baba."

İşte şimdi karısının öleceğine inanmanın, kabullenmenin zamanıdır; değil mi ki, bu parmak kadar çocuk günlerdir kendisine söylemeye bile çekindiği gerçeği bir çırpıda döküvermiştir ortaya...

Toparlanıyor adam, kendini daha iyi duyumsuyor şimdi, bir cigara yakıyor, yorgun ama dingin, yıldızları seyrediyor.

"Aydede'yi gördün mü baba? Sanki gerçekten kaşları, gözleri ve ağzı varmış gibi, di mi?"

Dönüp bakıyor adam, kocaman, parlak, beyaz kaşlı gözlü bir tekerlek pis pis sırıtıyor gökyüzünde.

"Ben çocukken, aydede'nin gerçekten kaşı gözü var sanırdım biliyor musun?"

Çocuk en afacan, en neşeli sesiyle gülüyor. Pek hoşuna gidiyor babasının bir zamanlar olmayan bir şeylere inan-

mış olması, kıkır kıkır gülüyor. Adam da katılıyor ona, gülüyorlar.

"Biliyor musun, ben çocukken daha birçok saçma şeye inanırdım, sözgelimi deniz perilerine, hortlaklara, hayaletlere, canavarlara... Daha pek çok şey vardı ama çıkartamıyorum."

Çocukluğuna dalıyor, şöyle bir geziyor çocukluk yıllarında. Sonra dönüş, yeni bir şey kavramanın coşkusuyla,

"Galiba benim çocukluğumla seninkisi arasında aya gidildi, ya da aydede kaşlarını, gözlerini ve ağzını yitirdi."

Çocuk hasır sandalyeye büzülmüş, uyuyor. Adam kalkıp, yanına gidiyor, bir süre seyrediyor uyayan kızını.

"Evet" diyor. "Babayla kızın çocuklukları arasında aya gidildi." Eğilip öpüyor çocuğu, sonra kucağına alıyor, odasına taşıyor. Acele etmesi gerek, yarın erken kalkıp, kızıyla kahvaltı hazırlayacak, kızını okula bırakıp, işine gidecek. Bir haftadır büroya uğramıyor, tıraş da olması gerek...

Bergen, Mayıs 1980

Çığlığın İçindeki Çığlık

İki saat oldu, çok değil, mutlaka gelecek, biliyorum gelecek. Verdiği sözde durmamazlık edecek değil ya... Canım, iki saat bekletti diye, hakkında binbir türlü kötü düşünceye dalmak haksızlık olur. Evet evet, haksızlık etmemeli. Kentin bu uzak kuzey ucuna gelmek adamakıllı zaman alıyor. İlk kez gelecek buraya. Belki de yanlış bir otobüse binmiştir. Ben bile burada oturmazdan önce, kaç kez yanlış otobüslerden inip, başka yanlış otobüslere binmedim mi? Neredeyse iki haftamı almıştı yolu, durakları ve burayı öğrenmek. Buralarda insanların yaşadığını bile bilmezdim o zamanlar. Üst üste dizilmiş küçük, daracık kutularda bir soluk hava, bir damla güneş, bir saksı çiçekle yaşamak insan içinse, onlar yaşıyorlar bu uzun blok evlerde; ölmeden canlı kalma süresini uzatıyorlar.

Kadınların silecek camları az bu evlerde.

Çocukların emekleyeceği odalar küçük.

İnsanların seviştikleri odaları ayıran duvarlar incecik.

Su boruları sımsıkı yakın. Balkoncuklar bu sıcakta katlanılmaz bir işkenceyle birbirlerini omuzluyorlar. Sevişme-

nin ıslak fısıltıları, ince duvar ayrımlarından, tavandan, tabandan ılık ılık yayılıyor; ama acının tek ilmeği sızmıyor ne aşağıdaki, ne de yandaki kutulardan. Acaba hiç mi acı çekmiyor, sık sık sevişen komşularım? Yoksa acının sessiz mi çekilmesi gerekiyor? Sesi olmayan acı var mı? Çığlıksız acı çekilir mi?

"Kanım coşmuş akıyor sanırım ara sıra,
Bitmez hıçkırıklarla akan çeşmeler gibi.
Duyarım aktığını uzun çağlayışlarla,
Yoklarım bulmak için ağrıyan yerlerimi."

İki saat otuz altı dakika oldu. Neden gelmiyor? Yollarda başına bir şey gelmiş olmasın? Yok canım, koskoca kadın, ne gelebilir ki başına? Öyle ufak-tefek, öyle ince, öyle narindir ama, gerektiği zaman kendisini korumasını çok iyi bilir. En güzel yanlarından biri de bu değil mi: Korunmaya gerek duymayan yetişkin kadınlardan o.

Belki de evden çıkarken bir şey oldu. Annesi hastaydı, belki ağırlaşmıştır aniden. O telaş içinde bana nasıl haber ulaştırsın kızcağız. Annesi ağırlaştıysa, nasıl da üzgündür şimdi. Gözlerinde ela tedirginlikler, ince boynunda sık sık yutkunmalar. Dudak kenarlarındaki o güzelim yetişkin çizgileri belirginleşmiştir, parmakları arasında bir sigara, püfleyip duruyordur dumanı burnundan...

Ama sonunda, ne olursa olsun sonunda çıkıp gelecek biliyorum. Belki gecikerek, ama mutlaka bugün gelecek.

Onu ilk bulduğum günkü giysisiyle; mavi, ince, tiril tiril elbisesi ve sandaletleriyle gelecek. Küçük, askısı uzun çantası omzunda olacak. İlerde, şu görünen otobüsün son durağında, otobüsten inecek, önce biraz şaşkın çevreye, sonra başını kaldırıp, bu uzun, zevksiz bloklara bakacak. Tek tek katları tarayacak ve gözleri 14. katta duracak. Ben, burada, bu balkoncukta onu beklerken, gözlerimiz buluşacak. Gülmeyeceğiz birbirimize. Bizim gibi insanların gül-

meye gereksinmeleri olmaz... Yıllardır birbirimizi tanıyor, yıllardır birbirimizi beklemiyor muyuz?... Gösterişsiz, katıksız bir sevgi bizimkisi. Daha çok kan kırmızısı, delik deşik, yüreğine yıllardır çivi saplanmış, elektrik tadında, tırnakları teker teker sökülmüş bir özlem bizimkisi...

"Kentlerin ortasında, içinde tarlaların,
İlerler çevirip sokakları odalara.
Giderir susuzluğunu tüm yaratıkların,
Boyayarak doğayı baştan başa kızıla."

Sonra, sakin, kararlı adımlarla 3-C Bloğu'na doğru yürüyecek. Ben de o sırada merdiven aralığına çıkacağım. Asansörün önünde dikilip, bekleyeceğim. Tek tek izleyeceğim asansörün katları tırmanışını ışıklı tabloda. Önce birinci kat, sonra ikinci, üç, dört ve beş... 14'te duracak asansör. Kapı açılacak, o inecek. Bakışacağız gülümsemeden: Yılışıp, gülümsemenin kanadına sığınmadan bakışacağız... Ne kadar sade, ne kadar sağlıklı, bu yüzden ne kadar güzel diye düşüneceğim. Tıpkı yıllardır, tam otuz altı yıldır beklediğim gibi; olgun ve taptaze.

"Hani sıcacık, esmer, adamı büyüleyen,
Bir ona yaraşan güzellikler gerdanında.
İri, uzunca, dişi; bir avcı gibi yürüyen,
Suskun, gülümsemeli gözleri bir noktada."

Sonra benim oturduğum o küçük kutuya gireceğiz. Hiç konuşmadan ve gülümsemeden, sıcacık, sevgi dolu, hücre çekirdeklerimize kadar güvenli, vefalı ve inançlı... Hiç dokunmadan, çoktan orgazm olmuş olarak. Odaların ikisini gezip, balkonlu odada karar kılacak ve ben de onu izleyeceğim. Kanepeye oturacak, ben de yanına. O bir sigara çıkarıp, yakacak, ben de hazırladığım plak çalsın diye "play" tuşuna basacağım plak-çaların. Bob Dylan'ın sesi dolacak odaya: "*Hey Mr. Tambourine Man*".

O İngilizce bilmediği halde bana bakıp, "Acıyı tanıyan adam işte buydu" diyecek. Sesi tıpkı beklediğim gibi ne incecik, ne de çok kalın, dingin, güvenli olacak. Başımı sallayacağım.

Saçlarına ve küpelerine bakacağım. Mavi. Ne kadar sade ve zevkli olduğunu düşünüp, yeniden gururlanacağım. Yıllardır onu beklememe değdi diyeceğim. Nasıl mutlanacağım, nasıl büyüyecek yüreğim, nasıl heyecanlanacağım... Sevinç, dolu dizgin kulaklarımdan girip, içimde çığlıklar atacak. Çığlıklar sivri köşeli üçgen ses dalgaları olup dağılacaklar içimde. Çığlık çığlık sevinç dolacağım. Bir Derviş, bembeyaz entarisi, uzun kavuğu ve kapalı gözleriyle, Bob Dylan'ın müziğine eklenip dönmeye koyulacak. Dönecek, dönecek, dönecek, dönecek... Benim başım dönse de, Derviş hiç durmadan dönecek. Bu müzik size biraz yabancı, temposu da hızlı diyeceğim. Dönmesine ara vermeden güzel, duru yüzüne bir gülümseme takıp, hiç konuşmadan "bu müzik ve tempo tam bana göre" diyecek. Sonra Bob Dylan ağız armonikasına gömülüp, dünyanın en güç işini rahatlıkla yapacak: Acının ve sevincin çığlıklarını dolayacak saçlarından birbirine: *Crazy sorrow.*

Ben, Derviş ve Bob Dylan, en mutlu üç erkek çığlık çığlığa döneceğiz uzun bir süre.

O yeni bir sigara yakıp, "Dönmek, böyle müzikle dönmek mutluluktur." diyecek. Ben onun Derviş'i görmesinden şaşkınlığa düşmeyeceğim. Tabii görecek. Onu bunca yıl boşuna mı bekledim?

"Hey Mr. Tambourine Man / Play a song for me
I'm not sleepy / and there's no placa I'm going to..."

"Çeker beni müzik derin sular gibi bazen
Doğru solgun yıldızıma
Esmer gökler, mavilikler altında durmadan
Yelken açarım ufuklara."

Sonra çay içeceğiz, kırmızı, güney kokulu.

Her gün oluyormuş gibi, ilk kez sevişeceğiz. Vücudundaki güneş yanığını, beyaz kalmış yerlerinden fark edeceğim, güneşin vitaminini emeceğim. Dünyanın en doğal şeyi gibi, en yasak sevişmeyi uzatacağız. Utangaç olmadığı halde gözleri kapalı sevişecek o. Aynı anda beraber orgazm olacağız.

Sonra benim gömleğimi giyip, bacakları çıplak balkona çıkacak. 14. katın balkonu aşağıdan görülmez...

Gömleğimin altında çıplak olduğunu bir tek ben bilerek, sevgiyle bakacağım.

Geri dönüp, bir sigara yakarken, çantasından bir kitap çıkartacak.

"Senin için yıllar önce almıştım" diyecek. Sesindeki çığlıklı sevgiyi bir ben, bir de o duyacak. Kitaba uzanırken onun *"Baudelaire Şiirleri"* olduğunu çoktan anlayacağım. Bendekini de ona vermek üzere kitaplığa uzanırken elimi tutacak. Gözleri yaşsız, sırılsıklam ağlayarak, "Neden böyle bulunması güç bir yerde yaşıyorsun?" diyecek. "Koskoca otuz altı yıl aradım bu adresi, hiç değilse adın, numaran telefon rehberinde olsaydı, daha önce bulurdum seni." Gözlerine bakıp, çünkü telefonum yok diyeceğim. O çıkarıp, yıllar önce bir lokantada, kâğıt peçeteye yazdığım şeyi gösterecek.

Acıyı tanıyan öbürü
Kuzey Mahallesi, Son Durak,
Blok 3-C Ankara

Onun ıslatmayan gözyaşları akacak içime, elini uzatıp, benim içimden silecek onları. Bob Dylan yeniden aynı şarkıyı, içimizi kat kat bölen, tırnak tırnak kazıyan, uçuk mavi boyayan ağız armonikasını çalacak. Böyle ağız armonikası çalabilen başka hiç kimse olmayacak. Armonikadan yayılan acının sevinçle karışık çığlıkları sigara dumanı gibi usul

usul, dönerek yaklaşacak. Yılların deneyimiyle bu çığlıkları ve yükünü karşılamaya hazırlanacağım. Bunun sancısını hiç kimse durduramaz, hiçbir ilaç, hiçbir ilaç, hiçbir alkol. İşte geliyor, dayanmalı, geçene kadar, ikinci çığlık gelene kadar yeniden hazırlanmalı...

Ölmemeye denk düşen bu çığlıkların ve sancıların sağnağına cesurca ve kaçınılmaz biçimde yüz yüze karşı durmalı. Tıpkı şimdiye dek olduğu gibi. Ama birden fark edeceğim ki, çığlık ikiye bölünmüş, yarısı gidip onun o incecik, zarif kadın bedenine yayılmış. En çok da dalağına: Bütün beyaz hücreleri acılı salgılanıyor.

Acı azalınca, sevince yer açılacak.

Ve beyaz entarili Derviş yeniden gelip dönmeye başlayacak. Aynı güzel, aynı rahat, aynı sevgili dingin yüz. Dönecek, dönecek, dönecek...

Ağlıyor mu, ne?

Dervişler ağlar mı, onlar iç dengelerini çoktan kurmuş dünyalılar.

"Aradım sevilerle bir uyku unutturan
İğneli yatak oldu sonunda sevi bana
Kan içirmek üzere bu tanrısız kızlara!"

Off, nerede kaldı? Beş saat de gecikilmez ki. Şimdiye kadar gelmeliydi.

Gelmeli artık, bugün gelmeli.

Vaktim var, beklerim.

Sahi Dervişler de ağlar mı?

Ankara, 1984

• Şiirler Rainer M. Rilke'den alınmıştır.

Otuz Yaş

Otuzuncu yaşgününde
hüzünlenmiş herkese...

Bir sabah otuz yaşımda uyanıp aynaya baktığımda nasıl bir surat göreceğimi bilmiyorum. Aynada göz göze geleceğim insanın bakışlarında neler bulacağımı da kestiremiyorum. Neler duyumsayıp, o günü nasıl geçireceğime dair birbirini tutmaz tahminlerde bulunuyor, sonra hepsinden vazgeçip yeni tahminler yürütüyorum.

Otuz yaşın kâr-zarar dökümünü yapmaya çalışıyor, böylece daha tutarlı yaklaşımlarda bulunmayı umuyor, ama yine de işin içinden çıkamıyorum. Acaba diyorum, acaba sokağa çıktığımda insanlar otuz yaşımda olduğumu anlayıp, otobüs kuyruğunda itip kakmadan, vergi dairesinde azarlamadan mı davranacaklar bana? Postanede görevli yüzüme bakarak mı konuşacak bundan böyle? Kapıcımız yılışmadan kömür faturasını getirecek, çalıştığım bankada odacılar burunlarını karıştırmadan selamlaşacaklar mı benimle? Yo hayır, hiç de pısırık birisi değilim. Çekingen de sayılmam. Herhangi bir büyük kentte size kaba saba davranılması için ille de pısırık, çekingen biri olmanız gerek-

mez. Aksine, girgin, güleryüzlü, atak bir insanım. Orta boylu, üniversite mezunu, orta sınıftan bir adamım. Ne insanları etkileyecek kadar yakışıklıyım, ne de ürkütecek kadar çirkin. Ne atletik bir bedenim, parlak, gür saçlarım ne de yaratıcı yeteneklerim var. Üstelik zengin ve ünlü yakınlarım da yok. Fakat sağlıklı bir bedenim, saçları dökülmemiş bir başım, kendi halinde akrabalarım var. Annem ve babam memur emeklisi, ben de memurum. Altı yıl önce evlendiğim karım orta boylu, orta sınıftan ve ortalama güzellikte bir kadın. İkimiz de aynı bankada çalışıyoruz, aynı ortalamayla aynı fakülteden mezun olduk.

Bir oğlumuz var. Ne çok zeki, ne de aptal. Ne çok güzel, ne de çirkin. Kendi halinde, sağlıklı bir çocuk.

İnanmayacaksınız ama, evimiz kentin ortasında, beş katlı bir apartmanın orta katında.

Her şeyi böyle ortalama olan bir adamın yaşamı size ilginç gelmeyebilir. Haklısınız. Benim sık sık canım sıkılıyor.

Sabahları uyanıp, kahvaltı ediyoruz. Oğlanı anaokuluna bırakıp, bankaya gidiyoruz.

Öğle yemeğini yemekhanede beraber yiyor, akşam iş çıkışı oğlanı alıp eve dönüyor, bu kez de akşam yemeği yiyoruz. Karım bulaşıkları yıkarken ben yüksek sesle gazete okuyorum. Gazetedeki haberler bizi ne üzüyor, ne de sevindiriyor. Sarıki duymayı beklediğimiz haberler tümü de... Televizyon seyredip, çay içiyoruz. Oğlumuzla ilgileniyor, onunla oynuyor, birbirimize bakıp "büyüyor" diyoruz. Yatıyoruz. Zaman zaman sevişiyoruz. Sevişmeden edemeyişimiz, akşamları aynı saatte aynı masada yediğimiz akşam yemeklerinin verdiği tok edici doygunluktan farklı bir duygu değil. Her sevişme, bizi sevişmeden yaşayamayacağımıza, ama hiçbirinin de bir öncekinden farklı bir duygu yaşatmayacağına sımsıkı inandırıp, sımsıkı bağlıyor. İşte her şey böyle giderken, yepyeni, heyecan verici bir duygu

günlerdir başımı döndürüyor. Keyifli bir telaşla yıllardır ilk kez heyecanlanıyorum. Çocukken bayramlarda sevinir, heyecanlanırdım. Büyükbabam harçlık verir, annem yeni elbise diker, babam eğlence parkına götürürdü. Bıyıklarım terlediğinde heyecanlanmıştım. Üniversite sınavında, ilk kez seviştiğimde, evlendiğimde ve oğlumun doğumunda da heyecanlandım.

Yaptığım hesaplara göre yirmi dokuz yılda tam on dokuz büyük heyecan yaşamışım. Bu rakama bakıp beni donuk, duygusuz bir adam sanabilirsiniz. Hayır, donuk bir adam değilim.

Sık sık futbol maçlarına gider, tuttuğum takım için boğazım yırtılana kadar bağırırım.

Güzel kızları zevkle seyreder, oğlumla ilgili düşler kurar, yazları karımın Yalova'daki ailesinin evinde bahçıvanlık yapar, çiçeklerin sessiz dilini dinler, güneş batışını karımla izler, kayınbiraderimi tavlada yenmenin hazzını her keresinde yüksek sesle yaşar, pişmekte olan yemeğin mutlu müziğini koklar ve bu yüzden de kendimi donuk birisi olarak görmem.

İnsanın otuz yaşına kadar on dokuz kere heyecanlanmış olması onun kalın, duygusuz biri olduğunu göstermez.

Fakat şimdi yaşamakta olduğum heyecan öncekilerden çok farklı ve uzun süreli: Üç hafta sonra otuz yaşıma gireceğim!

Nasıl bir şey bu otuz yaş? Nasıl bir şey artık ne çok genç, fakat ne de çok yaşlı olmamak? Bilmiyorum. Ama çok merak ediyorum. Otuz yaşında bir insan gençlerden saygı, yaşlılardan ilgi mi görecektir, yoksa onun mu bu iki gruba hoşgörüsü artacaktır? İlk sorulduğunda otuz yaşındayım derken sesim nasıl çıkacak? Tok, güvenli, olgun mu, yaşlı, kuru, ölgün mü? Siz belki de çoktan otuz yaşına girdiniz. Belki de yıllar yıllar sonra otuza basacaksınız. Öyleyse siz benim bu heyecanımı safça bulabilirsiniz. Geçen yıl

bu soruları soracağıma ben de inanmazdım doğrusu. Fakat her şey, otuz yaşıma girmeye ancak üç hafta kaldığını fark ettiğimde kendiliğinden başladı. Otuz yaşın insan yaşamındaki önemini kavramadan otuz yaşına girilemeyeceğini anladım birden. Bunu anlamak için ille de sanatçı ya da düşünür olmak gerekmiyor. Halinden hoşnut görünen ya da tembel olanların düşünmediklerini mi sanıyorsunuz?

Şöyle düşündüm ben de; on yaşına giren bir çocuk için bu, dokuz ya da on birden farklı değildir: Büyümektedir.

Yirmi yaşına giren bir genç için yaşam yeni başlamaktadır. Okunanlar, duyulanlar, söylenenler gerçek yaşama uygulanmaya başlayacaktır. Bu yaştaki genç yirmi yaşın anlamını düşünemeyecek kadar cahildir bu yüzden.

Kırk yaşında ise, ortayaşı artık benimsemiş bir adamın rahatlığı söz konusu olacağından, ben otuz yaşın önemine kesinlikle inanıyorum. Sonra da tekrar tekrar aynaya bakıyorum. Ancak tıraş olurken aynaya baktığımı bilen karım, son günlerdeki halimi garipsiyor, fakat sesini çıkartmıyor. Onun otuz yaşına girmesine bir yıldan fazla zaman kaldığından bu konuyu onunla konuşmuyorum, aklımı kaçırdığımı sanıp paniğe kapılır, biliyorum.

Otuz yaşın insan yaşamının ortasına denk düştüğüne dair kuvvetli bir sezgim var. Belki de bir saplantı bu, bilmiyorum. Oğlumuz için şimdiden alıp, ciltlettiğimiz İnsanlar ve Dünyamız ansiklopedisinin yaşam beklenti süreleri istatistiğinde yazdığına göre ülkemizde erkeklerin yaş ortalaması altmış altı imiş. Bu durumda otuz üç yaşın ortalama bir erkeğin yaşamının tam ortasına denk düştüğünü söyleyebiliriz. İstatistiklere inanmıyorsanız, bana inanın. Otuz yaş bir erkeğin yaşamının tam ortasıdır.

İşte yaşamımın tam ortasında olacağım Ekim'in ilk haftasında, oğluma otuz yaşında okuması şartıyla bir mektup yazmaya karar verdim. Sonra da mektubun müsveddesini hazırladım: "Oğlum, baban bugün otuz yaşına girdi. Artık

genç bir adam değil. Oğlum, baban yaşlı da değil. Bu mektubu okurken sen de otuz yaşına girmiş olacağından beni anlayacağına inanıyorum. Keşke şimdi ikimiz de otuzumuza giriyor olsaydık ve karşılıklı oturup konuşsaydık. Babalar ve oğullar hiçbir zaman birlikte otuz yaşına giremeyecekleri için, oğullar babalarını anlamakta hep geç kalacaklar, babalarsa gençliklerini çoktan unutmuş olacaklar... Oğlum, otuz yaşıma kadar dünyadan pek bir şey anlamadım. Okula gitmem gerekti. Gittim. İş bulmam gerekti. Buldum. Bir kız sevdim, evlenmem gerekti. Evlendim. Karım gebe kaldı, baba olmam gerekti. Baba oldum. Bütün bunlardan yakınmıyorum. Yaşantımın böyle oluşu beni rahatsız etmiyor. Asıl bundan farklı olsaydı rahatsız olur, ne yapacağımı şaşırırdım. Oğlum, seni özel okullara gönderemeyeceğiz, yeteneklerin – varsa – geliştirmen için olanaklar da sağlayamayacağız. İstediklerinin büyük bir kısmını karşılamakta güçlük çekeceğiz. Fakat sana her şeyden önemli bir şey vereceğiz: Oğlum, sana ortalama adam olma şansını vereceğiz! Bunun anlamını bu mektubu okuduğun yaşta anlamış olacaksın. Oğlum, otuz yaşımda sana bu şansı verecek olmanın gururu ile doluyum. Baban. 3 Ekim 1985."

Mektubu iki kez okudum ve yaşgünümde karımın armağan edeceğini umduğum dolmakalemimle yazmak üzere İnsanlar ve Dünyamız ansiklopedisinin birinci cildi, otuzuncu sayfasına sakladım. Sonra gidip oğluma baktım. Küçücük bir çocuktu. Aynaya baktım, genç bir adam gördüm. Karım yine beni aynaya bakarken yakaladı, gözlerindeki şaşkınlığı görmezden geldim.

Derken hiç beklemediğim bir sorunun varlığı ile tedirgin oldum. Oğluma yazacağım mektubu nasıl ve nerede koruyacaktım. Yirmi altı yıl az zaman değil. Uzun uzun düşündüm. Banka kasası kiralasam, çok masraflı olacaktı. Kütüphane olarak yapılmış, ama bizim cam kapları koydu-

ğumuz dolap hiç emin değildi. Yatak odasında her an karımın eline geçme tehlikesi vardı.

Canım sıkkın, evi arşınlayarak hafta sonunu geçirdim.

Karıma eve bir kasa yaptırma fikrini şöyle bir açtığımda gülmekten baygınlık geçirdi, korktum.

Otuz yaşını oğluyla paylaşmak isteyen bir babanın, yazacağı mektubu saklayacak hiçbir yeri yoktu.

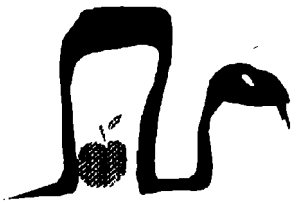
Bunu anlayınca mektuptan vazgeçtim.

Artık otuz yaşımın heyecanını kimseyle paylaşamayacağımı biliyorum.

Kederleniyorum, fakat elimden bir şey gelmiyor.

Otuz yaşıma tek başıma hazırlandım ve bekliyorum.

Şubat 24, 1986, Finlandiya.

Eminönü Vapurunda Tuhaf Bir Adam

Küçük Prens'e...

Yıllardır Kadıköy iskelesine yaklaşırken kısacık bir düş kurarım. Tertemiz bir iskele. Rengârenk çiçeklerle süslenmiş, iç açıcı bir bekleme salonu. Kocaman, düzenli bir kitap-gazete dükkânı, yanında şık, temiz bir büfe. Ne toz, ne toprak, ne itişen insanlar. Herkes dizilmiş, bir kuyrukta vapur bekliyor. Kimisi okuyor, kimisi yanındakiyle sohbet ediyor. Derken vapur geliyor, insanlar yavaş yavaş ilerleyerek, vapura biniyorlar. Ufak bir çarpışmada, esmer, bıyıklı, iri yarı bir adam dönüp, özür diliyor. Kimse oturacak yer için savaşmıyor. Belki altı, belki yedi kişi ayakta kalıyor, hepsi o kadar. Sigara içenlerden bazıları, yanlarında sigara içmeyenler olduğundan sitemkâr şakalarla, dumansız ön salonda oturuyorlar. Her yanda bol bol çöp kutuları. Döşemeler tertemiz. Tuvalete gittiğimde, bir önceki seferden sonra yıkanmış, paklanmış kokusuz tuvalet kabininde aynaya bakıp kendime gülümsüyorum. Yerime dönerken bir kız çocuğu kardeşini annesine şikâyet ediyor: "Anneee, bak Sedef denize bir çekirdek kabuğu attı..." Annesi çok

ayıplamış ve kızgın, Sedef'i azarlıyor. Çevresindekiler sert sert Sedef'e bakıyorlar. Yerime geçip, kitabımı açıyorum. İşe geç kalmadım bu sabah. Kitaptan başımı kaldırdığımda, karşı sırada oturan gençce bir adamın bakışlarıyla karşılaştım. Elindeki kitabı gösterdi bana. Aaa, aynı kitabı okuyoruz. Bugünlerde pek çok kişi okuyor zaten. Gülümsedim kaçamak. Gizli ve çok önemli bir şey söyleyecek gibi öne eğildi. Ben de hiç düşünmeden onun hareketini tekrarladım, kafalarımız sıraların orta yerinde buluştu. "Ben" dedi fısıldayarak, "Ben bir yazarın insanları sevmesi gerektiğini sanırdım. Yıllarca da öyle inandım." Yüzüne baktım. Böyle yakından bakınca göründüğü kadar genç olmadığını anladım. Çoktan otuzunu geçmişti. Gözleri duru, sakin, hırslarını, kıskançlıklarını eskimiş eşyalar gibi çatı arasına kaldırmış bir rahatlıkla pırıl pırıldı.

Hırslarından arınmış gözler parlar mı?

"Kim olursa, hangi ırktan, sınıftan, cinsiyetten ve kültürden, sevebiliyor musun onu? Çık sokağa ve bak çevrene! İşte insanlar. Sevebiliyor musun onları? Böyle sorardım kendime. Yıllarca sordum." Ne diye bana bunları anlatıyordu? Tanımam etmem. Yine de söyledikleri ilginç geldi. Kendi sormadığı soruların da yanıtlarını merak eder insan. Yüzüne baktım. Geniş bir alnı vardı, yorgun dudakları çizgilerle çevrelenmişti. Öyle bir ifadesi vardı ki, hiç gülmez ve hiç öfkelenmez, ama hep böyle soğuk, sakin bir adammış izlenimi verdi bana.

"İnsanlar doğuştan iyi ya da kötü değillerdir. O halde her insanı sevmek olasıdır. İşte böyle sandım ve buna zorladım kendimi. İnsanları sevmek için baskı kurdum kendi üzerimde." Durdu, gözlerini yere dikti. "Artık böyle düşünmüyorum" dedi. Tekrar yüzüme baktığında kederli falan değildi. Aynı duru, aynı sakin gözler...

Onu anlayamıyordum. Üstelik böyle eğilmiş, boynumu ileriye uzatmış oturmak hiç de rahat değildi. "Dışarı çıka-

lım mı?" diye sordu. Çantamı ve kitabımı aldım, çıktık. Sabah serinliği temmuz sabahında daha da taze, daha da güzeldi. Sigara uzattı, almadım. Bir köşeye iliştik, sigarasını yaktı, yanık kibriti kutunun içine koydu.

"İnsanları sevmiyorum" dedi sigarasından ilk nefesi çekerken. Ne öfke, ne acı vardı sesinde. Sanki "ben acılı yemek sevmem" der gibiydi. "Sevdiğim bazı insanlar var, çok az ama... Onları '*tame*' nedeniyle seviyorum. Tıpkı **Little Prince**'deki gibi..."

Ukalalık olsun diye mi **Küçük Prens** demedi acaba? Yooo, farkında bile değildi. Çekinerek sordum, "Nedir bu *tame?* Ben o kitabı Türkçe okumuştum da." Tuhaf bir ışıltı geçti gözlerinden, insanın eski sevgilisini anımsadığında olduğu gibi. "Küçük Prens de, tıpkı sizin gibi sordu tilkiye: Nedir *tame?*"

Sigarasından emer gibi bir nefes aldı, denize döndü, daldı gitti. Uzun bir süre öyle kaldı. Beni unuttu diye bozuldum. Neydi şu *tame?* Sonra aniden döndü, *"Tame,* insanlar arasında çok ihmal edilmiş bir davranıştır. *Tame,* bağ, ilişki kurmaktır."

"Dostluk gibi mi?" diye sordum. Duymadı beni. Denize daldı yine.

"Siz" dedi, denizden bakışlarını çekmeden, "Siz şu halinizle yalnızca genç bir kadınsınız benim için ve sizin gibi milyonlarca genç kadın var dünyada. Bu halinizle ben size gereksinme duymuyorum – kırılıyorum bu dediklerine – Siz siz de kendi hesabınıza bana gereksinmiyorsunuz. Binlerce genç adamdan birisiyim ben de. Oysa aramızda bir bağ kurulsa, belki tanıyıp seveceğiz birbirimizi. İşte o zaman gereksineceğiz birbirimize. Siz benim için özel birisi olacaksınız, öbür genç kadınlardan farklı bir kadın. Ben de sizin için özelleşeceğim. Yoooo, hayır, aşk değil bu. *Tame* bu!"

Gülümsedim. "Evet anladım, çok güzel bir şey bu *tame"*

dedim. Oysa onun beni gördüğü falan yoktu. Ben milyonlarca genç kadından birisiyim ya...

"Fakat benden genelleme yapmamı, bütün insanları sevmemi isteyemezsiniz." Hayır isteyemem. Yine gülümsedim. Yoksa bu *tame* miydi?

Ondan hiçbir şey istememiştim ki...

Yeniden bir sigara çıkarttı, bana ikram etmedi bu kez.

"Sevdiğim insanları ille de tanımam gerekmez. Bütün mesele *tame!*"

Şaşırdım, "Yani birisini görmeden de aranızda bir bağ kurulabilir mi?" Çok aptal birisine bakar gibi iğrenerek baktı bana. "Elbette, neden olmasın." dedi, tekrar denize döndü. Kendi kendine konuşur gibi sürdürdü:

"Güzelliklerin tadını bilen, güzellikleri tanıyan, onlara saygı duyan, akıllı, kendi sınırlarını bilen insanları seviyorum ben. Ancak onlarla iletişim, onlarla bağ kuruluyor aramda. Bu bir mektupla, bir ezgiyle olabilir."

"Tame yani" dedim, artık herşeyi anlamış, gururlu bir sesle.

Gözleriyle yüzümde bir şey aradı. "Bakın, sizi seviyorum" dedi. Telaşlandım, şimdi ne yapmam gerek diye yanaklarım al al oldu, elim ayağıma karıştı.

"Ama en çok kendimi seviyorum" diye aceleyle ekledi.

Elinde çay askısıyla geçmekte olan çaycıyı çağırdı, iki çay aldı. Berbattı çay.

"İyiyle kötü her insanda var olan içgüçlerdir. Bunların çelişkisi ve sonuçlarıyla insan iyi veya kötü davranır. Siz bu görüşe katılıyor musunuz?" Kimin görüşü olduğunu bilmediğimden, biraz utanarak "Pek ters gelmedi bana" diye geveledim. "İyi" dedi, çayını içmeye koyuldu. Bu kez alıcı gözüyle süzdüm onu. Yakışıklı olduğu söylenemezdi. Saçları kısacık kesilmiş kumral, ela gözlü bir adamdı. Beyaz bir pantolon, çizgili bir gömlek giymişti. Derli toplu birisi. Milyonlarca genç adamdan pek bir farkı yoktu yani. Onu

sonradan anımsayacak bir özelliğini yakalamaya çalıştım. Gözleri, elleri, ses tonu, bedeni, dudakları... Hayır yoktu böyle bir özelliği. Doğrusu canım sıkıldı bu duruma. Yine de hoş adamdı işte. Yoksa şu *tame*... Başını hiç çevirmeden, "Ben çelişkilerin farkında yaşayan şanslı mutsuzlardanım, ya siz?" dedi. Hay Allah, ne bileyim ben? Hazırlıksız yakalanmış öğrenci gibi kızardım bozardım. Yorgun gülümsedi. "Tamam anladım" dedi. Neyi anlamıştı, bilemedim. Söyledikleri çok karışıktı, düşünmem gerekiyordu. Ben onun gibi oturup düşünmüyorum gün boyu. İşim gücüm var benim. Ne sanıyor kendisini bu adam?

Vapur Eminönü'ne yaklaşmıştı. Eliyle ilerdeki insan kalabalığını gösterip, "İnsan, çelişkilerin bir bütünü bence." dedi.

"Ve siz onları sevmiyorsunuz." diye ekledim. "Evet" dedi usulca.

Birden ondan ayrılacağım için kederlendiğimi sezdim. Ne tuhaf, yoksa şu çelişkiler... Bir şeyler söylemek gereksinimiyle, "Fakat bu kadar karamsar olmayın." dedim. Der demez de, kendi sesim ve söylediklerim pek yavan geldi kulağıma.

"Ben mi?" diye şaşkınlıkla güldü. Hiç değilse gülüyordu ve gülünce sevimliydi.

"Yanlış, anladınız" dedi. "Karamsarlıktan, seçeneksizlikten bunalmış birisi değilim ben." Sustu. "Adlarını bilirsiniz onların..."

Vapur iskeleye yaklaşıyordu. "Kimin?" dedim. "Biliyorsunuz işte canım..."

Ayağa kalktık, artık ineceğiz vapurdan. Yan yana yürüyerek çıkışa yöneldik. "İçimde fırtınalar, volkanlar, seller. Doğru, pek tatsız, huzursuz, uyumsuz bir adamım ben. Eğer kendimi bu kadar çok sevmesem, çoktan intihar ederdim." Korkuyla gözlerim büyüdü. "Eğer kendimi çok sevmeseydim" dedi üstüne basarak, gülümsedik birbirimize.

İskelede elini uzattı, el sıkıştık. "Sokaktaki adamı sevmek için zorlamayın artık kendinizi." dedi ve çabucak döndü gitti. Şaşkın bakakaldım. Hemen sonra kendi sesimi duydum, bağırıyordum arkasından, "Yazar mısınız siz?" Sesimde tiz bir hırçınlık vardı, kulaklarım tırmalandı.

Döndü, elindeki kitabı havaya kaldırdı, gösterdi. Tekrar kalabalığa karıştı. Bir an donakaldım. Gelip geçen insanlar çarpıyorlardı sağımda solumda.

Bir kız çocuğu elindeki bir avuç çekirdek kabuğunu denize boca etti, annesi çocuğun elinden tuttu, geçip gittiler. İşe geç kalmamak için kalabalığa karıştım ben de...

Temmuz '86, İstanbul.

• *"Tame"*in tam Türkçe karşılığı "evcilleştirmek"tir. ("Teym" okunur) [Y.N.]

Benim Adım Mayıs

Mayo Bustos'a...

"Sevdim mutlu tenini, o yumuşak sesini
Arıyor seni tellim benim yaslı yüreğim
Güneş, su ve gelincik: Buğday tarlası gibi
Tatlı, güvençli, koyu-alaca kelebeğim."

Adım Mayo. Mayıs'ın dördünde doğmuşum, "Mayıs olsun adı" demiş annem. Babam da sevmiş bu adı. Evin üçüncü ve son çocuğu olduğumdan, hep beni "Küçük Mayo" diye ünlemişler, ablam da hâlâ öyle çağırır beni. Gelenek bozulmamış, doğuşumu kutlamak için, ellerinde küçük büyük armağanlarla eş dost, akraba komşu doluşmuş bizim eve, kocaman bir sofra hazırlayıp, bizim insanımıza özgü o deli dolu sevinç ve coşkuyla yemiş içmişler. O gün benim için getirilen armağanlar içinde bir tanesi hep çok özel kalmıştır, kalacaktır da. Bu, küçük dayım Javier'in – o zamanlar 19 yaşındaymış – benim için hazırladığı, sıcacık, sevgi yüklü, şirin bir şarkı. Bu şarkı çocukluğumda yıllarca evimizde iyiliğin ve güzelliğin bir simgesi oldu; ninni kılığına girdi, kahkaha şekline büründü, hasret tadına dönüş-

tü, ya da şöyle diyeyim; dayımın bana doğum günü armağanı olarak verdiği şarkının ne ezgisini, ne de sözlerini değiştirmeden insana yakışan her durumda bazen ince ince, bazen coşkulu söyledik durduk. Ben hâlâ söylüyorum:

Sevmekle başlar yaşam, umutla/Sevmekle güzeli, baharı, güneşi/Bahar ve güneş umuttur, sevgidir./Sen Mayıs'sın, sen umutsun./Doğdun, koptun geldin güneşten/İçinde bahar, sevgi/Biz sana ancak vereceğiz ekmek, gül ve şarabı/Sen öğreteceksin bize umut, güneş ve baharı.

Hoşgeldin bahar ve güneş/Hoşgeldin umut/Hoşgeldin Mayo Santiago'ya.

Santiagoluyum ben.

— Mayo, gitarını bulamadım, yine kime verdin?

— On yedinci kattaki antropoloji öğrencisi var ya, o istedi.

— Ah Mayo, hep böylesin sen, şimdi gitarın yanımızda olsa, ne güzel şarkılar söylerdik halbuki...

— Gidip alayım, yine söyleriz hı?

Mayo fırladı, hemen koşarak az ötede sıra sıra dizili yüksek beton blokların arasında kayboldu. Kısa, ince, ufak tefek bir delikanlı Mayo. Pırıl pırıl yanan simsiyah, dalgalı saçları omuzlarına dek uzanıyor. İnsana hep dün gece az uyumuş duygusunu veren, küçük, kara gözleri, şakaklarından başlayıp, yanağını örten sakal ve bıyığıyla tam bir bakir erkek güzellliği ve duyarlılığıyla dolu yüzü. Sanki ansızın dinsel bir Rönesans resminden fırlayıp gelmiş bir melek figürü. Katıksız bir insancıl haslık, onu hemen diğerlerinden ayıran tertemiz, çocuk yüzü ardında, acıyı paylaşacağına söz veren sıcak, dost gözleri... İsa'nın esmer bir erkek olduğuna inanan güneyli Hıristiyan toplumlarında rahatlıkla İsa'nın kardeşi sayılacak denli bu hiç fotoğrafı bulunmayan kutsal adama benziyor Mayo. Yirmi beş yaşında ve solak. Sol elinin küçük ve baş parmaklarının tır-

nakları uzun; gitar çalıyor. Gitar çalmak, bazen çevresini, saati, hatta dünyayı bile unutturacak kadar yürekten, coşkuyla bağlandığı bir yaşam öğesi Mayo için. Gitarıyla söyleştiği zaman, kendini suda yeni oyunlar keşfeden bir yavru balık gibi taze, canlı, heyecanlı duyuyor, ama bu duyguyu kimselere anlatamıyor...

...Anlattığında kelimelerin yetersizliğiyle duyduklarını zedeleyeceğinden korkuyor. Bunu anlatmak için de yine gitar çalıyor, o anda aklına yüreğine ve ellerine geliveren yepyeni ezgiler. Bağdaş kurup yere oturuyor, gözlerini kapatıp, dinsel bir saygıyla gitarına kapanıyor saatler boyu.

— Önce Bob Dylan'dan bir şeyler çalsana Mayo.

Onu da çalarız, ama istersen La Bamba ile başlayalım.

Santiagoluyum ben. Santiago benim çocukluğum, Santiago benim ilkgençliğim, Santiago evim, ocağım, ailem, okulum, Santiago sevgilim. Uzun, ipince, tükenmez bir yağmuru dinler gibi sabırla, umutla bekliyorum Santiago'yu. Burası soğuk, burası tenha, burası sessiz ve telaşsız, burası Kuzey Avrupa, burası İskandinavya. Bu sakin, soluk tenli ülkede güzelim bir kar çölüne düşmüş bir kan damlası gibiyim. Latin Amerika kırmızısı bir damla kan gibi yalnız, uzak, burada...

Beş yıldır Norveç'te yaşıyor Mayo. Politik göçmen dediklerinden. Balık Biyolojisi okuyor Norveç'te, Latin Amerikalı Mayo.

— Hep İspanyolca şarkılar mı söyleyeceksin Mayo, hani biraz da Bob Dylan çalacaktın, söz verdin ama...

— Olur Tove, hangisini söyleyeyim?

— Hani şu benim en sevdiğim, *"Bir adamın gerçeği duyabilmek için kaç kulağı olmalı"* şarkısını.

Mayo ile Tove öğrenci yurdunun geniş, yemyeşil bahçesinde, çimlere oturmuş, ağustos Norveç'inin bir ılık Pazar gününü yaşıyorlar. Tove sapsarı, ipince saçlarını güzel bir ırmak gibi omuzlarına akıtmış, mavi, sevdalı gözleriyle

Mayo'nun o sakin, dengeli, sıcacık gizemine vurgun, sevimli Norveç aksanıyla şarkı çağırıyor. Tove Norveçli, İspanyol Dili ve Edebiyatı okuyor üniversitede.

Önce babam kayboldu ortadan. Babam ilkokul öğretmeniydi. Sonra annemi götürdüler. Annem de ilkokul öğretmeniydi. Abim Allende'nin öldürüldüğü gün öldü. Abim Tıp Fakültesinde öğrenciydi. Sonra da Sonnia kayboldu...

— Neden sustun Mayo? Sıkıldın mı?

— . . . . . .

— Mayo iyi misin? Güneye mi gittin yine? Ah Mayo, sen böyle dalıp dalıp gittikçe elimden bir şeyler gelse de sana ulaşabilsem diye çok istiyorum. Ama bir türlü sana çok yakın olamıyorum...

Sonnia sevgilim, Sonnia güzelim, Sonnia ilk kadınım. Simsiyah saçlarını iri, sevgi yüklü, sımsıcak ördüğüm, çocuk gözlü, kocaman yürekli Sonnia... Yanıtlanmamış sorularıyla, doğuramadığı çocuklarıyla, okuyamadığı kitaplarıyla, söyleyemediği türküleriyle yirmi birinde ortadan kaybolan Sonnia... Haksızın, hainin karşısına dimdik dikilebildiği, yanlışın düzelmesi gereğine inandığı, bağnazlığın sürmemesi için, kendi bağnazlıklarıyla bile acımasızca, kendini acıtarak savaştığı için...

— Biran sıcacık oldu Mayo, gidip soğuk bir şişeyle değiştireyim mi?

— Yo kalsın Tove, zaten bira delisi değilim. Ben sana soğuk bir şişe bira getireyim, bitirmişsin biranı.

Hangi soğuk biranın, sıcak, tarçınla kaynatılmış bir tas şarabın yerine geçebildiği görülmüştür ki? Ama bu Kuzeyliler bilemezler kocaman bir tasla sıcak şarap içmenin tadını. Bilmezler, üzüm bağlarından toplanan üzümlerin büyük teknelerde – hâlâ birçok yöresinde memleketimin – ayaklarla ezilerek şarap yapıldığını. Türkülerle üzüm ezildiğini... Bilmezler, bilemezler... Hangi Kuzeyliye kavunun

içinden beyaz şarap içmenin doyulmaz lezzetini, yaşanan güzelliğini anlattım da, aynı heyecanı duyabildi benimle...

"Kara bungun bir güneş dolanır saçlarına
Tıpkı oynarmış gibi dalgalı bir nehirde
Sen habersiz oynarken, o bırakıp çekilir
Koyu gölgeli sular, gözlerinin yerine."

İlkokula gidene dek hep ablamın ve abimin eski giysileriyle, oyuncaklarıyla büyüdüm. Giysiler beni pek incitmezdi, ama hep kendi oyuncaklarım olmasını, yepyeni, hiç kullanılmadan oyuncakçıdan gıcır gıcır, pilli trenler, elektrikli arabalar alabileyim isterdim. Derken gördüğüm bir filmdeki tankı öyle çok sevdim ki, onun aynısı bir küçüğünün benim olması düşüncesi, benliğimi kapladı, bir tutku haline dönüştü. Evet, benim bir pilli tankım olacaktı, kendi kendine yürüyen, dönen, ateş edip, düşmanı öldüren, tıpkı filmdeki gibi... Ta ta tata ta...

Birleşik Amerika'da yaşayan amcam bize yemeğe geldiğinde o yaz, yaşadığı ülkedeki oyuncakları anlattırdım ona bol bol. Orası cennet olmalıydı herhalde ve tanıdığı çocukların oyuncakları benim hayal gücümün bile ötesindeydi artık. Annem ve babamın karşı çıkmalarına karşın, amcamdan bana pilli bir tank yollamasını istedim, daha doğrusu yalvardım. Öyle çok istiyordum ki tankı, evdekilere kafa tuttum ilk kez, hırçınlaştım. Benim gibi sakin, saldırgan olmayan bir çocuk için hiç beklenmedik bir çıkıştı bu. Amcam söz verdi o gece bana, Birleşik Amerika'ya döner dönmez bana pilli tankımı yollayacaktı. O gece ne mutlu uyudum, nasıl ateş saçtım bütün düşmanlara rüyamda... Tata ta t a ta ta...

Amcamın gidişinden sonra her gün Santiago Merkez Postanesi'ne gidip, merdivenlere çöküyor, bana gelecek süslü, büyük paketi bekliyordum. Bana, benim adıma bir paket, ya bugün, ya da yarın mutlaka gelecekti. Pırıl pırıl,

yepyeni, kocaman, pilli bir tankım olacaktı. Günlerce kimselere haber vermeden postanenin önünde bekledim, sabırla, hiç sıkılmadan, usanmadan. Yok yok yok. Ne paket, ne de tank. Bir şüre sonra, akşamları eve neşesiz, iştahsız bir çocuk olarak dönmeye başladım. Annem benimle daha çok ilgilenmeleri için ablam ve abime çıkışıyor, herkes bendeki bu garip değişikliğin huzursuzluğunu yaşıyordu evde. Ama ben bu büyük sırrımı kimseye söylemiyor, hergün postaneye gidip beklediğimi onlara anlatmıyordum. Açıkçası utanıyordum söylemeye, bu giderek daha da umutsuzlaşan beklemelerimi. Bir akşamüstü postaneden yine eli boş, en duyarlı çocuk güzellikleri yıkılmış/yırtılmış eve dönerken küçük dayım Javier'e rastladım. O zamanlar bunu gerçekten rastlantı sanmıştım, halbuki Javier dayı bendeki son garipliklerden kuşkulandığı için beni bir süredir izlermiş. O hep beni gördüğündeki gibi, benim için yazdığı şarkıyı mırıldandı: *"... Hoşgeldin Mayo, Santiago'ya..."* Bunca düşkırıklığından olacak, aldatılmış ve zayıf duyumsamış olmalıyım kendimi, sarılıp ağladım Javier Dayıma. O gözlüklerini çıkartıp, yere çömeldi, konuşmamı istedi. Ah ne has, ne özel bir duyguydu onun çevresine, sevdiklerine verdiği güven duyma, rahatlama, sıcaklık. Ona sırrımı anlattım. Rahatlamıştım. El ele eve döndük. Ertesi gün Javier Dayı elinde bir gitarla geldi, bu kendininki değildi. Beni bahçeye çıkarttı, bir köşeye, ağaçların altına gizlendik, aramızda kimsenin bilmediği birşeyi paylaşıyor olmanın büyük gururunu abartılı bir ciddiyetle yaşıyor, neredeyse bu gururu gözle görüyor, deli gibi seviniyordum. Bana orada, ağaçların altında, yaşantıma, inançlarıma yön verecek olan dünya görüşümün temelini attı Javier Dayı, konuştu anlattı, açıkladı: Tanklar ve ateş saçan silahlar olduğu için dünyada binlerce çocuğun babasız, annesiz, evsiz ve mutsuz olduğunu uzun uzun, yavaş yavaş, hâlâ kulağıma takılı duran, yumuşak, sevecen sesiyle anlattı, usul

usul. Bir çocuğa çirkinlikler nasıl anlatılmalıysa, var oldukları için, işte öyle anlattı. Bu tanklar ateş ve ölüm saçıyorlardı. Ama insanlar ölmemeliydi. İnsanlar yaşamalıydı, insanlar baharı, yazı, kışı ve sonyazı yaşamalı, şarkılar söylemeli, çalışmalı, dondurma yemeli, şarap içmeli, birbirlerini sevmeliydiler.

İnsanlar yaşamalıydı. Çocukların babaları, anneleri, evleri, okulları, şarkıları, oyunları olmalıydı. Yani tanklar ve silahlar, yani savaş olmamalıydı. Dediklerini anladım ve doğru buldum. İşte ilk gitarıma o gece sahip oldum, çalmasını yine Javier Dayım öğretti. Demek bütün bunları Javier Dayı benim şimdiki yaşımdayken yapmış. Küçük bir yaramazla arkadaş olmak, ona boş zamanlarını ayırmak, ona güzeli öğretmeye sabırla, sevgiyle uğraşmak usul usul, yirmi beşlerinde çok erken yakalanmış bir erdem geliyor bana şimdi.

"Ansıyorum seni ben geçen güzkü halinle
Başında beren ve o sakin yüreğin
Günbatımı ateşi oynaşır gözlerinde
Yapraklar dökülürdü nehrine benliğinin."

Dayımı, Victor Jara'nın en yakın arkadaşıyken, en verimli müzik yıllarında alıp götürdüler. Hâlâ tel çerçeveli gözlüklerini saklarım.

— Nerde kaldın Mayo, birilerine takılıp kaldın sandım.

— Bizim buzdolabında bira kalmamış, bugün pazar, bira satın alabileceğimiz açık bir yer yok yakında. Sana portakallı gazoz getirdim. Sevmezsen benim biramı iç, ben gazozu.

— Sağol canım. Bu akşam sinemaya gidelim mi, Meryl Streep'in yeni filmi gelmiş Viktoria Sineması'na ya da özellikle yapmak istediğin bir şey var mı?

— Tove, bırak şu arada bir analık etme huyunu. Sen benim arkadaşımsın, annem değil. İyiyim. Tıpkı bir kan damlası gibi, sıcak, canlı, güzel içim...

— Ama "*beyaz bir kar çölünde gibi yalnız ve uzak*" di mi Mayo?

— Yok yok artık eskisi kadar sık değil, ara sıra. Sen üzülme. Ben iyiyim ve daha iyi olmak zorundayım. Yaşayan, damardaki kan gibi yani. Yeniden akan, dolaşan, yaşayan kan gibi damarda. Yalnızca bazı bazı beyaz kar çölü serinliğine kapılıyorum.

— Mayo, galiba en iyisi seni yalnız bırakmak bugün, doğru mu?

— Evet canım, sen başka birileriyle gidemez misin sinemaya?

— Ben yalnız giderim. Anahtarı alırım, gecikirsem merak etme. Şimdi gidip, biraz atıştırayım, üstümü değişeyim, ver şu boş şişeleri de götüreyim. Adios Amigo. Kendini burada, bahçede unutma Mayo, *por favor*.

Kısa, sıcak, biraz kırık bir öpücük. Tove gitti, öğrenci yurdunun beton blokları arasında gözden kayboldu. O kaybolana dek, gözlerinde dalgın, silik, üzgün bir sevgiyle izledi Mayo. Sonra fısıldadı.

— Ben bembeyaz, güzelim bir kar çölünde, kıpkırmızı bir kan damlasıyım.

Gitarını aldı sonra, gömüldü gitara, gözlerini yumdu, hızlı, çılgın bir Şili Halk Türküsüne başladı.

"Bu gece en hüzünlü şiirleri yazabilirim
Yürek zor katlanıyor onu yitirmelere
Uzaklarda birinin söylediği türküler
Bakışlarım kovalar onu tellim her yerde
Bakışlar sanki onu bana getirecekler."

Oslo'81 – Ann Arbor'82 – Ankara'83

• Şiirler Pablo Neruda'dan alınmıştır.

Fotoğraf: LALEPER AYTEK

Adım Mayıs.
Mayıs'ın dördünde doğmuşum. "Mayıs olsun adı" demiş annem. Babam da sevmiş bu adı. Adım Mayıs.
Santiagoluyum ben.
Tıpkı bir kan damlası gibi sıcak, canlı, renkli...
Tıpkı bir kar çölünde gibi yapayalnız, uzak bir damla Latin kırmızısı...
Adım Mayıs.
Mayıs'ın dördünde doğmuşum
Benim Adım Mayıs.

ISBN 975-14-0388-X

9 789751 403889